

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ל/של"ג של הממשלה
כ"ג באדר א' תשל"ג - 25.2.73
(בשעה 9.00)

נכחו השרים: ג. מאיר - יו"ר, א. אבן, י. אלון (מאמצע סעיף 509), י. אלמוגי, ח. בר-לב, ח. גבתי, י. גלילי (מאמצע סעיף 509), מ. דיין (עד סוף סעיף 509), ז. ורהפטיג, מ. חזני, פ. ספיר (מאמצע סעיף 509 עד אמצע סעיף 510), נ. פלד, ש. פרס, מ. קול, ו. שם-טוב, י.ש. שפירא (מאמצע סעיף 509), ז. שרף

נעדרו השרים: י. בורג (חולה), ש. הלל (בחו"ל)

מ. ארנון	- מזכיר הממשלה
רב-אלוף ד. אלעזר	- ראש המטה הכללי של צה"ל (בסעיף 509)
סא"ל א. בראון	- לשכת שר הבטחון (מאמצע סעיף 509 עד סופו)
מ. גזית	- המנהל הכללי, משרד החוץ (בסעיף 509)
ש. דיניץ	- המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה (בסעיף 509)
תא"ל י. ליאור	- מזכיר צבאי לראש הממשלה (בסעיף 509)
סא"ל א. שלו	- לשכת הרמטכ"ל (בסעיף 509)
מ. שמגר	- היועץ המשפטי לממשלה (מאמצע סעיף 509 עד סופו)

סדר היום: 509. יירוט המטוס הלובי
510. נסיעת ראש הממשלה לארצות-הברית
511. נסיעות שרים
512. מכירת נשק

509. יירוט המטוס הלוביראש הממשלה ג. מאיר:

יש לנו שני סעיפים. קודם נשמע מה נוסף מהשיבה
האחרונה שלנו ביום רביעי בערב, בענין המטוס הלובי שיורט.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

אפרוס לפניכם מיד את הנתיב של המטוס המיורט.

אתמול הצגנו הצגה מלאה את שחזור הנתונים,
שנמצאו בקופסאות השחורות. היו שתי קופסאות שחורות. אחת מהן היא רשמי, שיש
עליו 4 ערוצים, ערוץ אחד הולך לתא הטייס, יתר שלשת הערוצים הם שלשה ערוצי
רדיו, שהמטוס קולט ומדבר אליהם. הקופסה השנייה היא קופסה עם סליל-פלדה, שעליו
נחרצים נתוני הטיסה במשך כל הזמן, כלומר ישנם הזמנים, הגובה, האזימוטים, כך
שאפשר לשחזר את נתיב הטיסה.

מסתבר שהמטוס הלובי טעה. רואים פה (מצביע על
המפה) את הטעות הראשונה שלו, שבמקום A-51-A שהוא צריך היה להיות, הוא נמצא פה
(089 מעלות-269 מעלות במפה). בפעם הראשונה הוא טועה איפוא ב-55 מייל. אחרי כן
הוא לוקח את הקורס הזה. הוא חושב שהוא לוקח את הקורס הזה, אבל בעצם הוא טועה
כאן בפעם השנייה. במקום לקחת 60-65 נוטקל מיילס הוא עושה 75 ומגיע למקום הזה
(קארון). כאן יש לו טעות שניה, כשהוא חושב שהוא מגיע לקארון. המרחק בין המקום
שהוא חושב שהוא נמצא בו, קארון, לבין המקום בו הוא נמצא באמת, הוא בכיוון
דרום-מזרחי - 155 קילומטר. מכאן הוא טועה טעות נוספת. מכאן הוא לוקח כיוון,
שהוא חושב שהוא בערך הכיוון לקהיר, אבל במקום לקחת את האזימוטים 230.050
שצריכים להיות הכיוון לקהיר, הוא לוקח את האזימוטים 215.035, ובמקום לעשות 75

מייל, הוא עושה 50 מייל; כלומר, הוא טועה גם בכיוון וגם בטווח. כשהוא חושב שהוא צריך להיות באיזור הזה (קארון), הוא נמצא באיזור הזה (1352 מעלות במפה), והוא מחפש פה התמצאות, ופה הוא מתחיל להבין שאין הוא יודע איפה הוא. ואז הוא עושה מה שהוא חושב כתיקון והוא פונה הנה (035 מעלות-215 במפה) ועושה את הסיבובים האלה במגמה להתמצא.

בסופו של דבר, הוא מגיע לטעות שהיא בסדר גודל של למעלה מ-180 קילומטר והוא מגיע לנקודה הזאת. בדרכו הוא חוצה את סואץ. לא מצאנו אצלם התיחסות מתוך תקווה שהם מבינים שזהו סואץ או שהם מחליפים אותו באיזה שהוא מקום אחר. כאן (1354 מעלות (1) במפה) הוא כבר נתפס על ידי הרדרים שלנו, כלומר עוד בהיותו במצרים אנחנו רואים את הנתיב שלו ומתחילים ללוות את הנתיב. במקביל אנחנו נותנים הוראה לשני פנטומים להמריא נגדו. הם ממריאים נגדו ותופסים אותו כאן (2) במפה. הוא מספיק לעשות זאת. לפי שחזור הסליל מגיעים אליו הפנטומים שבע דקות לפני הסוף, כלומר במשך שבע דקות הפנטומים חגו סביבו.

לא אציג כרגע את השחזור. לנו יש שחזור של כל דקה, מה הוא אומר, איפה המטוס נמצא, מה עושים הפנטומים ומה אומרים טייסי הפנטומים. יש לנו הקורלציה הזאת. אומר רק מה היה המצב הכללי: הקברניט של המטוס הלובי רואה את הפנטומים מגיעים אליו. הוא מזהה אותם כמיגים. הוא מודיע לקהיר שמגיגים נמצאים אחריו. על זה קהיר אינה אומרת ולא כלום, אם יש מיגים או אין, אין קהיר מגיבה כלל. כל התנועות שהפנטומים עושים, הוא מפרש כתנועות של מיגים. זה מתאים לזמן שהפנטום חולף על פניו, נותן משיכה, מרים אף, חושף לפניו כנפיים ומוציא גלגלים. ואז אומר הטייס הצרפתי, כאשר הפנטום נעמד לפניו: איני מבין את השפה הזאת. שומעים את יריות האזהרה. פעמיים היו יריות אזהרה. פעם אחת הפנטום נעמד מצד ימין, לוקח כיוון אלכסוני ויורד לפניו לפני האף. אולי אין הוא רואה זאת. הפנטום ניגש קדימה, הוא יורה כאשר התותחים נמצאים מתחת לאף של הקברניט הצרפתי, כדי שיראה את האש יוצאת מהתותחים. יש התיחסות של טייס המשנה: רואים טילים. אבל גם בשלב זה אינם עושים שום פעולה ואינם משנים את הכיוון. יש דו-שיח מוחלט של חרשים ואלמים.

שתי הקופסאות השחורות נותנות לנו בהחלט תמונה
מה קורה. זה עושה את הענין להרבה יותר טראגי, אבל יחד עם זאת זה מסביר את
הדברים המוזרים ביותר ולמה עשה כפי שעשה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קהיר יכלה לדעת איזה דבר על המטוס, איפה הוא
מסתובב בטרם עבר לשטחנו?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

גם קהיר וגם המערך הצבאי של מצרים היו חייבים
לאתר אותו. קהיר אינה מתקנת אותו בשום דבר. היא אומרת: איני רואה אותך, עלה
גבוה יותר, אולי נראה אותך. קהיר עדיין מחפשת אותו באיזה מקום פה (בין קארון
לקהיר). היא מניחה שיש לו איזו טעות במרחב הזה. קהיר מחפשת אותו ברורים. אילו
אנחנו היינו עושים דבר כזה, המצרים היו רואים אותנו בתצפיות, ברורים ובטילים.
איך אין הם אומרים לו ולא כלום - איני מבין: הרי יש פה טילים (איזור התעלה)
ופה יש רורים, כל החוף מכוסה בתצפיות ובכלי נ"מ. בגובה של 20 אלף מטר איננו
יכולים לעשות כל זה מבלי שהדבר יהיה ברור.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הקברניט אמר: "אינני מבין את השפה של המטוסים".
ביום רביעי בערב שזענו, שהמטוסים שלנו נתנו לו סימנים, שהם מקובלים מבחינה
בינלאומית. לפי הכתוב היום ב"הארץ", הרי יוצא לפי הקופסה השחורה, כי כאשר
הגיע לנקודה הזאת היו סימנים שאינם מקובלים בשפה הבינלאומית והוא אמר שאיננו
מבין את השפה הזאת.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

לא ראיתי זאת.

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

זוהי התייחסות לסימני האצבע.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

הסימן המקובל שעושים בכנפיים ומוציאים גלגלים, זהו סימן שעליו לנחות ופונים לאותו כיוון שרוצים כי הוא יפנה אליו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הוא כנראה לא הבין את הסימנים ואת תנועות הידיים של הטייס הישראלי.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

היה גם פעם מצב, שעמדו קוקפיט מול קוקפיט. זה היה באותו רגע, שבו ראו את שדה התעופה ברפידים למטה. הטייס הישראלי עשה לו כך (אגודל כלפי מעלה), כדי שיידע כי הוא מבין, טייס-המשנה הלובי עושה לו כך: אנחנו הולכים הנה. אצלנו זה התפרש כסרוב, אצלו זה התפרש, שאמנם נותנים לו עצה, אבל הוא הולך הלאה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

האם זה נמצא בקופסה?

ראש הממשלה ג. מאיר:

סימנים בקופסה?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כאילו התייחס לסימנים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

האם יש לך הסבר לדיווח הזה שקיבלנו, שהחלונות בתא הנוסעים היו מוגפים, ושההסבר לזה שהוא הוריד את הגלגלים, הוא דבר שהתפרש כתרגיל התחמקות?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

אין לנו הסבר לכך. יש לנו דיווח של טייס טוב, סגן-אלוף, והוא אומר: בשלב מסוים רציתי לראות מה יש בפנים, אולי זה יעזור לנו, טסתי לאורכו של המטוס, הבטתי לכל החלונות והם היו מוגפים. זהו דיווח ואין לי הסבר לזה. דבר שני, אשר לגלגלים שמורידים בבואינג - יש צפצוף ארוך הנשמע כאזהרה לטייס המוריד את הגלגלים. שומעים את זה ברשמקול, אבל זה איננו מלווה בשיחה. בשלב מסוים ראה כנראה את שדה התעופה וראה את הסימנים לנחיתה. אבל אין לי הסבר לכך מדוע נהג אחר כך כפי שנהג. הוא אינו אומר ולא כלום. אולי חשב שזו קהיר ואולי חשב לנחות. הביט וטס והרים אותם חזרה. הוא אינו מסביר את המהלך הזה. אין שיחה על כך בתוך הרשמקול. אנחנו מנחשים כי בשלב מסוים חשב שזוהי קהיר, כאשר ראה שלא, הרים את הגלגלים והמשיך לטוס מערבה. אצלנו זה נתפרש כנסיון התחמקות, כי בינתיים הפנטומים עזבו אותו, אבל אצלנו זה נתפרש כתנועה של

סרוב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם אין שומעים שיחה בינם לבין עצמם?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

יש כל כך הרבה צירופי מקרים, שקשה לדמיין מה הם חשבו. נשמעו שיחות בין הטייס-המהנדס הצרפתי ובין טייס-המשנה הלובי. הטייס הצרפתי מדבר כל הזמן צרפתית. הטייס הלובי אינו מבין צרפתית והוא מדבר אנגלית איומה, שבהתחלה חשבנו שזוהי ערבית, והמתרגם הערבי ניסה לתרגם, כי זה נשמע כערבית, והטייס הצרפתי לא הבין אותו. על כל משפט שטייס-המשנה הלובי אומר, אומר הצרפתי פעמיים-שלוש פעמים "אה". בחלק מהמקרים הוא פוסח על דבריו, בחלק מהמקרים הוא מבין. יש מעט מאוד שיחות. רוב השיחות של הטייס הצרפתי בעניני מצפן וכיוונים, איפה קארון וכדו'. הם עסקו בבעיות התמצאות בטיסה.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

בסופו של דבר, החליט הטייס לעשות נחיתת אונס. מה היה השלב האחרון של ההתרסקות?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

כאשר ירו עליו, פנה בסופו של דבר הטייס לקהיר ואמר: "יורים עלינו המיגים". מגדל הפיקוח של קהיר עונה לו שהוא הודיע להם (במלה "להם" אפשר להבין, שהתכוון למיגים, אבל הוא לא אמר "לשלטונות הצבאיים"), THAT YOU ARE AN UNREPORTED AIRCRAFT - מטוס שאין יודעים עליו, אבל שירפו ממך. זה ניתן להבין. אחרי הירי הראשון לא החליט עדיין הטייס לנחות, ואז בא הירי

השני. מאז אין לנו כבר קליטה, כי כנראה אחרי הפגיעה השניה, נפגע החשמל. ואז עשה את הנחיתה, הרים את האף, לא נכנס באף לאדמה, אבל לא הצליח בנחיתה והמטוס עלה באש.

שר השיכון ז. שרף:

האם הוא הוציא את הגלגלים?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

אני חושב שלא.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

עוזר הטייס אומר בפעם הראשונה שאלה מטוסים

ישראליים?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

בשלב האחרון, אומר זאת טייס-המשנה הלובי. כשהטייס אומר ברדיו: "אלה הם מיגים" שומעים בקוקפיט את טייס-המשנה הלובי אומר: "לא, אלה הם מטוסים ישראליים". יש שלב מסוים בהתחלה, שאחד פונה לשני: "אלה מיגים" אומר השני: "כן". שואל הצרפתי: "WHAT NATIONALITY?"

שר הבטחון מ. דיין:

לתמונה הברורה עכשו, כפי שהיא ברורה, יתווסף עוד אלמנט של הבהרה, כאשר טייס-המשנה הלובי יבריא. בערב שבת, לפי דברי הרופאים בבאר-שבע, עבר את המשבר הבריאותי לטובה. עד אז אמר דברים מאד מבולבלים ומאד

מגומגמים, עירבב דברים. מדי פעם איבד את ההכרה. לא צריך לתת איזה שהוא משקל למה שאמר עד אז. לפי דברי הרופאים, הוא הולך ומבריא. אתמול אפשר היה לחלוטין לדבר אתו כעם בן אדם, הוא הבין דברים. אבל הוא מוגבל מבחינת כמות הדיבור. בלי שום ספק, אם מישחו יכול לומר משהו על הצד של המטוס הלובי, הרי זה הוא. מכל הקופסאות השחורות יוכל הוא לומר את הדברים הברורים ביותר. כמובן, ישנה שאלה אם ירצה לומר משהו ומה ירצה לומר, אם ירצה לומר את האמת. פה יכול להיות לנו מזל טוב, או לא כל כך טוב. יכולים לדרוש לקחת אותו מפה. היום כבר היה פה רופא של "אייר פרנס". נדמה לי, שהיום צריך להיות אצלו עוד רופא. ברגע שהרופא יאמר, כי מבחינה בריאותית אפשר להעביר אותו למקום אחר, וודאי לא נמנע ממנו מלעשות זאת. ואחרי כן לגבות ממנו עדות מדויקת ולעמוד על האמת על מה שהיה שם, יכול להיות מורכב מאוד. אם נצליח לדובב אותו לפני שיעבירו אותו מכאן, אני מקוה שתהיה לנו תמונה נכונה.

יש פה איזה פרט קצת פיקנטי, אולי זה יעזור לנו. אשתו היא יווניה. איני יודע מהי מערכת היחסים שלה עם צרפת. היא קפצה בשתי ידיים על רבע הזמנה. כשאמרה שהיא יווניה, אמרתי: איני יודע יוונית, אבל בתי יעל יודעת יוונית. אמרה: אתה מוכרח להפגיש אותי אתה. אמרתי לה: כאשר בעלך יבריא ותרצו לבוא לתל-אביב - בבקשה. היא רוצה לבוא לתל-אביב לדבר עם יעל יוונית.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

תיאודורקיס בארץ. אפשר להפגיש אותו אתה.

שר הבטחון מ. דיין:

פחדתי, כי לא ידעתי באיזה צד היא ביוון. היא אינה ממהרת לחזור ללוב. יכול להיות, שבגלל השפעתה וגישתה תהיה אפשרות לקשור עם טייס-המשנה יחסים טובים יותר. יש שם בין האנשים אנטגוניסטים. ישנו אחד, שמצבו

הבריאותי אינו רע ונדמה לי, שהוא ירדני: חוץ מקללות, חירופים וגידופים עלינו ועל הרופאים, אין הוא אומר שום דבר. לרופאים אין הוא רוצה לענות. אין הוא משתף פעולה אתם לצרכי הבראתו. לעומת זה, יש שם מצרי, שהוא תושב לוב, שהוא ציוני וודאי יותר מכולכם, וכל מה שיש לו להגיד על לוב ועל ממשלת מצרים הוא, איך הלובים מתייחסים למצרים ושנאנו צריכים לבוא להציל אותם, שכל המהפכה היא שקר. אבל כל אלה אינם חשובים. חשובים טייס-המשנה הלובי והדייל הצרפתי. אני מאד מסוייג מהדייל הצרפתי. הוא בבריות גמורה. עכשו הוא נחמד כל כך. אבל כאשר רק ייצא מבית החולים, וודאי תפסקנה המתמאות שלו. יש משהו לא נעים בגישה הזאת שלו, החנופית כמעט. גם אשתו באה לכאן. הוא וודאי נמצא תחת השפעה צרפתית מוחלטת. אילו היה טייס-המשנה הלובי במצב דיבור כזה, אפשר היה לקבל ממנו עדות. אנחנו רוצים לדעת ממנו רק את האמת ואיננו רוצים שום דבר אחר. כאמור, נוסף לכל הקופסאות השחורות, יש לנו את טייס-המשנה, שבנס ניצל ועדותו תוכל וודאי להנתן תוך ימים אחדים. בדבר הזה יכולה להיות הבהרה. אבל הדבר יהיה תלוי הרבה בשאלה איך תוצג התמונה מצדם. היא יכולה להיות מוצגת בצורות שונות.

שר התיירות מ. קול:

לפי כל מה שמצטייר מהדינים והחשבונות ומהקופסאות השחורות, כפי שהוסבר על ידי שר הבטחון והרמטכ"ל, היו פה התחמקויות רבות מאד.

ברור כי ההאשמה הראשונית היא וודאי על הקברניט. אני רוצה להוסיף הערה, שאילו הגופה שלו היתה בארץ, הייתי מבקש לבדוק האם לא היה שתוי. גם זה יכול לקרות. בנסיבות הטרגיות האלה הכל יכול להיות. כי יש פה כל כך הרבה דברים תמוהים, שפשוט קשה להבין איך כל זה נתגלגל, איך לא הבינו מה שהתרחש. שמעתי שהוא שרת גם בחיל האוויר הצרפתי. איני מבין, איפוא, איך לא הבדיל בין מיגים לבין פנטומים.

מה המצב במגדל האויר בקהיר? מה יכלו הם לתרום ולא תרמו? דיבר על כך שר הבטחון.

אבל אני רוצה לומר, שעם כל החשדות שהיו לנו לגבי היעד של המטוס האזרחי, עם כל החששות שזא זה מטוס עויין ושיש לו איזו מטרה עוינת וכו', הרי כשירו בו היה זה למעשה דקה לפני שהחליט לחצות את הסואץ, לעזוב אותנו ולצאת. כיוון שזה היה מטוס אזרחי, הריני מרשה לעצמי לומר, שהחלטה של הרמטכ"ל בענין זה היתה טעות בשיקול. היתה צריכה להיות החלטה אצלנו - ואני מציע שתתקבל בממשלה החלטה כזאת - שאין אנחנו יורים על מטוס אזרחי. יותר מכל מדינה אחרת בעולם, השמענו דברים בנוגע לצורך להבטיח את התעופה האזרחית בעולם. אנחנו רגישים, יותר מאחרים, על קדושת החיים. אין אני מפקפק בכך, שגם לרמטכ"ל ישנה אותה גישה בענינים אלה. אני בטוח, שאין חילוקי דעות בינינו בענין העקרונות. אבל כיוון ששמענו בישיבה הקודמת של הממשלה על הוראות קבע, הרי וודאי ישנן הוראות קבע גם לגבי טייסים, ואני חושב שצריכה להיות החלטה ממשלה, שאין מיירטים מטוס אזרחי, גם אם הרמטכ"ל ומפקד חיל האויר נותנים הוראה כזאת. אני יודע שזה כרוך בסיכונים, כיוון שלאור כל השמועות והידיעות שהגיעו אלינו על קבוצות של פלשתינאים, יש בזה משום סיכון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתה אומר, שאוירון המסומן כאזרחי אין ליירט אותו בשום מקום ובשום נסיבות?

שר התיירות מ. קול:

לא. במקרה כזה צריך להתקשר עם שר הבטחון ועם ראש הממשלה, והם צריכים לתת בענין זה אישור, אם יש התפתחות כזאת שאוירון אזרחי עולה על תל-אביב, על באר-שבע או על ירושלים. אבל פה היו כל הנסיבות אחרות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתה מציע הצעה. אני רוצה להבין אותה.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע להחליט, שאיננו יורים על אוירון

אזרחי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בכל מקום שהוא?

שר התיירות מ. קול:

בכל מקום שהוא. גם עם הסיכון שיש בדבר. במקרה זה וודאי אפשר היה לתת לו לצאת, כי הוא היה בדרך של יציאה. הייתי מבין את שיקולו של הרמטכ"ל ושל מפקד חיל האויר, אילו המטוס הלובי היה בדרך אל ביר-גפגפה. אבל המטוס לא היה בדרך של כניסה אלינו, אלא בדרך של יציאה מהארץ.

אינני רוצה להקל על עצמי. אבל חשוב העניין של קדושת התעופה האזרחית. ישנו הרצון לשמור על התעופה האזרחית בעולם. ישראל מעוניינת להגן על התעופה האזרחית, כי ישנו הרצון להתנכל דוקא למטוסים ישראלים. מה לא נשמע בצדנו בנושא זה בשנים האחרונות? גם אם זה כרוך באיזה ריזיקו, אנחנו צריכים לקחת אותו על עצמנו ועלינו לשמור על התעופה האזרחית.

שמעתי כי בועדת החוץ והבטחון של הכנסת הושמעה מצד רוב מכריע של חברי הועדה המשאלה שתתמנה ועדת חקירה בראשותו של שופט. זאת תהיה ועדת חקירה לא נגד מישהו, אלא ועדת חקירה שלנו, ללא שיתוף זרים, כדי לרכז

את העובדות ולשמוע כל מה שאנחנו יודעים. זה דרוש כדי שתהיה תעודה ויהיה דין וחשבון כלפי העולם, כי יש אמון במשפט שלנו ובהליכי המשפט שלנו. נראה לי, שראוי כי הממשלה תיקח לתשומת לב את השיקול של רוב חברי ועדת החוץ והבטחון ותחליט על כך. כאמור, זה לא יתפרש נגד מישור, אלא זה ענין פנימי שלנו, שאנחנו צריכים לעשותו לעצמנו. אני מציע את הדבר הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתה מציע למנות ועדת חקירה?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

האם מותר לי לשאול שאלה את השר קול? אם לפי דעת השר קול יש כבר מסקנות, מה צריכה לעשות ועדת החקירה?

שר התיירות מ. קול:

ועדת החקירה צריכה לשמוע את כל אלה המעורבים

בענין.

שר העבודה י. אלמוגי:

האם יש חילוקי דעות ביניהם?

שר התיירות מ. קול:

אין חילוקי דעות ביניהם. יש לי כל האמון לרמטכ"ל ולמפקד חיל האוויר ואיני מפקפק בנכונות הדברים שאמרו. אבל אני חושב, שכלפי העולם יש ערך חיובי במינוי ועדת חקירה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קודם כל, לפני שאנחנו הולכים לכל העולם, נלך לעצמנו. אתה אומר כי ועדת החקירה אינה נגד מישו. אף פעם אין אומרים, שועדת החקירה היא נגד מישו. ועדת חקירה באה כדי לחקור והיא תגיע למסקנות שתגיע. קודם כל השאלה עומדת: האם זה נחוץ לנו? אחרי כן אנחנו יוצאים לעולם הגדול.

שר התיירות מ. קול:

אנחנו מעוניינים בזאת כלפי עצמנו. אין אנחנו עם לבדד ישכון בענין זה. אנחנו מעוניינים בזה כלפי כל ידידינו. אני מדבר על מדינות ערב השונאות אותנו. זוכרים אנחנו איך "הצדיקים האלה" רקדו אחרי רצח מינכן. קדאפי שילם 5 מיליון דולר לרוצחי מינכן. ביחס לכל השיסוי הבא מצד מדינות ערב, אין לי מה לומר. בזה אין חילוקי דעות ליד השולחן הזה. ועדת החקירה תוכל להקטין את הפגיעה בתדמיתה של ישראל. אנחנו חייבים לעשות זאת כלפי כל ידידינו הטובים בעולם. צריכה לבוא הודעה מצדנו, שהנה חקרנו את הענין. העובדות תשארה וודאי אותן העובדות. אבל טוב שתהיה תעודה מסכמת בראשותו של שופט, שהנה אלה היו העובדות של ההתפתחות הטרגית. אין ספק, שהאחריות לאסון היא על הקברניט. אני נותן אמון במה שנאמר פה. אבל ידידינו מחכים מאתנו לאיזה דבר מוסמך מאד. שר הבטחון אמר אתמול דברים טובים יותר ממה שנאמרו קודם לכן, שיוכלו לבוא הנה נציגי איפלפ"א ולוב ובאי-כוח ארגון התעופה הבינלאומי וגורמים אחרים - לכולם ניתן את המידע שישנו בידינו. אולי אילו נאמרו הדברים האלה קודם לכן, היו עושים רושם טוב. חשובה היתה גם ההצעה על הקו האדום בינינו ובין מדינות ערב, הצעה שהשמענו כבר קודם לכן. אתמול היו באמת מהלכים טובים מבחינת דעת הקהל בעולם, כי יש לנו הרבה ידידים טובים בעולם ואותם אנחנו צריכים להרגיע. למה ניתן שיתערער אצלם משהו? אני מרגיש שיש אצל ידידים שלנו התערערו. זוהי הסיבה מדוע אני מציע זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה עכשו מסר לי היועץ המשפטי את חוק הטיס הבריטי משנת 1927, שהוא קיים עד היום אצלנו. ואלה דברי החוק:

"ANY AIRCRAFT WHICH FLIES OR ATTEMPTS TO FLY OVER A PROHIBITED AREA OR IN ". ENTERS THE COLONY IN CONTRAVENTION OF THIS ORDER IS LIABLE TO BE FIRED ON ACCORDANCE WITH THE PROVISIONS OF SCHEDULE VI TO THIS ORDER

שר הדתות ז. ורהפטיג:

קרה אסון. עכשו באה התקפה נמרצת ולא מוצדקת עלינו. אבל איני חושב, שעלינו לחשוב על זה בהגדרות נחפזות.

נדמה לי, שהממשלה חייבת עכשו לפרסם הודעה. מה שפורסם עד עכשו היה על ידי ראש הממשלה, על ידי שר הבטחון ועל ידי הרמטכ"ל. אבל הנה היום מתקיימת הישיבה הראשונה הרגילה של הממשלה, אחרי שקרה האסון, והיא צריכה לפרסם הודעה, שתדבר לעם ולעולם כולו.

נדמה לי, שאלה הם האלמנטים שצריך להכניס להודעה זו: (א) הצער הרב על האסון שקרה וקצת מסיכום של החקירה שלנו, המוכיח שהיתה זאת טעות טרגית של הקברניט, שהביאה לידי כך, שאולי גם אנחנו החלטנו החלטות נחפזות מפני שנבהלנו מכל העניין; (ב) אנחנו צריכים להודיע, שממצאי החקירה - וזה מה שאמר שר הבטחון, ועכשו צריכה לומר זאת הממשלה - פתוחים לכל מי שיש לו איזו נגיעה בדבר. אולי יש אפילו להזמין בהודעה זו, שיבואו הנה נציגי "אייר פרנס", נציגי הטייסים הבריטיים וילמדו את הבעיה. בבואם לכאן ניתן להם את כל העזרה, כדי ללמוד את העניין. לא מדובר פה על ועדת החקירה שלנו, או על ועדת חקירה בינלאומית. אין לנו מה להסתיר ומה לחקור, אבל יבואו כולם וילמדו את החומר. את זה צריך לומר בהודעה במלים די תקיפות.

(ג) אני חושב, שהממשלה צריכה להודיע על כך, שאנחנו מציעים פיצויים אקס-גרציה, אולי אפילו לנקוב בסכום. אני מציע סכום גדול, דהיינו לתת למאה משפחות פיצוי של 10 מיליון דולר. אמנם אני חושש, שהם לא ירצו לקבל פיצויים, אבל מצדנו צריכה להיות הודעה, שאנחנו מוכנים לשלם פיצויים.

(ד) באותה הודעה צריך לבוא עוד אלמנט, למשל לומר, שבעקבות האסון שקרה, תבוא הוראה או שיטילו על שר הבטחון ועל הרמטכ"ל לבדוק את הוראות הקבע ולקבוע כיצד להתייחס למטוסים גם באיזורים רגילים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אולי נשמע קודם כל את הוראות הקבע?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

משהו שמענו ביום רביעי בערב. נאמר כי הממשלה מחליטה לבדוק מחדש את הוראות הקבע. כאשר תהיה בדיקה מחדש, אולי צריך לנסות להביא את זה לבירור בוועדת השרים לענייני בטחון - הייתי מציע לעשות אבחנה בין פגיעה במטוס שנראה כאזרחי - והרי לפי גודלו הוא נראה כאזרחי - ונמצא בדרך לכניסה אלינו ובין מטוס, שהוא בדרך היציאה משטחנו; יתכן שבמקרה האחרון צריך לתת לו לברוח. כמובן, בהודעת הממשלה לא צריך להכנס לפרטים.

השר י. גלילי:

צריך יהיה במקרה זה לפרסם את הדבר בעולם, כדי שמטוסים אזרחיים יוכלו להכנס אלינו לצילומים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אמרתי שזה יינתן לבדיקה. כאשר הדבר יובא לוועדת השרים לענייני בטחון, אני אציע שתיעשה אבחנה בין מטוס נכנס לבין מטוס יוצא. אשר לפרסום, אם נפרסם את כל ההחלטות של ועדת השרים לענייני בטחון, נפרסם גם החלטה זו.

אם יהיה בירור על ההוראות שאני מציע לבדוק אותן, אבקש לבדוק גם מתי הוכרז כל האיזור הזה על ידינו כ"איזור אסור לכניסה".

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

ביוני 1967.

שר האוצר פ. ספיר:

יש לי שאלה לשר ורהפטיג. הבינותי את דבר ההודעה בסעיף ראשון, אבל לא הבינותי את דבריו ביחס לסעיף שני של ההודעה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ממצאי החקירה שלנו אומרים, כי עיקר האשמה באסון היא על הקברניט, אולם בעקבות האשמה של הקברניט והטעות שלו, יתכן שגם אנו טעינו בהערכת המצב.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

בעקבות הפלת המטוס עובר זעזוע בעולם ולא פחות חמור בחברה הישראלית. מה בעצם אמרנו עד עכשו? אמרנו שזוהי טרגדיה של צרוף מקריות מיוחד במינו. אמרנו שזהו אסון, שאיש לא רצה בו, והאסון בא אולי כתוצאה מכך, שיש מצב ממושך של מלחמה בינינו ובין ארצות ערב. הרמטכ"ל הוסיף דבר חשוב, שאילו ידע מה שהוא יודע היום, לא היה נותן הוראה כזאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא אמר: אפילו בכניסה ולא ביציאה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

מוזר הדבר, שכל פעם אנחנו אומרים את המשפט: "קל לתת עצות אחרי המעשה", ואנחנו נותנים עצות אחרי המעשה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מפני שזה קל.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

נמחק העניין הזה, שאתה שומע את התפתחויות הדברים, בינתיים אתה שוכח זאת ופועל כפי שאתה פועל. אסור לנו ללכת בדרך זו.

איני מתעלם מכך, שהיתה פה תוצאה פטאלית של התפתחות הדברים. אני חושב, שהשיקולים של אנשינו היו סבירים בהחלט. שר הבטחון דיבר על שלש סיבות שהיו לדבר, שעל פיהן גם הטעות שלנו היתה סבירה.

שר הבטחון מ. דיין:

הפירוש שלנו להתרחשויות היה, שהוא מתחמק. אולי לא היה מטוס עם מזימת איבה, אבל הפירוש שלנו להתנהגותו בטעות לא היה נכון.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

הטעות שלו היתה מההתחלה עד הסוף.

אני מתפלא על השר קול, שהוא מציע כי נחליט על דבר כללי כזה, שאין יורים אף פעם במטוס אזרחי. הדבר יתפרש כאילו אנחנו ניתן עכשו הכשר לכל מטוס עויין להכנס לארץ.

שר התיירות מ. קול:

אין מודיעים זאת ברבים. זו ישיבת הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא היה כבר כדבר הזה, שמישיבת הממשלה יוצאות

ידיעות?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

האם אתה יודע למה יכולה להביא הוראה כללית כזאת, שבשום מקום ובשום סיטואציה אין יורים על מטוס אזרחי? היתה ידיעה מודיעינית, שיש לערבים כוונה להביא מטוס אזרחי מלא חומר נפץ ולהפילו בשמי ישוב אזרחי. לו היה קורה, חלילה, ההיפך מזה, שמטוס אזרחי ערבי היה חודר לבאר-שבע, מה היו אומרים אז? איפה הרדרים ומדוע לא תפסתם את המטוס הזה? צריך לראות את

הדברים כמו שהם בכל האכזריות. גם לא נראית לי הצעה על ועדת חקירה. קודם כל, איני יודע אם מותר לנו גם לגבי השלכות בעתיד, ליצור מצב שנקים ועדת חקירה על שיקולו של מפקד באותן 3-4 דקות של מצב קיים. אם אנחנו רוצים להקים ועדת חקירה כדי לבדוק את העובדות, הרי זה כאילו אנחנו מראש איננו בטוחים שהעובדות הן נכונות.

אני מעדיף ללכת בדרך אחרת, שהיא משכנעת יותר. כל גוף בינלאומי מוכר יוכל לשלוח הנה את נציגיו ולקבל את כל המידע שישנו. לזה תהיה השפעה בחוץ. אבל איני צריך להשאיר צל של ספק, כאילו ממשלת ישראל רוצה עוד לחקור. ישנו המידע שנאסף וישנן הקופסאות השחורות. הדבר החמור ביותר בועדת חקירה, שנשאיר את הדבר פתוח לחודשים. השופטים יתחילו לחקור, בעתונות יתחילו לכתוב, אחרי כן יפרסמו ממצאים. האם אנחנו מעוניינים שכל הטרגדיה הזאת לא תרד חודשים מעל סדר יומנו? מה זה ייתן?

וודאי צריכה לבוא הודעה של הממשלה. אני חושב, שיש למסור את ההודעה הזאת בכנסת. ממילא תוגשנה הצעות לסדר היום, אם לא הוגשו עד עכשו. ראש הממשלה צריכה להופיע בכל משקלה בענין זה בכנסת ולמסור את כל הדברים שאנחנו יודעים. אני מציע שזה ייעשה ביום שני או שלישי.

כמו כן, אני מציע לשלם פיצויים, לא על אובדן המטוס, אלא למשפחות הנפגעים. זה יהיה אקט אנושי, שיעשה רושם. למרות שאין לנו כל רגש של אשמה, הרי היה זה אסון טרגי, והמשפחות אינן צריכות לסבול. יש להודיע את ההודעה מעל במת הכנסת, ולא יותר מזה.

שר החוץ א. אבן:

אני רואה חובה למסור תמונה על התגובות הבינלאומיות ואחרי כן להביע את דעתי, שהיא קרובה יותר למה שאמר שר הבריאות, מאשר לדעות האחרות שהובאו הנה עד כה.

יש לסווג את התגובות הבינלאומיות לפי שלשה שטחים: (א) תגובות של ממשלות; (ב) תגובות של גורמי תעופה לאומית ובינלאומית; (ג) תגובות של אמצעי התקשורת. כאן למעשה נהפכו היוצרות לעומת מצבים אחרים שאנחנו רגילים בהם. התגובות של הממשלות מצטיינות, רובן ככולן, במתינות ובאי-רצון להיתפס לגינויים או להוקעות של מדינת ישראל ושל ממשלת ישראל. התגובות של גורמי התעופה מעורבות. יש תגובה היסטורית של כמה מהם, יש אפילו הצעה של טייסים להטיל עלינו סנקציות. יש גם תגובות מאוזנות יותר. ואילו המצב הקודר ביותר הוא לא בתחום של התגובה הרשמית של ממשלות, אלא דוקא באמצעי התקשורת, שם הדבר המדאיג ביותר. עתונים שכמעט מעולם לא הביעו בקורת על ישראל, נתפסו כאן להבעת בקורת נמרצת.

קודם כל, ביחס לתגובות של הממשלות. אני מדגיש את מתינותן. העתונות שלנו מכבדת את התגובות של הממשלות. אולם בשני מקרים הופיעו אצלנו כתבות שאינן מדויקות, כאשר אי הדיוק הוא על צד ההחמרה. ממשלת ארה"ב הסתפקה בהבעת צער על התוצאות האנושיות של האסון. כאשר מישחו שאל: האם זה לא ישפיע לרעה על מהלכי השלום ועל ביקורה של ראש הממשלה? היתה תגובה מאד נמרצת של הממשלה: "NO SUCH IMPRESSION HAS BEEN MADE AT ANY OFFICIAL LEVEL".

התגובה הצרפתית הרשמית ממוקדת כולה בצד הצרפתי של הבעיה. אחרי שיחתו של שומן עם בא כוח שלנו פורסמה הודעה, שלדעתי היא גם כן מתונה מאד, לאמור ששר החוץ הצרפתי דיבר עם מיופה הכוח הישראלי, על מנת להביע את התרגשותם של הממשלה והעם הצרפתי על כך, שלרגל הפלת המטוס האזרחי הלובי, כמה צרפתים, שאלאו שליחות של עזרה טכנית, מצאו את מותם. הם משתתפים באבלן של המשפחות. ההודעה הצרפתית מציינת גם כן, שהנציג הישראלי הביע צער על התוצאות האנושיות הללו. לבסוף, ישנה תביעה, שצרפת מבקשת לשלוח משקיפים לכל חקירה שיעשו השלטונות הישראליים. כלומר, ההנחה היא שיש כאן איזה מהלך של תחקיר ושל בדיקה והם רוצים להשתלב במהלך הזה. היתה הודעה ב"קול ישראל" ובעתונות הישראלית כאילו ממשלת בריטניה ביקשה ועדת חקירה בינלאומית. לא היו דברים מעולם. ההודעה

הבריטית אומרת:

"THIS IS A TERRIBLE TRAGEDY AND HER MAJESTY'S GOVERNMENT ARE PROFOUNDLY SHOCKED AT THE LOSS OF INNOCENT LIFE. WE DO NOT YET KNOW EXACTLY WHAT HAPPENED BUT WE CAN ONLY ASSUME THAT A TERRIBLE MISTAKE WAS MADE. WE HOPE A FULL AND IMPARTIAL INVESTIGATION WILL BE MADE INTO THE FACTS. THIS INCIDENT UNDERLINES THE NEED FOR AN EARLY PEACEFUL SETTLEMENT OF THE ARAB-ISRAEL DISPUTE".

שר הבריאות ו. שם-טוב:

זוהי הודעה רשמית של ממשלת בריטניה?

שר החוץ א. אבן:

כן. הם אפילו לא ביקשו את נציגנו לבוא ולקבל את

ההודעה הזאת.

ממשלת איטליה הביעה גם כן השתתפות בצערן של המשפחות ודאגה שמא הדבר הזה יפגע בסיכויי השלום.

זה אופייני לגבי רוב התגובות, אם כי מצד ממשלת קנדה, שתגובתה היתה מתונה מכל תגובה אחרת, שר החוץ הקנדי ביקש לומר לנציג שלנו, כידיד ישראל, את הדברים הבאים: "THE LOSS OF GOOD WILL" בציבור מרחיק לכת מעבר למה שאומרת הממשלה בהודעתה.

ממשלת בלגיה הצטערה על אובדן החיים, אם כי שם יש צרוף נסיבות לא נעים. ממשלת בלגיה עמדה להכריע, לפי המידע שלנו, בחיוב על הקמת מפעל משותף. הממשלה התכנסה באותו יום. בכל זאת הידידים שלנו, במקום להביא

להכרעה, דחו את ההכרעה למספר שבועות. הרי באוירה הזאת, היתה נופלת הכרעה לשלילה בדבר הקמת מפעל אויר משותף עם ישראל.

לא אפרט את כל התגובות, אבל אלה הן אופייניות.

פורסם אצלנו כאילו מזכ"ל או"ם ביקש ועדה בינלאומית. אין לזה כל שחר. ההודעה שלו אומרת:

"I WAS DEEPLY SHOCKED AND DISTRESSED YESTERDAY WHEN I LEARNED THAT A CIVIL LIBYAN AIRCRAFT WHICH HAD LOST ITS WAY HAD BEEN SHOT DOWN BY ISRAELI MILITARY AIRPLANES.

INNOCENT AND DEFENCELESS PEOPLE HAVE LOST THEIR LIVES IN ONE OF THE MOST SHOCKING INCIDENTS IN THE HISTORY OF CIVIL AVIATION.

I EXPRESS MY PROFOUND SYMPATHY TO THE FAMILIES OF THE VICTIMS AND URGE THE MOST THOROUGH INVESTIGATION OF THE CIRCUMSTANCES IN WHICH THIS APPALLING DISASTER TOOK PLACE".

אני מחפש בנרות את הענין הזה של ועדה בינלאומית, ואיני מגלה אותו, פרט לכך שכמה גורמים, גם ממשלתיים בצרפת - תוך הצטמצמות לענין זה, כפי שנאמר בהודעה הצרפתית, הואיל והצוות היה צרפתי - מבקשים שנציגיהם יוכלו לבוא ולהשתתף בכל מהלך של תחקיר שיהיה בישראל.

באפריקה יש כמה גוונים. ישנה הודעה מאד סוערת ונמרצת, דוקא של ממשלת זאיר, שהם יצטרכו לעיין ביחסים שלהם עם ישראל, אם יחזרו ויישנו דברים כאלה.

עד כאן ההודעות הממשלתיות. לגבי גורמי התעופה, יהיו כנראה הצעות עוינות. לישיבה של איפלפ"א יצאו נציגינו מצויידים בכל המידע. אני נוטה לחשוב, שההצעות הללו אינן משקפות את דעת הרוב. לעומת הצעת הטייסים הבריטיים, שהתבטאו כפי שהתבטאו, יש לנו התקשרות ממר פרנס, בשם הפדרציה של הטייסים הצרפתיים, שהם מעוניינים ביציאתו לישראל לשליחות לא רשמית כנציג הפדרציה, כדי לקבל את הממצאים הטכניים של החקירה. הוא אומר: אין אני מציע ועדת חקירה, אלא חקירת העובדות. הם אינם סבורים, שועדת החקירה תוכל לתרום משהו ממשי. הם רוצים בכל זאת לבוא ולשמוע על החקירה של הממשלה, על מנת להרגיע את הרוחות. השליחות תהיה דיסקרטית. אם נסכים לבואו של אותו נציג ארצה, יבוא בהקדם.

רצה הגורל, ש-I.C.A.O. (זהו הארגון של הממשלות לענייני תעופה) (איפלפ"א זהו ארגון חברות התעופה והקווים), מועצתה תתכנס ב-27 בחודש בנובמבר. הערבים ביקשו להעלות שם את הנושא הזה לדיון. נציגינו אינם סבורים, שאפשר למנוע את העלאת הסעיף לדיון. העלאת סעיפים לדיון זה דבר נהוג. מקובל לקיים את רצונה של מדינה-חברה לרשום סעיף לדיון. שם אני רואה דוקא תמונה כבדה, כי I.C.A.O. מייצגת את הקשת של העולם, ושם היתרון המספרי הערבי הוא גדול מאד. שם באמת המעמד יהיה קשה.

לעומת הזהירות בניסוח ההודעות הממשלתיות, הרי העתונות הבינלאומית היא במצב של בקורת כמעט מוחלטת. עלתה על כולן המערכת של "ווינינגטון פוסט". ישנן דרגות גם בנבזות. פה אנחנו רואים את כל הסממנים של חד-צדדיות מוחלטת, של אי-התיחסות לאשמתו של הקברניט. יש שם ביטויים, כמו "רצח מבייש", "תביעה להענשה ולסנקציות". אותו עתון, כאשר אחרי פשע מינכן היתה איזו הצעה באמריקה לנתק יחסים עם לבנון, אם היא תוסיף להתיר את אימונם ושיגורם של אנשים כאלה, אמר: "זה אפילו מעליב להעלות רעיון כזה". אין להתפלא על כך, שיש ביטויים מאד חריפים של עתונים מסוימים. הדבר המכאיב הוא, שעתון כמו "ווינינגטון פוסט", שהוא עתון הידוע בכלל בעמדה חיובית כלפי ישראל, כותב שהחלטת הישראלים להפיל מטוס אזרחי לובי בלתי מזויין היא מעשה מחפיר ומזעזע.

"דיילי פוסט" כותב: חבל שישראל עושה נסיון מביש להצדיק את הבלתי ניתן להצדקה. "ניו יורק פוסט" כותב: הפלת המטוס היא תוצאה מטעויות, אבל על טעויות כאלה חייבת ישראל לקחת אחריות מלאה. אין כל התייחסות לפלישה, חדירה ותביעה לפיצויים. המאמר הידידותי ביותר הוא ב"דיילי טלגרף", אשר בעלת העתון, לידי הרטלי, חזרה מהארץ מלאת להט ציוני בלתי מוגבל. העתון כותב: לישראל היתה הצדקה לצוות על המטוס לנחות. העדויות מוכיחות, שהטייס אכן הסתכן בנסיונות לחמוק. אולם גם העתון הזה משתמש במלה "BRUTAL". הוא הדין לגבי "דיילי אקספרס", שבמעמדים נדירים מאד הוא מותח בקורת עלינו. הוא כותב, שיש לשקם את כבודה של ישראל. אפילו הטעות של הקברניט לא הצדיקה את התגובה הזאת.

בגרמניה הממשלה היתה מתונה לחלוטין. בתגובה הרשמית הם הביעו צער על אובדן החיים ותקוה שזה לא יפגע בסיכויי השלום. גם העתונות היא די מרוסנת. בצרפת, נוסף על "לה-מונד", הכותב תמיד כפי שהוא כותב, כותב גם העתון "קומבט", שישראל מפעילה מדיניות אלימה ומעדיפה מטרות צבאיות על רצון להסדר מדיני. יש שם דוקא כל מיני סירוסים בעלי השראה רשמית וכל מיני ידיעות, כאילו בישראל הממשלה בכלל אינה שולטת, הצבא שולט והנצים שולטים. ויש כל מיני דברים מסוג זה.

רוב התגובות שנתקבלו הושמעו במחץ הראשון של ההלם. יתכן כי כאשר יחדרו כל הממצאים שלנו, אולי יבוא איזה שהוא איזון. אני חושב, שבמידה מסוימת יעשה גם הזמן את שלו.

איני סבור, שיש מכל זה השלכות על מצבנו המדיני. לא היתה לי הערכה, לפי הידיעות שקיבלנו מנציגינו, כאילו זה מוכרח להעיב ולהשתלט על ביקורה של ראש הממשלה. אין תחושה כזאת בממשל. אני מקוה, שכעבור 5-6 ימים לא תהיה אורה כזו בסביבה, אם כי הקשיים יהיו גדולים יותר באמצעי התקשורת מאשר בממשל.

איני רוצה לזלזל בחומרת האוירה, אם כי איני רואה מה אפשר לעשות, פרט לחזרה על העובדות ועל הממצאים. איני סבור, שאפשר היה לצפות למשהו אחר מול החזיון המחריד הזה של מאה נפשות שניספו. גם אני הייתי בעד פתיחת הזירה להסתכלות ולפרשנות של עתונאים. זה הביא לתיאורים שהם מזעזעים, של שרידי שקיות ונעלי ילדים כמקובל. ההדגמה הפיזית של האסון גרמה לסיוט נוסף של הפרשנים בעתונות.

אם אני נשאל: "למה אנחנו זקוקים כדי לעמוד בצד הזה של המערכה", איני סבור שאנחנו זקוקים דוקא לועדת חקירה, שדיוניה יימשכו ימים רבים ושבועות והכרוכה בחיטוט פומבי מסוים ומתמיד יום-יום.

גם אני חושב, שאנחנו זקוקים לאיזו שהיא תעודה המסכמת ומגבשת את הממצאים של אלה בממשלה, שתפקידם לחקור עניינים כאלה. לא די שכל הדברים הללו נשארו מפורזים ומוסקים ומקוטעים, כפי שהיו חייבים להיות בהודעות לעתונות. אנחנו זקוקים אמת לדוקומנט, גם למאבק בעיקרו וגם על מנת שאנחנו נתנבא כולנו בשפה אחת ובדברים אחדים ושלא כל נציג ינסה להסביר לעצמו את הנתונים.

הצעתי היא, איפוא, שייאמר על ידי הגורמים המוסמכים בממשלה - ראש הממשלה, שר הבטחון והרמטכ"ל - שהם בדקו וחקרו את נסיבות האסון והם יעלו בפני הכנסת והציבור את ממצאיהם. הממצאים צריכים להיות, קודם כל, שחזור מדויק של המאורעות. שנית, ההודעות של שר הבטחון והרמטכ"ל צריכות לבוא ממש כלשונן. שלישית, אם יש לנו ענין לפרסם משהו, כל אשר הפקנו מההקלטות ומהשיחות, אולי אפשר להוסיף איזה מסמך ולהניחו על שולחן הכנסת, נוסף לנאום, על מנת שהנאום והמסמכים הללו יהיו מעצמם דין וחשבון של הממשלה על האסון. אני חושש, שבלי איזה סיכום תעודתי דוקומנטרי, יהיה לנו קשה מאד לנהל את ההתמודדות עם גורמים בציבור ובממשלות. זוהי הצעה ראשונה, שנדאג לכך שתהיה תעודה כזאת, שהיא יכולה להשתלב בפרלמנטים. מקובל בכמה פרלמנטים למסור דין וחשבון, גם בעל פה וגם בכתב אם יש מסמכים, על מנת להשיג את אוזניו של הפרלמנט. וכן עלינו

לעשות בכנסת. הדין וחשבון הזה יקבל מעין גושפנקה ממלכתית. זה יהיה חומר שיופיע במימדים בינלאומיים.

אשר לתביעות לבוא הנה לקבל את המידע, אני מציע שנוסיף לומר, כי נסכים לכל המבקשים לעשות זאת, בין אם נציגי טייסים ובין אם נציגי I.C.A.O., שיוכלו לבוא הנה. ממשלה אחת ויחידה, ממשלת צרפת, מסרה גם כן בקשה כזאת. הם הודיעו מהו הנימוק למשאלה זו שלהם:

"LE MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES A CONVOQUE LE CHARGE D'AFFAIRES D'ISRAEL POUR LUI EXPRIMER L'EMOTION DU GOUVERNEMENT FRANCAIS ET DE L'OPINION PUBLIQUE FRANCAISE UNANIME A LA SUITE DE L'ATTACHE DE L'AVION CIVIL LIBYEN AU COURS DE LAQUELLE DES FRANCAIS QUI REMPLISSAIENT UNE DES PAISIBLE MISSION D'ASSISTANCE TECHNIQUE ONT TROUVE LA MORT. LE MINISTRE ATTEINTES PAR AFFAIRES ETRANGERES S'ASSOCIE AU DEUIL DES FAMILLES LIBYENNES L'EXPRESSION DES CET ACTE DE FORCE. LE CHARGE D'AFFAIRES D'ISRAEL A RETIERE FRANCAIS, MONSIEUR MAURICE REGRETS DU GOUVERNEMENT ISRAELIEN. L'EQUIPAGE ETANT SCHUMANN A FAIT SAVIOR A MONSIEUR HADASS QUE LA FRANCE DEMANDE A ENVOYER DES OBSERVATEURS POUR PARTICIPER A L'ENQUETE DES AUTORITES ISRAELIENNES".

אני מציע שיאמר לשגריר הצרפתי, שנקבל גם אותם פה. הם ידברו עם הנציגים של הטייסים והאחרים. אחרי דיוני הכנסת ביום ג' או יום ד', תקבל ממשלת צרפת וגם הממשלות האחרות תקבלנה את המסמך המוסר דיווח ישראלי על האסון הזה. אני חושב, שאין לחפש רק הצעות, שיש בהן כדי להביא את העניין לידי סיכום מהיר. אין מנוס, לדעתי, מאשר להמתין מספר ימים. אבל לא צריך להגרר לנוהלים שיעמידו את העניין הזה תלוי באויר שבועות וחודשים. זוהי אחת הסיבות, מדוע אני מחפש לא ועדת חקירה, אלא תחליף לוועדת חקירה, כדי שאי אפשר יהיה לומר, שישראל אפילו לא חקרה ולא בדקה. אם היא חקרה ובדקה, אפשר יהיה לעקור כל טענה כזאת על ידי המהלכים שציינתי.

עקרונית, אני בעד תשלום פיצויים. בכל זאת תהיה בדיקה משפטית, באיזו מידה יש בזה קבלת אחריות כוללת לכל מה שקרה. יהיה תשלום פיצויים אקס-גרציה. אבל אם אנחנו מוכנים לכך עקרונית, הרי זה יכול להיות גורם מרגיע. אולי זה יכול להכלל בהודעה לכנסת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

הערבים לא יבקשו.

שר החוץ א. אבן:

הלובים לא יבקשו, אבל הצרפתים וודאי יבקשו. היה שם איזה צרפתי ואיזה גרמני. איני יודע מה יהיה עם האזרחים שאינם ערביים. אם נציג את הדבר הזה והוא יתגשם אפילו בחלקו, יתכן מאד שאפילו הערבים ימצאו איזו תחבולה לקבל את הפיצויים, אם גם לא מידינו, כי אין אנחנו קיימים, אבל בדרכים אחרות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

דרך "הצלב האדום".

שר החוץ א. אבן:

אם נחשוב שאיש לא יקבל זאת, לא נציע זאת.

המסמכים הללו יהיו פנויים להסתכלות, ואם יש הצעות לגבי ניסוח, לא צריך לעשות זאת דוקא היום.

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

רוצה אני להקדיש מספר מלים למסגרת המשפטית של מה שאירע. ראשית, מבחינת המצב המשפטי בישראל, המצב המשפטי היום, כפי שהיה בתוקף מאז 1927, זאת אומרת בתקופת שלום קיימות הוראות חוק הטיס, שראש הממשלה קראה את הסעיף המטריאלי שלו. כל ההוראות האלה מתירות, במקרים של אי-השמצות כלי טיס להוראות, כאשר הוא נכנס לאיזור סגור, לפתוח עליו כאמצעי אחרון באש. אלה הן הוראות לזמן שלום. זהו חלק מהמשפט בישראל, כפי שהיה קיים כאן בזמן המנדט, כתעתיק של מה שהיה באנגליה. חוק הטיס שלנו ממשיך לאמץ את התפיסה הזאת. אשר לאמצעים שצריך לנקוט לפני זה, יש תוספת לחוק הטיס האומרת איך צריך להזהיר על ידי סימנים בינלאומיים מקובלים. יש העתק של דפוס התנהגות בעולם.

התוספת הששית לחוק הטיס קובעת:

"אם טס אוירון או ניסה לטוס מעל לאיזור אסור או נכנס למדינה בניגוד לחוק זה, ואם לאחר שניתנו לו אותות הנזכרים בפסקה 4 של תוספת זו ע"י קצין או בפקודת קצין צבא הגנה לישראל, לא נענה האוירון לאותות אלה ולא מלא אחר ההוראות הקבועות בפסקה 5 של התוספת, יכול הקצין לירות אל האוירון או לתוכו ולהשתמש בכל אמצעי אחר שיהא צורך בו כדי להכריח אותו למלא אחר התקנות, וכל קצין כזה וכל אדם אחר הבא לסייע לקצין ולמלא את הוראותיו, הריהו בזה נקי ופטור מכל האשמה, עונש, משפט ומכל הליך אחר בשל מעשהו זה".

אני רוצה רק להוסיף: אין זאת הוראה יוצאת דופן, אשר השלטון המנדטורי קבע לגבי האיזור הזה. זוהי הוראה החלה בכל רחבי בריטניה. לשם השוואה: יש הוראה דומה בצרפת. בצרפת פורסמו בשנת 1956 הוראות, שהם קוראים להן:

VI . "ZONE REGLEMENTEE NO. 230 (ZONE D'IDENTIFICATION DE DEFENCE AERIEUNE)...
INTERCEPTION

6-1) - A L'INTERIEUR DE LA ZONE (Y COMPRIS LES COULOIRS AUTORISES), TOUT
AERONEF EST TENU D'OBEIR STRICTEMENT AUX ORDERS QUI POURRAIENT ETRE
DONNES PAR LES AERONEFS MILITAIRES INTERCEPTEURS DANS LES CONDITIONS
SUIVANTES:

DE JOUR SOIT PAR RADIO SUR LA FREQUENCE: 119,7. ET DE NUIT SOIT PAR
SIGNALS OPTIQUES.

RECUS, ". 6-2) - DANS LE CAS OU LES AERONEFS INTERCEPTES N'OBEIRAIENT PAS AUX ORDERS
LES AERONEFS INTERCEPTEURS FRANCAIS SONT AUTORISES A OUVRIR LE FEU

זאת אומרת: מותר לפתוח באש אם לא נשמעו להוראות. ההוראות האלה הן בתוקף בצרפת
משנת 1956.

שר התיירות מ. קול:

מותר אז לירות על כל אוירון, גם על אוירון

אזרחי?

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

כן, STRICTEMENT.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

הצרפתים יירטו גם "נורד" שלנו.

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

זה חל על כל האירונים. אבל חוק הטיס בתור חוק ישראלי, איננו חל על השטחים המוחזקים. על כן פרסמנו צו לגבי סיני בחתימת אלוף גביש, אשר הכריז ביוני 1967 על כל סיני כעל איזור סגור לטיסה, פרט לפרוזדורים מסויימים, שאחד מהם משמש לטיסה לדרום אפריקה. אם חוק הטיס, שהוא חוק ישראלי רגיל, איננו חל על שטח מוחזק, הרי אין בכך כדי להקל על כלי טיס זרים אלא להכביד. זהו שלטון צבאי ומתקיימות מערכות צבאיות, והפיקוח על איזורים אלה הוא חריף יותר מאשר באיזורים האזרחיים הרגילים.

בידי השלטון הצבאי לשמור על: PUBLIC ORDER AND SAFETY. נסיונות בינלאומיים להגדיר איזורים כאיזורי לחימה לצרכי תנועת כלי טיס עדיין לא הצליחו. היו מספר ועידות בענין זה. הנוסח היחיד שקיים עד היום ושיש לגביו פחות או יותר דעה מוסכמת, מוצא את ביטוי בתקנות האג משנת 1923, שגם הן לא הפכו לאמנה, אבל ביטאו את השקפות רוב הארצות. אני קורא מספרו של אופנהיימר, משפט בינלאומי:

214. WHILE THE PRINCIPLE OF IMMUNITY OF NON-COMBATANTS FROM DIRECT ATTACK UNDOUBTEDLY APPLIES IN RELATION TO CIVIL AIRCRAFT, THE DANGER OF SURPRISE ON THE PART OF APPARENTLY INOFFENSIVE CIVIL AIRCRAFT WILL PROBABLY IMPOSE OF THE UPON THE LATTER SPECIAL RESTRAINTS AS THE PRICE OF IMMUNITY. ARTICLE 33 LIABLE TO BE HAGUE RULES LAYS DOWN THAT BELLIGERENT NON-MILITARY AIRCRAFT ARE THE APPROACH OF ENEMY FIRED UPON UNLESS THEY MAKE THE NEAREST AVAILABLE LANDING ON AIRCRAFT ARE LIABLE TO BE MILITARY AIRCRAFT. ARTICLE 34 PROVIDES THAT SUCH JURISDICTION OF THE ENEMY, OR (2) IN FIRED UPON IF THEY FLY: (1) WITHIN THE OUTSIDE THE JURISDICTION OF THEIR OWN STATE, THE IMMEDIATE VICINITY THEREOF AND OR (3) IN THE IMMEDIATE

VICINITY OF THE MILITARY OPERATIONS OF THE ENEMY BY LAND OR SEA. THESE TO BE OBLIGATIONS OF CAUTION ON THE PART OF ENEMY CIVIL AIRCRAFT DO NOT APPEAR HIS SECURITY EXCESSIVE SEEING THAT IT IS GENERALLY AGREED THAT IN THE INTEREST OF AND OF THE SUCCESS OF HIS OPERATIONS THE BELLIGERENT MAY IMPOSE FAR-REACHING RESTRICTIONS UPON THE MOVEMENTS OF NEUTRAL AIRCRAFT OVER BOTH LAND AND SEA.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מדינה שהיתה במלחמה, אבל שנוסע ממנה אוירון

אזרחי.

שר החוץ א. אבן:

מטוס של מדינה לוחמת.

שר התיירות מ. קול:

מנין אתה קורא?

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

מספרו של אופנהיימר על המשפט הבינלאומי: חל אפילו על כלי טיס ניטראלי בקרבת מקום לחימה הנכנס לאיזור לחימה ונמצא בסכנה. ההגיון אומר, שכך אפשר היה לנהוג אפילו לולא היו ההוראות המיוחדות אותן פרסמנו בסיני. בשטחים המוחזקים זה מכסה את הנושא.

צריך לבדוק שאלה שניה: באיזו מידה הפכנו את זה לנחלת היחסים שלנו עם ארצות אחרות, שאתן אנחנו מקיימים יחסי תעופה בינלאומיים? כאן צריך להזכיר, שהתעופה הבינלאומית מסתדרת מעיקרה על פי אמנת שיקגו משנת 1944, שהניחה בנוסח של האמנה את העקרון, המקובל היום ממילא על פי המשפט המקובל הבינלאומי, שיש חופש תעופה בזמן שלום, אולם בסייגים, שאחד מהם הוא: המדינות יכולות לקבוע חובת הודעה מראש או בקשות רשות. זה נעשה על פי הודעות ל-I.C.A.O., או שמגדירים פרוצדורי איר. כך קובע סעיף 9:

ARTICLE 9. PROHIBITED AREAS:

(A) EACH CONTRACTING STATE MAY, FOR REASONS OF MILITARY NECESSITY OR PUBLIC SAFETY, RESTRICT OR PROHIBIT UNIFORMLY THE AIRCRAFT OF OTHER STATES FROM FLYING OVER CERTAIN AREAS OF ITS TERRITORY, PROVIDED THAT NO DISTINCTION IN THIS RESPECT IS MADE BETWEEN THE AIRCRAFT OF THE STATE WHOSE TERRITORY IS INVOLVED, ENGAGED IN INTERNATIONAL SCHEDULED AIRLINE SERVICES, AND THE AIRCRAFT OF THE OTHER CONTRACTING STATES LIKEWISE ENGAGED. SUCH PROHIBITED AREAS SHALL BE OF REASONABLE EXTENT AND LOCATION SO AS NOT TO INTERFERE UNNECESSARILY WITH AIR NAVIGATION. DESCRIPTIONS OF SUCH PROHIBITED AREAS IN THE TERRITORY OF A CONTRACTING STATE, AS WELL AS ANY SUBSEQUENT ALTERATIONS THEREIN, SHALL BE COMMUNICATED AS SOON AS POSSIBLE TO THE OTHER CONTRACTING STATES AND TO THE INTERNATIONAL CIVIL AVIATION ORGANIZATION.

(B) EACH CONTRACTING STATE RESERVES ALSO THE RIGHT, IN EXCEPTIONAL CIRCUMSTANCES OR DURING A PERIOD OF EMERGENCY, OR IN THE INTEREST OF PUBLIC SAFETY, AND WITH IMMEDIATE EFFECT, TEMPORARILY TO RESTRICT OR PROHIBIT FLYING OVER THE WHOLE OR ANY PART OF ITS TERRITORY, ON CONDITION THAT SUCH RESTRICTION OR PROHIBITION SHALL BE APPLICABLE WITHOUT DISTINCTION OF NATIONALITY TO AIRCRAFT OF ALL OTHER STATES.

(C) EACH CONTRACTING STATE, UNDER SUCH REGULATIONS AS IT MAY PRESCRIBE, MAY REQUIRE ANY AIRCRAFT ENTERING THE AREAS CONTEMPLATED IN SUB-PARAGRAPHS SOME . (A) OR (B) ABOVE TO EFFECT A LANDING AS SOON AS PRACTICABLE THEREAFTER AT DESIGNATED AIRPORT WITHIN ITS TERRITORY

כאמור, מדובר על זמן שלום. סעיף 89 לאמנת שיקגו

קובע:

ARTICLE 89 - WAR AND EMERGENCY CONDITIONS

IN CASE OF WAR, THE PROVISIONS OF THIS CONVENTION SHALL NOT AFFECT THE FREEDOM OF ACTION OF ANY OF THE CONTRACTING STATES AFFECTED, WHETHER AS BELLIGERENTS OR AS NEUTRALS. THE SAME PRINCIPLE SHALL APPLY IN THE CASE OF ANY CONTRACTING STATES WHICH DECLARES A STATE OF NATIONAL EMERGENCY AND NOTIFIES THE FACT TO THE COUNCIL.

זאת אומרת, המדינות שומרות לעצמן חופש פעולה לא להצמד בזמן מלחמה להוראות האמנה. אבל גם אם נצמדים מילולית להוראות האמנה, ישנו סעיף 9 הקובע שאפשר לסגור איזורים.

יש ויכוח בינינו ובין ארצות ערב אם אמנת שיקגו חלה על השטחים המוחזקים במובן זה, שאנחנו אלה החולשים עליהם. לצורך העניין שלפנינו אין לזה משמעות. אבל אם תתקבל הגירסה הערבית שאיננו יכולים ליהנות מזכויות אמנת שיקגו, זה איננו משאיר אותנו ללא כל סמכויות, אלא נותן לנו סמכויות של כוח צבאי, שהן מרחיקות לכת מאשר ההסדרים לפי אמנת שיקגו. הודענו בשנת 1967 שאנחנו מכלילים את יהודה, שומרון, רמת הגולן וסיני באיזור הפיקוח שלנו. צרפנו מפה, קבענו עד איזה קו חל הפיקוח הזה הקובע את הסדרי הכניסה לכל השטחים האלה. בעקבות התקרית עם מיג-23 לפני שנתיים, הודענו עוד פעם לגורמים

של I.C.A.O. שאנחנו דורשים מכל כלי טיס, שנכנס לשטחים שלנו, לבקש רשות מוקדמת.

ADDITION OF PARA 3 TO NOTAM 3/69 (INCLUDING ATTACHED AIRSPACE ORGANIZATION LOD FIR) CHART). THE REQUIREMENT FOR PRIOR PERMISSION TO ENTER ISRAELI AIRSPACE (AND FOR PREVIOUS AUTHORIZATION OR CLEARANCE AS MENTIONED IN AIP AIRCRAFT. ISRAEL PAGE RAC 5-1 PARA 2 APPLIES TO ALL AIRCRAFT INCLUDING MILITARY

העלינו את הגובה למאה אלף רגל לפי גובה הטיסה של מיג-23, שלחנו הודעה ומפה (זה כולל את כל מפת סיני) והתייחסנו: TO ALL AIRCRAFT INCLUDING MILITARY AIRCRAFT. זה חל על כל אוירון, כולל אוירונים צבאיים, אין ספק שזה חל על מטוסים אזרחיים.

היתה לנו התכתבות עם I.C.A.O., שהעלתה שוב את השאלה באיזו מידה אנחנו יכולים לפרסם הודעות לגבי סיני. הודענו שאנחנו עושים את זאת למען בטחון התעופה, כי הרי למצרים אין אפשרות להיות גורם לפיקוח על איזור סיני, כי אין להם שליטה על השטח. אמרנו שאנחנו עושים דבר כזה:

IT SHOULD BE ADDED THAT PRECISELY BECAUSE SAFETY OF LIFE AND AIR NAVIGATION ARE INVOLVED, INFORMATION HAS BEEN INCLUDING IN THE EFFECTIVE ABOVE-MENTIONED NOTAMS RELATING TO FLIGHTS OVER TERRITORIES NOW UNDER CONTROL OF THE ISRAEL AERONAUTICAL SERVICES. IN SUCH CONDITIONS ANY OTHER APPROACH ON OUR PART WOULD IGNORE THE PRECEPTS OF GOOD ADMINISTRATION.

ביקשנו מגורמי I.C.A.O. להפיץ את הידיעות האלה שלנו בין המדינות השכנות, שאין לנו יחסים אתן. לפי האינפורמציה שהגיעה אלינו, אנחנו יודעים כי ההודעות שלנו ומה שהוחלט נמסרו לקהיר בדצמבר 1971, כך שההודעות שלנו הגיעו לידיעת הגורמים התעופתיים של המדינות השכנות.

אם לסכם את המצב אפשר לומר: אין לגבי זמן שלום דעה מקובלת אחידה מה מותר למדינות לעשות כדי ליירט מטוס, מבחינת השליטה על שטחים סגורים. כל מדינה מפרסמת את הוראותיה. ידוע לנו כי יש מדינות, המתירות פתיחה באש. בשנת 1961, כאשר ברז'נייב טס למרוקו ונכנס לאיזור בים הפתוח, שהיה מרוחק 80 קילומטר מאלג'יריה, שהוכרז כשטח סגור, פתחו באש על האוירון שלו. לאחר מכן הגישו הרוסים מחאה. הצרפתים הודיעו כי הם עומדים על זכותם לסגור שטח אוירי מעל הים הפתוח. גם האמריקאים והקנדים קבעו איזורי סכנה נרחבים בים הפתוח. הקנדים קבעו, שמי שנכנס לאיזור של 100 מיל מהחוף, צריך לקבל רשות כניסה. האמריקאים קבעו מרחק של 200 מיל. אף אחת מן הדוגמאות הנמצאות לפנינו היום מבחינת ההיסטוריה של יירוטים, איננה מתייחסת למצב של מלחמה. במצב של מלחמה, העניין חריף עוד יותר. אנחנו נוהגים לפי ההוראות הברורות שלנו.

עד כאן לגבי המצב המשפטי. הערה לגבי עניין החקירה. אני מבין, שנעשתה חקירה כך שנוכל לתת ביטוי ממצה ומפורט לתוצאות החקירה על ידי הודעה שתימסר בכנסת או בכל דרך אחרת. זה יהיה ביטוי לכל הפרטים שהועלו כאן.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

מה המצב החוקי לגבי פיצויים?

היועץ המשפטי לממשלה מ. שזגר:

לא אוכל להשיב כרגע.

שר החוץ א. אבן:

האם באמנת שיקגו יש הגדרה של המונח חקירה?

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

אין.

לפי המידע שבידינו, נעשתה חקירה ותוצאות החקירה הזאת צריכות לעמוד לרשות הגורמים המעוניינים, בצירוף סייגים לגבי עניינים בטחוניים. בהודעה צריך לפרט, כי כל המבקש אינפורמציה, צריך להודיע על כך ויכול לבוא לכאן. זה חל על I.C.A.O., על איפלפ"א ועל גורמים אחרים.

שר החוץ א. אבן:

תוספת לטיעון הזה - אמנת שיקגו קובעת, שבמקרה של תאונה, הרי הממשלה שבתוך תחומה קרה הדבר, תעשה חקירה. אבל אין שום פירוש לכך מה יהיה אופי החקירה או מסגרת החקירה. כן כתוב, שהצדדים הנפגעים רשאים לבוא ולמסור את טיעוניהם. אבל אני חושב, כי טוב שהמלה "חקירה" תתנוסס אי-שם, על מנת שנצא ידי חובה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבקשת את הרמטכ"ל להודיע לנו מה הן פקודות

הקבע.

(עד כאן רשם י.מ. - מכאן ת.כ.)

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

ביחס להערות שנשמעו כאן, אני רוצה לומר, שאת הפקודות, גם לאחר המקרה הזה, אני מוצא כמלאות ומכסות את נושא המטוסים האזרחיים. בישיבת הממשלה הקודמת, בתל-אביב, הזכרתי את הפקודות, אם כי לא קראתי אותן מהכתב בפירוט מלא. היום אשלים זאת. הפקודות בנוגע למטוסים האזרחיים, כפי שהן מופיעות בפקודות הקבע של חיל האוויר, קובעות באופן חד-משמעי, שמטוס אשר זוהה כמטוס אזרחי, לא ייורט, לא יופל.

לעומת זאת, הזכרתי באותה ישיבת ממשלה את הידיעות, שהיו לנו בחודש ינואר, על מטוס אזרחי חטוף, אשר יכול להיות מנוצל לפיגוע. ברשותכם, אחזור על המשפט: "אני מראש אומר, שלא הערכנו שזה מטוס שבא להתפוצץ מעל לאיזה שהוא יעד בישראל". כלומר, ההוראות שיש לנו ביחס למטוס חטוף, מראש אינן רלוונטיות למקרה זה, אלא הזכרתי אותן להבנת הרקע שהיה לנו, ומתוך זכרון אמרתי, שלגבי המטוס הזה יש לנו שורה של פעולות שהאחרונה שבהן היא הפלתו. גם במקרה זה יש לנו הבחנה חמורה לפיה נאמר, כי במקרה כזה, למטוס זה יינתנו כל האזהרות, ויירוט המטוס יכלול את אזהרתו, מתן הנחיות לנחיתתו מחוץ למדינה או בשדה בלתי מאוכלס.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם זה מכוון גם למטוס חטוף?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

זה כולל מטוס חטוף. ההנחיות אומרות, כי בכל מקרה של חדירת מטוס אזרחי למרחב האווירי הישראלי, נעשה את כל השלבים, שהם קריאה:

זהרה, נסיון ירי לפני המטוס, נסיון פגיעה קלה במטוס על ידי תחמושת אימונים. כלומר, הבאנו בחשבון שגם אם המטוס חטוף ומתכוונים להפציץ אותו מעל תל-אביב או שדה תעופה, גם אז ננקטים כל האמצעים, אפילו לתת לו לצאת, אם יודעים שהוא חטוף על ידי מחבלים ויש בו אזרחים. אם יש בו אזרחים, אנו מעדיפים שיעזוב

את הארץ וינחת במקום אחר. כך שמכחינת פקודות הקבע, בין שזה מטוס חטוף ובין שאין זה מטוס חטוף, במקרה שיש בו נוסעים, כל פקודות הקבע מבחינות בכל סוג של הבחנה, כדי למנוע פגיעה במטוס אזרחי.

שר הסעד מ. חזני:

הוא הדין במטוס של מדינה עויינת?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

לגבי כל מטוס, ללא הבחנה, במידה והוא מטוס

אזרחי.

במקרה דנן, מעבר לפקודות הקבע יש שיקולים, והנוהג בכל מקרה בו יש די זמן, אם מדובר בחיל האוויר, מפקד חיל האוויר צריך לבקש את אישורי. אם אין הוא משיג אותי במקרה, והוא צריך להחליט תוך דקה, הוא רשאי להחליט מעבר לפקודות הקבע, כפי שהוא רואה את המצב. אם יש לו די זמן, הוא פונה אלי. כנ"ל לגבי - אם יש לי די זמן, אני פונה אל שר הבטחון.

מה עמד לרשותנו במקרה זה? כאשר אותר המטוס במקום זה (מצביע על המפה), המערכת עשתה מה שצריך היה לעשות. ניתנה פקודת הזנקה למטוסינו, והכל התמקד בזיהוי המטוס. מפקד חיל האוויר נקרא אל המשל"ט, ועמדו לרשותו עוד 7-8 דקות כדי להגיע למסקנות. יום קודם ניהלתי את הפעולה בצפון, ובאותו יום טסתי לצפון כדי לערוך את התחקיר. מפקד חיל האוויר התקשר אלי בין השעה 14.09 ל-14.10, ומסר לי בטלפון את התמונה, כאשר לפי הערכתו, המטוס בא לבצע איזה שהוא דבר. לפי דבריו, יכול להיות כי המטוס לא בדיוק מתכוון להיות כאן, אלא טועה במקצת ועושה מאמצים עקשניים להסתלק. יורים עליו, והוא בכל מקרה רוצה לצאת החוצה. לכן ההשערה היא שיתכן שזהו מטוס עם קצינים, שבא למטרות סיור, או שזהו מטוס ריגול אלקטרוני, עם כל המכשירים הנחוצים לשם כך.

כאן אני רוצה להזכיר, כי גם לנו הפילו מטוס ריגול אלקטרוני מדגם "סטרקטורוזר". זה צריך להיות מטוס גדול, כדי שאפשר יהיה להכניס לתוכו את כל מכשירי האלקטרוניקה והקשר. הוא היה משוכנע כי זהו מטוס למטרות כאלה, וביקש ממני אישור להפילו. שאלתי מה עוד ניתן להיעשות, אך נאמר לי כי הפנטומים שלנו כבר נמצאים בתחום הטילים, והם קולטים אזהרות כי הם נמצאים בתחום הסכנה, וצריך להחליט כרגע. בשלב זה נתתי את האישור, ואמרתי לו כי אני מאשר. הבנתי כי זהו הרגע האחרון. הם עשו את כל הדרוש והגיעו למסקנה זו, וכל מה שאני יכול לעשות הוא לאשר להם מה שסיכמו, או לא לאשר זאת. אני אישרתי.

אמרתי אתמול לאמצעי התקשורת, ואני חוזר על כך: לו היו אז בידי הידיעות שיש בידי היום, וודאי לא הייתי מאשר זאת. אני בטוח שלו חיל האוויר ומפקד חיל האוויר העריכו, כי זהו מטוס נוסעים, לא היו מציעים לי הצעה כזו, אלא שאנו היינו בהתרשמות לגמרי אחרת, מאותן סיבות שאתם יודעים.

השר קול קבע כי טעיתי בשיקול. השאלה היא אם טעיתי בשיקול לאור מה שידוע היום או לאור הידיעות והנתונים שהיו לי אז, ואני מקווה שהממשלה תתייחס לכך.

שר הסעד מ. חזני:

אפשר היה לצפות לתגובה נזעמת ולזעזוע בדעת הקהל העולמית, גם של חוגים ידידותיים, כשם שאנו עצמנו מזועזעים ומצטערים צער עמוק ביותר, וצריך לעשות הכל, כדי להציג את העובדות בפני העולם כמות שהן, בתוספת הידיעות שתתגלינה. אך איני סבור כי מתוך כעס וצער, אנו צריכים לחשוף את עצמנו להצלפה עצמית בעיני העולם כולו, על ידי מינוי ועדת חקירה, ואני מתנגד לכך. המציע ועדת חקירה, מה התפקיד אשר יציג בפניה? הוא יציג בפניה אחד משני תפקידים, או את שניהם כאחד: (1) לבדוק אם אמנם נכונות העובדות שהרמטכ"ל, מפקד חיל האוויר ושר הבטחון מצאו וקבעו על יסוד הממצאים האלה; זהו תפקיד אחד, שצריך

יהיה להטיל על ועדת החקירה. (2) האם היתה או לא היתה טעות בשיקול ובהערכת המצב, או בהערכת המניעים שגרמו לסרובו העקשני של הטייס לנחות.

אשר לתפקיד הראשון, אם יוטל על ועדת החקירה, הגורמים העויינים או אפילו גורמים ניטראליים, יכולים הרי לשלוח את אנשיהם כדי שיראו את כל הממצאים, ואם לא ישתכנעו בכך, לא ישתכנעו גם מממצאיה של ועדת החקירה. מדוע השופט ושני הטייסים האזרחיים הישראליים יהיו נאמנים יותר מנכונות העובדות, או מכל אדם אחר בישראל? אלה שלא יהיו משוכנעים מהעובדות, לא יהיו משוכנעים גם מועדת החקירה. אנו עלולים להעמיד עצמנו במצב שלא רק שלא יועיל לנו, אלא אף יזיק, לפיו אנו מפקפקים בנכונות העובדות שהוצגו לפנינו. אם יוטל על ועדת החקירה רק התפקיד השני, של בדיקה אם היתה טעות בשיקול, הרי מדובר בטעות בשיקול בשעת מעשה, ולא לאחר מעשה, וזאת הרמטכ"ל עצמו אומר, וזה וודאי ייאמר גם בהודעת הסיכום של הממשלה, כי לאחר מעשה, ידוע כי היתה טעות בהערכת המניעים אשר גרמו לכניסת המטוס, אם כי גם היום אין הדבר ברור עד הסוף. העובדה שאשנבי המטוס היו סגורים והתנהגות הטייס, אשר לא שעה לסימנים ולא נחת, אינם מוסברים גם היום. אך בשעת מעשה, על אחת כמה וכמה. מכיוון שכך, ועדת החקירה לא תתרום ולא כלום, אלא תגרום נזק. היא לא תצליח לשכנע איש.

אין הדבר דומה למקרה כפר קאסם, כפי שצונסים היום לרמוז באחד העתונים. בכפר קאסם לא היתה טעות בשיקול, אלא החלטה מרושעת שהתקבלה מראש. שם היה צורך במשפט.

שר החוץ א. אבן:

כתב על כך שבתאי טבת. אין זה העתון.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

גם הוא עורך את ההבחנה בין כפר קאסם למקרה הזה.

שר הסעד מ. חזני:

יש הבחנה. הוא עושה את ההבחנה, אך אחרים לא עושים אותה. אין זה אותו רקע. שם לא היתה טעות בשיקול, וכאן בשעת מעשה לא היתה טעות בשיקול. באשר לנכונות העובדות, מי שאינו מאמין בכך, לא יאמין גם לאחר שתהיה ועדת חקירה.

מתוך כך, אני סבור גם כן, שהדרך היא לפרסם את כל הממצאים שנתגלו עד כה, ובמידה ויהיו ממצאים נוספים לאחר התאוששות הטייס, צריך יהיה להוסיף אותם למסגרת ההודעה בכנסת. צריך יהיה לחזור בכנסת על ההודעה, שכל גורם מקצועי או בלתי מקצועי הרוצה בכך, יכול להאזין להקלטות, לראות את המפה וכו'.

אשר לתשלום הפיצויים, אף אני סבור שאקס-גרציה צריך לעשות מחווה ולהחליט עכשו על כך, ולהודיע מחר בכנסת, ואולי כדאי אף לנקוב בסכום. כדאי להחליט ולהפקיד את הכסף בידי בית הדין הבינלאומי בהאג או בבנק שוייצרי, למשך שנה, לתקופה יותר ארוכה או לתקופה יותר קצרה. כל מי שיוכל להוכיח במשך תקופה זו, כי הוא שארו של אחד הנהרגים, יקבל את המגיע לו מתוך הסכום הזה. אם לא יבוא תוך פרק זמן זה, יתרת הכסף תחזור לידינו.

לבסוף, אני רוצה לחזור לשאלה שהעלה השר קול בישיבה הקודמת. העניין נעשה יותר חריף לאחר הודעות הלובים. אני רוצה לדעת, מה מידת ההגנה האוירית, שאנו יכולים לתת למטוסי אל-על?

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה אינו נושא לעכשו.

שר הסעד מ. חזני:

צריך לתת את הדעת לכך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מתארת לי כי נותנים את הדעת לכך.

שר האוצר פ. ספיר:

כולנו מבינים כי אנו חיים בנתונים ובנסיבות מיוחדות, שמאורעות טרגיים כאלה יכולים לקרות. כאשר מתקיים דיון על הנתונים והנסיבות, בוודאי מביע כל אחד את דעתו ומביא בחשבון מה יכול לקרות במצב של מלחמה, או במצב של לא מלחמה ולא שלום. אך כמה מהדברים שנאמרו כאן נשמעים לי תמוהים, בעיקר אני מתכוון לדברים שנאמרו על ידי שני השרים הראשונים. איני מבין מהו מטוס אזרחי או מטוס לא אזרחי. האם אנו מומחים למטוסים בהם אפשר לרגל? גם לא במטוס צבאי, אפשר להעביר את הדברים הכי אכזריים. במלחמה משתמשים בכל מיני מטוסים. אני מתאר לי מה היה קורה, לו חס וחלילה לא היתה ניתנת ההוראה, מפני שזה היה מטוס אזרחי, והיה קורה משהו לאחד הישובים שלנו או לאחד המוצבים. מה היו אומרים אז? ולו היה נשאל אז מי שצריך להשאל, והיה אומר כי נתן הוראה לא לפגוע במטוס, משום שהיה בואינג-707, כיצד היו מגיבים אז?

אני מכיר אנשים אשר מטפלים אצלנו בנושאים שונים, והם היו קובלים אפילו אם לא היה קורה דבר ובכל זאת היו נותנים למטוס לצאת. בעיניי אלה, איני מוכן לקבל דיבורים נוסח מה הייתי עושה היום, לו ידעתי, או מדוע לא ידע זאת מי שנתן את ההוראה. אני רוצה לומר כי תמוה בעיני פסוק מדבריו של ורהפטיג, והייתי מבקש ממנו להוציאו מהסטנוגרמה. השר ורהפטיג

ביקש כי נדון בארבעה דברים, כתוצאה ממה שעשה הטייס הלובי. אך אנו איננו דנים במה שעשה הטייס הלובי. ואני תמה עוד יותר על דברי ידידי, השר קול, ובמיוחד על הפסוק שלו בקשר לרמטכ"ל.

שר התיירות מ. קול:

כל אדם יכול לטעות.

שר האוצר פ. ספיר:

לא אמרתי, שהרמטכ"ל לא עלול לטעות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם חבר ממשלה עלול לטעות.

שר האוצר פ. ספיר:

אני עוד יותר תמה על הפסוק הזה. אתה יכול לרצות - אם כי גם זה בעיני משונה - כי תמונה ועדת חקירה, אך האם זהו הנושא היחיד בו יש לרמטכ"ל סמכות בעיני חיים ומוות? כמעט ואיני שומע רדיו, וגם בשבת האחרונה לא שמעתי רדיו, אך אני קורא עתונים ואני יודע שעל פי רוב אינם אוהבים אותנו. ובכל זאת, במקרה זה הם מתאפקים. קודם כל, איני גורס את הקביעה שהרמטכ"ל שגה. אך נניח ששגה, מביאים לך את העובדות האלה ואתה צריך להגיד בן-רגע, שני רגעים או שלשה רגעים, מה יש לעשות.

שמענו כאן מפני הרמטכ"ל כיצד הובא העניין לפניו. איני מקבל את דברי ורהפטיג ואת דברי השר קול בעניין זה, והדיבורים על כך שזה נאמר ליד שולחן הממשלה ולא בשום מקום אחר, עושים עלי רושם כביר ביותר. לפי

העובדות שנתגלו בימים האחרונים, אני מתנגד למינויה של ועדת חקירה. אין כאן מה לחקור. היות ויושב כאן היועץ המשפטי, לא משום שיש לי טראומה מועדות חקירה, אני יכול לומר כי אני מתנגד להן, מתוך כך שאני דן לגופו של ענין. אני יכול לומר זאת גם לאור הנסיון של ועדת החקירה בענין נתיבי נפט, אם כי המקרים אינם דומים. אני זוכר את ועדת החקירה לבדיקת מקרה השריפה ב"אל-אקצה". כאן כל הדיבורים על ועדת חקירה, באים בגלל דעת הקהל הערה. אני לא חשבתי על מינויה של ועדת חקירה אפילו לשניה אחת, אך אני שומע כי אומרים: הבו לנו ועדת חקירה. כל מה שאפשר היה לומר למוסדות המוסמכים של הצבא, כבר אמרו. כל מה שצריך היה לחקור, כבר נחקר. גם חקירה צריכה להיות בהרכב של שופט ושני אזרחים...

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יכולים להיות גם שלשה שופטים.

שר האוצר פ. ספיר:

אני שומר מעמד מיוחד לשופטים ולמבקר המדינה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם ליו"ר ועדת הכספים.

שר האוצר פ. ספיר:

שר הכספים האמריקאי שולץ, הגיע לפגישה שלנו בארה"ב לאחר ישיבה באחת הוועדות שם, כולו סחוט. אמרתי לו כי אני מכיר את המצב הזה.

לי קל לתאר ועדה בהרכב של שופט ושני אזרחים, אך מה תהיינה סמכויותיהם? מה תהיה סמכותם המקצועית, העניינית והמבצעית? מה הם יכולים לומר בעניין זה לאחר מעשה, כי הרי לא נשאל אותם כיצד הם רואים את העניין מבחינה תיאורטית לפני מעשה. אני נגד זה, אפילו לו אמרו לי כי המסקנות תהיינה מוכנות תוך 24 או 48 שעות, אפילו אם הדבר נועד כדי להצטדק בפני מישור. אם נמנה ועדת חקירה, יהיה צורך לומר כי עד אשר תסיים את חקירתה, אנו עדיין לא יודעים מה קרה.

צריכה להיות הודעה בכנסת, מבלי לחכות שתוגשנה הצעות דחופות לסדר היום, וצריך להכליל בה כל מה שנמצא ברשות ראש הממשלה והממשלה. לגבי נושאים כאלה, אין דבר חשוב יותר מאשר להעמיד סוף פסוק.

עתה אני רוצה להעיר הערה, לא כשר האוצר. השר ורהפטיג דיבר על פיצויים בשווי 10 מיליון דולר ל-100 המשפחות, כלומר 100 אלף דולר למשפחה (אם כי אמר 10 אלפים דולר למשפחה). אני לא אומר דברים אלה כשר אוצר, אך הצעה זו מוכיחה עד כמה אנו צריכים לחשוב על כל העניין שבעתיים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

התכוונתי ל-100 אלף דולר למשפחה - סך הכל 10 מיליון דולר. אתה בלבלת אותי.

שר האוצר פ. ספיר:

אני התכוונתי לכך, שזה אינו דיבור רציני, שצריך לתת 100 אלף דולר למשפחה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קודם כל, מניין שמדובר ב-100 משפחות?

שר האוצר פ. ספיר:

אם כבר לומר כי נשלם פיצויים, הרי שצריך לעשות זאת בגלל הצד האנושי. זהו מקרה טראגי ואכזרי, ורק מסיבה זו אני מוכן להיות בעד. אך אם יש לכך משמעות פוליטית, אין זה בוער שנדבר על תשלום פיצויים.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

גם אני רוצה להתייחס להערת השר קול, ולשאול את עצמנו, מה היה קורה לו היה ההיפך - לו היה זה מטוס עויין והרמטכ"ל היה אומר: תנו לו לטוס. התוצאות עלולות היו להיות קטלניות. אני יודע כיצד באו אלינו בטענות, מדוע לא הערכנו שיבואו יפנים ללוד. שכחנו זאת כבר. על כן אני סבור, שבנסיבות אלה, לא רק שאסור לנו לבקר מישחו, אלא צריך להעריך את הזמן הקצר שעמד לרשות האנשים שצריכים היו להחליט, ואת ההחלטות שקיבלו בנדון, אעפ"י שכולנו היינו רוצים להיות שותפים לדברים יותר משמחים.

לדעתי, שר הבטחון צריך להוציא תעודה מסכמת של האירועים, מעין "FACTS FINDING". החוק מדבר על אפשרות של חקירה, אך אין חובת חקירה, לא שלנו ולא בינלאומית, במקרה כזה, אלא במקרה של תוצאה שיש להפיק ממנה לקחים. במקרה זה צריך להוציא תעודה מסכמת את האירועים כפי שקרו ב-21.2, כמסמך מסודר, וכל הגורמים הזרים אשר ירצו לברר את הפרטים, יוכלו לעשות זאת באמצעות מסמך זה.

בענין תשלום הפיצויים, לדעתי, אנו צריכים לחכות עד אשר יפנו אלינו. אם נצא היום בהודעה על תשלום פיצויים, כאשר מתקיפים אותנו, תהיה זו רק תוספת של אפולוגטיקה לצער כנה אשר קיים, ולו כולנו שותפים.

באשר לתגובות גופי התעופה, הגיעו אלינו עד כה שלש תגובות. כידוע ישנו ארגון הטייסים הבינלאומי, שהמזכיר שלו הגיע הלילה ארצה. הוא שזה בשדה התעופה במשך 50 דקות, ובמשך זמן זה חקר שני אנשים שלנו. מזכיר ארגון הטייסים הבינלאומי הוא טייס פיני בעצמו. הוא אמר כאן כי האנגלים מציעים לנקוט בסנקציות, כדי לתת אמינות לארגון הטייסים, ולא משום שאנו אשמים או שנהגנו כפראי אדם, אלא משום שצריך לחזק את מעמדו של הארגון. יו"ר ארגון הטייסים שלנו ונציג הארגון יצאו היום ללונדון, ואני מקוה כי יעמדו שם על שלהם.

תגובה שניה קיבלנו מ-I.C.A.O. הארגון פנה אלינו בבקשה לקבל את כל המסמכים, ובקשתו מנוסחת בצורה הבאה:

"HAVE RECEIVED REQUEST FROM LIBYA DATED TWENTY-TWO FEBRUARY FOR ICAO ACTION TO PRESERVE WRECKAGE AND PROTECT RELATED EVIDENCE AIRCRAFT LIBYAN REGISTRATION 5ADAH, PURSUANT ANNEX THIRTEEN CONVENTION AND TO INTERVENE FOR RETURN SURVIVORS, BODIES AND WRECKAGE. LIBYA ALSO REQUESTS FORMATION NEUTRAL INVESTIGATION COMMITTEE. WE SHALL GREATLY APPRECIATE RETURN SURVIVORS AND BODIES. WE TRUST WRECKAGE AND EVIDENCE ARE BEING PROTECTED. ANY INFORMATION FROM YOU WILL BE VERY APPRECIATED. WILL KEEP YOU INFORMED REGARDING FURTHER ICAO CONSIDERATION OF LIBYAN REQUEST".

היחידה אשר דרשה מינויה של ועדת חקירה
ניטראלית, היתה ממשלת לוב.

לכל חמש הבקשות של ארגון הטייסים הבינלאומי נענינו. אחת הבקשות היתה, שהניצולים יוחזרו כאשר יהיו כשרים לחזור. על כך השבנו בחיוב. בקשה שניה היתה כי ממצאי הקופסה השחורה יימסרו להם, וגם על כך השבנו בחיוב.

מצבנו לא יהיה פשוט בועידת I.C.A.O., אם כי גם קודם לא היה פשוט, כי תמיד היינו שם במיעוט.

התגובה השלישית היתה של קנוט המרשלד, מזכיר ארגון התעופה הבינלאומי, אשר הביע צער ושאט נפש על האסון. הצענו לו לבוא ארצה ולראות במו עיניו את הממצאים, והוא אמר כי יבוא מחר.

השר י. גלילי:

אני רוצה להציע ראשי פרקים לסיכום הדיון בממשלה היום. אני מוותר על השתתפות בדיון כשלעצמו. אני מציע, שבסיכום הממשלה היום ייכללו האלמנטים הבאים, מבלי שאני מנסח אותם בדקדקנות.

הממשלה חזרה ושמעה מאת הרמטכ"ל דו"ח מפורט על הבדיקה שערך צה"ל, והסבריו על השתלשלות הנסיבות בקשר למטוס הלובי, ועל הכורח בפעולה אופרטיבית שנתחייבה מן הנסיבות, והממשלה רשמה לפנייה את הדו"ח הזה.

אחר כך תבוא הבעת צער עמוק על האסון אשר אירע, ולאחר מכן תבוא המסגרת המשפטית, אשר הביא לכאן היועץ המשפטי של הממשלה היום, לפיה בהתאם לכללים המקובלים, חלים על טיסה בתחום האווירי, מעל למערכים הצבאיים החוצצים בין שתי מדינות הנמצאות במצב של מלחמה, ובהתאם להודעותינו על סגירת איזור צבאי זה, שהופצו לכל המדינות - פעלו הרשויות הצבאיות שלנו כדין.

אחר כך יודגש, שחיל האויר נקט באמצעי אזהרה במטרה להנחות את המטוס לנחות, ולמרבה הפליאה לא הונחת המטוס בהתאם למקובל ובהתאם לכללים הבינלאומיים המקובלים בתעופה. אחר כך ייאמר, כי שר הבטחון ימסור בכנסת הודעה לסיכום הממצאים של הבדיקה, אשר נערכה על ידי צה"ל, ותנתן אפשרות לגורמים בינלאומיים אשר ירצו בכך לבוא לישראל, כדי להתוודע לנסיבות יירוט המטוס, וניתן להם את כל האינפורמציה, פרי החקירה שנעשתה על ידינו.

אני מציע להוסיף לכך עוד שלש הערות: (1) לפי דבריו של שר הבטחון בישיבה זו, מוצע שלא נקבל היום החלטה בקשר להתקנת סדרי קשר לעת חירום, כדי למנוע אסונות, מפני שרצוי שלא נסתום את הגולל על אפשרות זו, ולא נמהר לרשום לפנינו, שמדינות ערב דחו זאת. יבוא קנוט המרשלד, יבואו אחרים, נעלה זאת בפניהם, לא נסתום את הגולל על כך לעת עתה.

שנית, גם השר ורהפטיג וגם השר קול אינם מציעים להנהיג שינויים בהוראות הקבע. מעצם טיבו של הדבר, יש זכות לחברי הממשלה להציע דיון בנושא, ונדון בכך באחת מישיבות ועדת השרים לענייני בטחון. כמו כן, בעניין הנכונות לשלם פיצויים, איני מציע שנחליט על כך היום, בודאי לא בשלילה, אלא נניח זאת להמשך שיקול דעת בהתאם למגעים עם גורמים שונים.

ישנו סעיף אחד, שהשר קול תובע להחליט עליו היום, ולא תהיה לנו ברירה אלא להעמידו להצבעה, והוא - התביעה להקים ועדת חקירה. אני לא מצטרף להצעה זו, אך אם הוא עומד על כך, נצטרך להעמיד את ההצעה להצבעה.

שר הסעד מ. חזני:

מדוע לא ייאמר כי הממשלה שוקלת אפשרות תשלום

פיצויים?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מוכרחה לומר מלים אחדות. קודם כל, אני מבקשת להיות צמודים למציאות ולא ליפול לשיגרה של "לא מלחמה ולא שלום". זה פשוט אינו נכון. אפשר להגיד, אין אש, אם כי גם זאת אי אפשר לומר באופן אבסולוטי. על הגולן אי אפשר לומר זאת. אך האם אפשר לומר כי זו אינה מלחמה?

שר האוצר פ. ספיר:

איני אומר כך, אלא שאין אש.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה פשוט לא כך. סאדאת יכול להגיד זאת, כי אנו איננו מאיימים עליו בוקר, צהריים ולילה, שהכל מוכן להתקפה. אך האם אנו יכולים לומר זאת?

שר התירות מ. קול:

מי אמר זאת?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני.

שר השיכון ז. שרף:

לא מדברים אליך, מדוע אתה שואל?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לומר לכם דבר בלתי נעים - עלינו לחיות

בתודעה, שאנו במצב מלחמה.

השר קול אמר דברים אחדים. בראשון הוא קובע, שלרמטכ"ל היה שיקול מוטעה. אחר כך הוא מבקש מינויה של ועדת חקירה. אני שואלת - מה יש לחקור? יכול להיות חלילה, שנגיע למסקנה שהממצאים אשר מובאים אלינו, לשולחן הממשלה, על ידי שר הבטחון והרמטכ"ל לאחר איזה אירוע, אנו מטילים ספק באמיתותם. אני חושבת, שזה יהיה יום שחור למדינת ישראל. לא מעניין אותי מה כותבים בעתונות, אפילו כותבים שהצבא שולט וההוקים שולטים. אמרו עלינו כבר דברים יותר גרועים. איני זוכרת מתי הטילה הממשלה ספק בכך. הממשלה אמרה מזמן לזמן, כי פעולה מסוימת אינה צבאית, ולא צריך היה לעשותה, צריך לחקור מי אשם, איזה דרג אשם - אך השיקול הצבאי שמור לרמטכ"ל, אשר צריך בימי קרב ממש להחליט מבלי לשאול. לפעמים, יש לו אפשרות להתקשר עם שר הבטחון ולפעמים לא. איזה רמטכ"ל יקבל על עצמו אחריות לטעות לכאן או לכאן, כאשר לממשלה אין אמון מלא בו?

שר התיירות מ. קול:

גם לי יש אמון מלא ברמטכ"ל, אך זה אינו שייך

לנושא.

ראש הממשלה ג. מאיר:

רמז היה אומר, כי הפריבילגיה היחידה שיש לנבחר ציבור היא לטעות. חוץ ממנה, אין לו שום פריבילגיה. אדם אשר צריך לקבל החלטות, יכול גם לטעות. אמר שם-טוב ואמרו אחרים, מה היה אילו זה היה אחרת. צדק שמעון

בהזכירו כי כל הארץ צעקה אחרי מה שקרה בלוד. וכאן מביאים לנו את ההוכחות, שחור על גבי לבן, ואדום על גבי ירוק, על גבי המפה. הכל נמסר כאן. דרך אגב, אני מציעה כי לכל מסמך אשר יוצג באיזה שהוא מקום, תצורף גם מפה עם הסברים. הרי זה היה אתמול לפני כל העולם.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

העתונאים צילמו אתמול את המפה הזו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אז שגם בידי העתונאים שלנו זה יהיה. מזמן לא הייתי טייס, אך איני מבינה כיצד יכול טייס לעשות בזמן כל כך קצר כל כך הרבה טעויות. או שהיה שיכור, או שהיה מסומם, איני יודעת באיזה מצב היה. לפי סרט ההקלטה, אין לו שפה משותפת עם ה"קורפיילוט" שלו. הכל קיים על גבי הסרט.

אומר השר קול, כדי להרגיע את כולם, צריכה להיות ועדת חקירה. ברוך השם, באל-אקצה לא היה בכלל ספק בדבר חוסר אשמתנו. שר המשפטים החליט על מינויה של ועדת חקירה והביא זאת לממשלה. בועדה היו גם שני ערבים, והיא קבעה פה אחד, כי היה זה מעשה של משוגע אוסטרלי (ברוך השם, לא יהודי). הוא הועמד למשפט, ועתה הוא יושב בבית סוהר. הכל נעשה בסדר, הכל כשר. מתקנים את אל-אקצה עם קבלן ערבי ופועלים ערביים, אין יד יהודית נוגעת בכך. קם ב-14.2 הנציג הירדני בועדת האו"ם ומדבר בענין המפולת שהיתה בקיר הפנימי באל-אקצה והוא אומר את הדברים האלה:

"IT WAS IN THIS SAME SPOT THAT NEARLY FOUR YEARS AGO, IN AUGUST 1969, CERTAIN PERPETRATORS DELIBERATELY SET FIRE TO THE AQSA MOSQUE IN A SUSPICIOUS SET OF CIRCUMSTANCES CAUSING A SUBSTANTIAL DAMAGE TO THIS HOLIEST OF ISLAMIC SHRINES.

THE COLLAPSE OF THE WALL, WHICH THREATENS THE WHOLE STRUCTURE OF THE HOLY MOSQUE, WAS CAUSED, ACCORDING TO EXPERT ENGINEERING REPORTS BY THE FOLLOWING:

(1) THE CRACKS IN THE WALL THAT RESULTED FROM THE FIRE SET TO THE AQSA MOSQUE UNDER ISRAELI OCCUPATION IN 1969.

(2) DRILLINGS AND DEMOLITION ACTIVITIES THAT THE OCCUPYING ISRAELI AUTHORITIES HAVE BEEN UNDERTAKING UNDERNEATH THE MOSQUE UNDER THE PRETEXT OF "ARCHEOLOGICAL EXCAVATIONS". THESE "EXCAVATIONS" HAVE UNDERMINED THE FOUNDATION OF THE WALL WHICH ULTIMATELY CAUSED THE COLLAPSE THE LATTER".

וזאת לאחר שהיתה ועדת חקירה, ארבע שנים לאחר שקבעה את מסקנותיה, לאחר שניגשו לשיפוץ המסגד.

אם צריכה להיות ועדת חקירה על מנת לזכותנו או להאשימנו, זו צריכה להיות ועדת חקירה בינלאומית, כי ועדת חקירה ישראלית, תהיה עוד פעם מורכבת מישראלים. אם אין מאמינים לצה"ל, אם אין מאמינים לממשלה, מדוע יאמינו לוועדת חקירה ישראלית?

השר קול אומר, שיש לנו אמון מלא בשופטים שלנו. נכון, לנו יש אמון מלא בהם, לנו יש אמון מלא בצה"ל ובממשלה, אך מה זה עוזר לי? באשר לכל הדיבורים על מטוסים אזרחיים, אני רוצה לדעת אם יש משהו סביב השולחן הזה, אשר מוכן להשבע או לומר בבטחון, כי הוא בטוח שאם ישלח אוירון להפציץ את תל-אביב, באר-שבע או מקומות בסיני, זה יהיה עפ"י כל הכללים, זה יהיה מפציץ ולא אוירון אזרחי? האם יש משהו כזה? אני מבקשת להודיע - אני לא מוכנה להשבע על כך או לומר זאת בבטחון.

אני אתנגד לכל שמץ של קבלת אשמה. שמעתי את דברי הרמטכ"ל בתשובה לעתונאי, אשר הציג לו שאלות במסיבת העתונאים. הרמטכ"ל אמר: אשמה לא. וכאשר אותו עתונאי שאל אותו אם צריך לירות באוירון אזרחי בדרך היציאה שלו, אמר הרמטכ"ל: באוירון אזרחי, אפילו לא בכניסתו.

האם מישו ליד השולחן הזה, אובייקטיבית לגמרי, יוכל לחשוב כי הטייסים שלנו ידעו, מפקד חיל האויר ידע, הרמטכ"ל ידע, כי יש כאן מטוס אזרחי עם כמאה נוסעים, או אפילו 10-20 נוסעים, ובכל זאת הוחלט כפי שהוחלט? זה אינו מתקבל על הדעת. לחשוב כך, זוהי רשעות. ישראל מצויינת כאשר היא בסכנה, ערב השמדה. לא מוטל עלינו שמץ של אשמה. אם יש צורך להביע עוד פעם צער, אדרבא. בהודעה ביום ד' אמרתי: צער עמוק על אובדן חיי אדם, והממשלה מצטערת על שהטייס לא שעה לאזהרות. איך זה מתורגם על ידי ה"ווינגטון פוסט", שהוא אחד העתונים בעלי השם בעולם? שהעזתי להטיל את האשמה על הטייס. אם אמרתי כי הממשלה מצטערת על שהטייס לא נשמע לאזהרות, מפרשים זאת כ-"MURDER", לא פחות מזה.

גם אני רגישה למה שנאמר בעולם, ואני היחידה ביניכם שאצטרך ממש מחר בשדה התעופה של ווינגטון להפגש עם עתונאים. אשמה לא אהיה מוכנה לקבל על עצמנו גם שם, אפילו לא כחוט השערה.

ובענין הפיצויים, אין לי כל התנגדות לכך, ישנו רק השיקול אם זה לא יהיה קשור בקבלת אשמה. זהו השיקול היחיד שלי, ואם ישאלו אותי מה בדבר פיצויים, אני רוצה להגיד זאת גם כאן, אומר: אין זה מן הנמנע. אומר זאת באיזו שהיא צורה, כדי שלא יחשבו שאנו לא רוצים לשלם פיצויים. אבל איני בטוחה שאם נחליט על כך היום, זה לא יתפרש כקבלת אשמה.

ההודעה אשר תימסר בכנסת צריכה להיות מלאה ככל שאפשר. אולי שם צריך להאמר, לאחר שהממשלה תקבל היום סיכום, כי אינה מקבלת על עצמה אשמה ואינה מטילה ספק במידע שאסף הרמטכ"ל. כעבור יום או מספר ימים, אם יהיה צורך בכך, נחליט בענין הפיצויים. איני מקבלת את דבריו של ספיר, אשר אמר

כי אינו מדבר כשר האוצר, כאילו רק שר האוצר דואג לכספה של המדינה.

שר האוצר פ. ספיר:

בציבור מתקבל הרושם, כי רק אני דואג לכספה של המדינה, ואם מישחו עוזר לי בכך, הרי זו את; ואת כל יתר האנשים היושבים סביב השולחן הזה, אין זה מעניין.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם כך, אני רוצה לבוא לעזרתך. אני לא רוצה שנפריח מספרים, מהם יתקבל הרושם שבכל זאת הישראלים האלה מרגישים כאשמים ומוכנים לקנות, איני יודעת מה, תמורת כסף. מניין לנו שישנן 100 משפחות? מדוע דוקא 10 מיליון דולר? אני לא מציעה לנקוב במספרים. כמה קיבלנו בזמנו מהבולגרים, כפיצוי על הפלת המטוס?

שר החוץ א. אבן:

מיליון דולר. אני לא חושב, שאפילו במקרה "ליברטי" נתנו פיצויים כאלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתמול אמרתי זאת למישהו, עתה הזכיר לי זאת אבן. האם ביקשנו לפגוע ב"ליברטי"? כמה אנשים נפגעו שם?

שר החוץ א. אבן:

למעלה מ-100.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עשרות אמריקאים נפגעו.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

70 איש.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם אז היה איזה שיקול לפגוע בה, ואיני זוכרת איזו שהיא ועדת חקירה אחרי כן. היתה זו אניית מלחמה אמריקאית. האם חששנו שהיא רוצה להתקיף אותנו?

שר החוץ א. אבן:

היתה ועדת חקירה צבאית וקיבלנו את ממצאיה.

שר התיירות מ. קול:

לא ידענו, שזו היתה אניית מלחמה אמריקאית.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

וכאן לא ידענו שזהו מטוס שטעה עם 100 נוסעים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מסכמת דעתי - בשום פנים ואופן לא ועדת חקירה. בסיכום צריך להיות ברור: (א) כי האשמה אינה מוטלת עלינו. אני יודעת, שהדבר הקל ביותר עבורנו הוא להרגיש עצמנו אשמים; (ב) אסור שתהיה הטלת ספק אף כחוט השערה במידע שיש לצה"ל ואותו העמיד לפנינו. ואחרי זה צריך לומר את כל הדברים שצריכים להאמר, בהרחבה ובפרטים, אם לא בנאום בכנסת, אז במקומות אחרים.

דרך אגב, הערה לגמרי צדדית, הייתי רוצה כי אם אין עדיין מפה כזו בושינגטון, היא תימצא כאשר אהיה שם. וודאי ישנו שם מי שיוכל להסביר זאת יותר טוב ממני. יש לי שם פגישות עם מערכות עתונים.

השר י. גלילי:

אם אין שם מי שיוכל להסביר, רצוי שייצא אתך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בושינגטון תהיה פגישה, כמו תמיד, עם ראשי אמצעי התקשורת - אנשי טלוויזיה, פרשנים, העתונות הבכירה. כאשר הייתי שם באחת הפעמים הקודמות, היתה בידי מפה המציינת את הזזת הטילים על ידי המצרים. הייתי רוצה להיות מצויידת גם הפעם במפה. וודאי יוכלו הנספח האווירי או מוטה גור להסביר זאת.

שר התיירות מ. קול:

הערה:

הערה קצרה: ראשית כל, אני נותן אמון מלא במידע שנמסר בממשלה על ידי שר הבטחון והרמטכ"ל, ואילו הייתי מפקפק בכך, לא הייתי יושב ליד שולחן זה, כי אלה הדברים האחראים והכבדים ביותר, שאנו עוסקים בהם, עם

כל החשיבות שיש לענינים אחרים. מאז שאני בממשלה, תמיד האמנתי כי קיבלנו מידע אמיתי ומלא, כך שלא פקפקתי גם באמיתות הדברים שנאמרו על ידי הרמטכ"ל, ואמרתי זאת גם בדברי הקודמים. אך אין זה נוגד את הדברים שאמרתי, כי בזמן שהמטוס הסתובב על מנת לצאת מתחומנו, היתה זו טעות לפגוע בו. אני רוצה שיהיה ברור, כי אין לי פקפוקים לגבי הידע שקיבלנו מהרמטכ"לים הקודמים ומהרמטכ"ל הנוכחי.

שנית, אם הצעתי מינויה של ועדת חקירה ביחס לענין הזה, לא היה זה כדי להרגיע את ירדן או מדינה ערבית אחרת. שום ועדת חקירה ושום צעד שנעשה לא ירגיע את מדינות ערב, כיוון שהן מנצלות את הענין לשיסוי נגדנו ולהפקת רווחים פוליטיים. הן עשו שטות, שצהלו לאחר אסון מינכן. עתה הן חושבות כי יש להן אפשרות לנצל את המצב הזה כדי לקצור הון פוליטי. מאה האנשים שנהרגו הם דאגתם האחרונה. אני יודע עד כמה שהם דואגים לאנשיהם. אם סאדאת מצהיר, כי הוא מוכן להקריב מיליון חיילים למען הנצחון, וודאי שהוא מוכן להקריב את מאה אלה, ואין הם מטרידים את מנוחתו.

אם הצעתי ועדת חקירה, אין זה משום שיש לי פקפוקים במידע ובאינפורמציה שלנו, אלא משום שזו יכלה להיות ז'סטה מבחינתנו כלפי העולם, לא כלפי מתנגדינו ושונאינו. ביום ו' הוזמנתי על יד הנספח האמריקאי לאכול אתו, והוא שאל אותי על מקרה הפלת המטוס. הסברתי לו את הגישה של הערבים, ואני חושב שהגינותי היטב על ה"קייז" שלנו בשיחה זו. סיפרתי לו כי בירדן שלחו רוצחים כדי לרצוח את המלך ולהרוס את בית הנבחרים, ועכשו מקימים צעקה על מנת שישחררו אותם. אמרתי לו: מה אתה מדבר על הערבים? אנו הרי מכירים אותם. אך כאן, ליד שולחן הממשלה, אני מוכן לומר לעצמי ולמצפוני מה אני מרגיש. אם דבריה של ראש הממשלה לגבי המידע והאמון בו היו מכוונים אלי, הם היו מיותרים, כי לא פקפקתי בכך בדברי. השיקול שלי הוא, שועדת חקירה היתה מועילה לאימאג' של ישראל, לא בגלל הצורך החיוני לקבוע עוד עובדות. אך כיוון שאיני רוצה שיתקבל הרושם לפני נסיעתך, שהיו כאן חילוקי דעות וויכוחים, אני מסיר את ההצעה.

שר הבטחון מ. דיין:

עכשו אני רואה איזו הצעה תחכה לנו כשתחזרי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הצעתי לקבל היום את ההחלטה על תשלום פיצויים. מדוע? כנראה שבסופו של דבר נחליט לשלם פיצויים, כדי שלא יתקבל הרושם כאילו סחטו זאת מאתנו על ידי הסתה בדעת הקהל העולמית. אני בעד זה שייקבע סכום מסוים, ואחר כך יחולק אקס-גרציה, מבלי שיהיה צמוד למשפחה מסוימת. הסכום צריך להיות מפתה בגודלו, ולכן הצעתי סכום כה גדול. הוא צריך לפתות את המשפחות לקבל את הכסף. אני רוצה להביא בחשבון, שאנו חיים באיזור שבו מושג גאולת הדם עדיין חי מאוד בתודעת הציבור, ואחת הדרכים להמנע מגאולת דם היא לשלם דמי כופר.

לכן, אני סבור כי החלטה כזו יכולה אולי לשחק או להפחית את הקריאות לנקמה. נדמה לי, כי גם גרמניה, כאשר שילמה פיצויים למשפחות הקורבנות במינכן, היה זה סכום דומה לזה שנקבתי, וגם היא שילמה אותו אקס-גרציה.

שר החוץ א. אבן:

אני חושב, שאתה טועה. אני חושב, שדובר אז על קביעה פומבית של הסכום.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הם החליטו על סכום גלובלי, וחילקו אותו בין המשפחות. אחר כך צורף גם הסכום שהקציב הארגון הספורטיבי שערך את האולימפיאדה. איני אומר כי בענין זה מוכרחה ההחלטה להתקבל עכשו.

שר השיכון ז. שרף:

אני מציע שתחזיר את הצעתך, מאותו נימוק שהשר

קול החזיר את הצעתו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם אני איני רוצה בכך, כפי שהשר קול אינו רוצה שיתקבל הרושם, שיש חילוקי דעות בינינו. אני חוזר ואומר, כי ההודעה על כך צריכה להיות במוקדם, לא תחת הלחץ של גורמים אחרים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להעיר ביחס לשלש נקודות, ששתיים מהן הועלו בדיון, בשאלות השנויות במחלוקת. כל מה שמוסכם בינינו, מוסכם. אך דוקא את עניין הפיצויים ומה שאנו קוראים "הקו האדום" - הקשר, אני רואה כחלק מהדברים אשר צריכים להיות נידונים עם נציגי ארגון הטייסים, שכרגע הלחץ העיקרי נגדנו בא ממנו. אף אחד אינו אוהב לבוא ולצאת בידיים ריקות, גם לא קנוט המרשלד. אני מקווה כי כאשר יבוא וניתן לו את החומר עם הסברים, נוכל בצורה זו או אחרת להטותו יותר לכיוון הראיה שלנו.

העניין הזה הוא מהותי מאד: מה שנקרא "הקו האדום" - ה-"HOT LINE" - צריך להעלות בפניו, כדי שיהיה מוכן לפחות להציע ולהמליץ כי יהיה קשר עם מגדל הפיקוח המצרי. בסרט ההקלטה אשר נמצא בקופסה השחורה, נרשם כי מגדל הפיקוח בקהיר הודיע למטוס כי יודיעו למטוסייהם שישנו "UNREPORTED AIRPLANE", כלומר שאינם יכולים לומר מהי נקודת ה-"LOCATION" שלו. לו היה מגדל הפיקוח בקהיר מודיע: לוד, כאן קהיר, יש לנו "UNREPORTED AIRPLANE", היה העניין נגמר. זהו מטוס שהיה בדרכו מבנגזי לקהיר, ועכשו הוא בבחינת "UNREPORTED". אם היו המצרים מוכנים לקבל הצעה כזו, זה היה חשוב לגופו של עניין.

שר החוץ א. אבן:

האם המטוס נעלם מטווח השמיעה של קהיר?

שר הבטחון מ. דיין:

זה שהם אומרים למיגים: איננו יכולים לומר לכם היכן המטוס נמצא, אל תירו בו כי הוא יכול להיות בכל מקום, זה חשוב כשלעצמו. אם קהיר תסרב לקבל את הצעתנו - תסרב גם להמרשלד. אך כאשר יהיה כאן, כדי שייצא בהרגשה שהולכים לקראתו, לשם כך אני מציע לציידו גם בהחלטה בעניין הפיצויים. ידברו אתו כבני אדם על פיצויים של אקס-גרציה. אנו צריכים הרבה רצון טוב מצד הרבה גופים. נשאר גם זאת להדברות אתם. אם יסכימו, מה טוב; אנו מזמינים גם את נציגי נתיבי האויר הלוביים לבוא ולראות כאן את הממצאים. אך איני מניח שיעשו זאת. אם ירצו לשלוח במקומם את הצרפתים, יעשו זאת. אם ניענה לשתי התביעות, אפשר לומר כי ישנה היענות לתביעות מצדנו, וזה יכול להיות שמן לגלגלים.

ביחס לטרמינולוגיה, אני מציע לא להשתמש במושג "תוצאות", ולא לומר כי אנו מציגים בפני הכנסת את "תוצאות" החקירה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מניח, כי הכוונה של אלה אשר מציעים את הטרמינולוגיה הזו היא לא שהיתה ועדת חקירה. כל זמן שלא דיברנו עם ה"קורפיילוט", החקירה לא נסתיימה. ראש הממשלה נוסעת מחר, אני מתאר לי ששום

איש אחראי לא יוכל לומר מחר בבוקר או אחר-הצהרים שהחקירה נסתיימה. הייתי מציג לראש הממשלה להשתמש בביטוי קצת שונה מזה שאמרה ביחס לטייס הצרפתי, לא לומר כי "לא טעה", אלא כי אנו מצטערים על עצם הענין, ועל כך שאזהרותינו לא נתקבלו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בוודאי.

שר הבטחון מ. דיין:

איני בטוח, שהם הבינו מה שאמרנו להם. הטייס היה

כל כך מבולבל.

שר התיירות מ. קול:

אולי היה שתוי.

שר הבטחון מ. דיין:

ראיתי כבר אנשים מבולבלים בתנאים פחות חמורים. הוא היה כל כך מבולבל, שלא ידע מהו ומיהו, ועם כל המטוס על ראשו והמיגים מסביבו, יכול להיות שנוצר מצב שלא הבינו מימינם ומשמאלם, לא הבינו מה אנו מאותתים להם, ודוקא הדייל הבין ואמר לטייס כי אלה פנטומים ישראלים. הקפטן בו מדובר הוא הקפטן של הדיילים, אך הקפטן של המטוס היה מבולבל. יכול להיות מצב, ששום דבר מתוך הדברים שאמרנו, הוא לא הצליח להבין. הם לא קראו נכון את האיתות שלנו, כשם שאנו לא קראנו נכון את האיתות שלהם. עכשו שואלים - איך יתכן? לכן צריך להזהר מכל דבר שצמח מעמנו כתב האשמה. צריך להדגיש את אי-ההבנה וצריך לומר בבהירות מוחלטת מה היו צעדינו. גם אנו בני אדם, והוא לא אותת לנו שמץ של איתות, כי המטוס טעה. אנו קראנו כפי שקראנו, והם קראו כפי שקראו. הם חשבו

שהסימנים הם אחרים, שהמטוסים הם אחרים. אנו יכולים להביע היום צער על כך, שהוראותינו לא התקבלו, לא שלא הובנו, כי בכך איננו בטוחים.

כאשר הממשלה תבוא מחר אל הכנסת, היא תוכל לתת מידע חלקי על כך. אם נצטרך לבוא מחר לכנסת, נאמר מה שנמצא בידינו, ולא נאמר כי הבדיקה נסתיימה. אם הכנסת רוצה לקבל מחר בשעה 4.00 דו"ח, אז היא צריכה לדעת כי הדו"ח אינו שלם. זה מה שבידינו. נמצא כאן המשנה לטייס והוא הולך ומבריא. לעת עתה, אי אפשר לשוחח אתו. אם צריך למסור הודעה בכנסת, נמסור את ההודעה ונאמר מה הציעה ישראל ואת המידע אשר בידינו, כלומר תהיה זו הודעה בענין התקרית עם המטוס הלובי, ולא נאמר "תוצאות הבדיקה" או "תוצאות החקירה", כי אין זו חקירה מושלמת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כדי שלא ניכשל בשלב מאוחר יותר, אני מציע לא ליצור בכנסת, וכתוצאה מכך בציבור ובעולם כולו, ציפיות להודעה נוספת. יכול להיות שיהיה צורך בהודעה בעוד שבועיים, ועל כך נחליט אז. אך איני רוצה שייווצר סימן שאלה אשר ייצור ציפיות להודעה נוספת.

בין כל הדברים שהאזנתי להם בימים האחרונים, התרשמתי מהערה שהושמעה מפי מפקד חיל האויר, ואם היא ממוסמרת חזק, כדאי היה להשתמש בה גם בכנסת וגם בפגישות עם עתונאים בושינגטון. לפי הערה זו, גם כאשר ירו בכנפי המטוס הלובי, הכוונה לא היתה להפילו בהכרח אלא לאלצו לנחות נחיתה אונס, ועד שהגיע המטוס אל הקרקע, תנוחתו היתה כשל מטוס הנוחת נחיתה אונס.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

הוא לא הוציא את הגלגלים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בנחיתת אונס אין מוציאים את הגלגלים, אלא נוחתים על הגחון. כלומר, כוונתי היא שיודגש שהכוונה שלנו כאשר ירינו בו, לא היתה להפילו אלא להנחיתו נחיתת אונס.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע לא להסתמך על כך. בירי האחרון, הטייס הראשון נכנס וירה ואחריו השני ירה פעם נוספת. הם אמרו זאת לעתונאים. נכון שזה מה שנקרא "יצא לנו אוי ואבוי", אך יחסית טוב, כי הוא לא נדלק באויר. אם איני טועה, הוא נחת עם אש בכנף אחת.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

אני לא מציע להדגיש זאת יתר על המידה, כי בשלב ראשון ירה הטייס הראשון על קצה הכנף. הטייס לא היה בטוח שפגע, כי המטוס לא הגיב, אז ירה המטוס השני, ושוב לא היתה תגובה, ואז ירה שוב המטוס הראשון לשורש הכנף, וגם אז לא היתה תגובה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

האם אין מיכל דלק בשורש הכנף?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

יש מיכל דלק קרוב לשורש הכנף, אך עדיין לא היתה תגובה, ושוב בא המטוס השני.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם כך, ההתרשמות שלי היתה קצת יותר מדי אופטימית, מדברי מפקד חיל האויר. אני חוזר בי.

שר הסעד מ. חזני:

האם זה יזיק, אם לקראת השיחה עם המרשלד ייאמר כי הממשלה מחפשת דרך לתשלום פיצויים למשפחות? כלומר, עוד לא הגענו להחלטה, אך אנו מחפשים דרך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מלים אחדות בענין זה - אין ספק, שישאלו אותי עתונאים אם הממשלה מוכנה לשלם פיצויים. דבר מה אני מוכרחה לומר על כך.

שר החוץ א. אבן:

שלש הערות: כאשר בהודעת הממשלה מדובר על דו"ח הרמטכ"ל, אני מציע שהממשלה תרשום לפנייה את כל דו"ח הרמטכ"ל, ולא רק את הצד האופרטיבי - אלא הערכה, ראיה וחלקים אחרים.

אני לא מציע שנירתע ממלים כמו חקירה או בדיקה, INVESTIGATION, אפילו אם נאמר כהצעת דייך, שאלה הממצאים שנתקבלו עד כה. המלים "עד כה", יוצרות ציפיה, אך מובן מאליו כי שר המופיע בכנסת מוסר את הדברים הידועים לו באותו רגע. אפשר לומר כי ישנם נתונים, אשר טעונים פרסום נוסף, אך דוקא מתוך רצון למנוע ועדת חקירה, יש להדביק לכך את הכותרת "בדיקה", ובאמת בדקנו. כל שחזור הפרטים, שיקול הדעת והמניעים, אי אפשר לומר שזה לא ראוי למלה הזו, שיש לה ערך מבחינת המערכה שלנו.

לגבי פיצויים - אם יהיה צורך להחליט על כך, אנו עלולים לעמוד בפני הצורך לעשות זאת עוד לפני הגיע ראש הממשלה לושינגטון. הנושא חי וקיים, ומזכיר הממשלה אם יישאל, יצטרך לומר שאין לנו התנגדות לכך. בממשלה היה ראיתו של דיון בכך, ובהחלט לא מן הנמנע, שיהיה סיכום חיובי בעניין זה.

שר המסחר והתעשייה ת. בר-לב:

בסוגיית הפיצויים, אני רוצה לומר דברים קצרים. ברור שישנה בארץ מועקה קשה בעניין זה, והדבר יעלה בכמה מישורים. קודם כל, אחרי הודעת שר הבטחון בכנסת, מישוהו ידבר על כך, ובפגישת ראש הממשלה עם העתונות בארה"ב, גם שם יועלה הנושא. הוא יכול לעלות גם בעקבות הודעת הממשלה היום. לכן נראה לי, שאין טעם לדחות את ההכרעה, ואם איני טועה, אפשר להבחין בין פיצויים לפרטים - למשפחות, ובין פיצויים למטוס - לחברה. על פיצויים לחברה אין מה לדבר כמובן, כי בכך אפשר לראות איזו שהיא הודאה באחריות מצדנו. לכן נראה לי, כי את האפשרות הזו צריך להוריד מעל הפרק בצורה יזומה, ולומר שאיננו אחראים לכך, ואין אנו שוקלים מתן פיצויים לחברה, שמטוסה לפי הכתוב בעתונות אינו מבוטח. מאידך, כאקט הומני, אנו בהחלט שוקלים דרך ומביאים בחשבון פיצויים למשפחות ההרוגים. אנו חושבים, כי במידה מסוימת זה יכול להשלים את הודעת הצער שלנו, וההרגשה הכללית הקיימת. אני חושב, שבציבור מחכים לכך, ואיני רואה טעם לעשות זאת בסופו של דבר בטקט אחד או שניים מאוחר יותר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לשאול את השר ורהפטיג, אם הוא עומד על הפסקה האומרת: "הם גם גרמו לחששות, אולי מופרזים, אצלנו".

שר הדתות ז. ורהפטיג:

להצבעה בודאי שלא.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כלומר, אתה מוכן לוותר על כך?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם כך, אני שואלת את הממשלה, האם היא מקבלת את העקרונות בראשי פרקים, של ההודעה כפי שהציע גלילי? ברור שאת זה צריך עוד לנסח.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מצטער להתעקש על כך, אך אני מתעקש על כך. בכל אופן, אם אצטרך לדבר בשם הממשלה, לא הייתי רוצה שייאמר משהו מעבר ל"דיווח על תקרית עם המטוס הלובי", לא חקירה ולא בדיקה. אני לא ערכתי בדיקה. אני שלם לגמרי עם החלטת הממשלה עתה, כי שמענו את דו"ח הרמטכ"ל ואת ההסברים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שמענו את הממצאים.

שר הבטחון מ. דיין:

כן. שמענו את דו"ח הרמטכ"ל ואנו מאשרים אותו. הרמטכ"ל דיווח, ואני ללא צל של ספק סומך ידי על כך. אני לא ראיתי אף נייר אחד. לא מנעו זאת ממני ולא ימנעו זאת ממני, אך לבוא לכנסת ולומר כי יש לנו תוצאות בדיקה וחקירה, זאת אי אפשר. איש לא הביא הקלטה של השיחה שהיתה בין הטייסים לראשי חיל האוויר. איש לא מנע זאת מאתנו, אך לא עשינו זאת עד כה. אני מציע לכולנו לעשות את שני הדברים: (1) לאשר את הנוסחה המלאה, כפי שנמסרה כאן; (2) אם אנו צריכים למסור הודעה מחר, לומר שנבוא מחר לכנסת עם הודעה ממשלתית, שתוכנה דיווח. לו צריך הייתי לבוא מחר לכנסת, הייתי פותח ואומר כי אני רוצה לדווח לכנסת על התקרית עם המטוס הלווי, ולא הייתי אומר כי אני רוצה למסור לכנסת תוצאות הבדיקה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

באיזה ביטוי השתמש השר גלילי בטיטת הסיכום?

השר י. גלילי:

נקטתי במלה "חקירה".

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

האם אתה רוצה לחזור ולהקריא?

השר י. גלילי:

זה עדיין לא הטקסט המדוקדק.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שנחוץ הוא שייאמר לכנסת, שהדיווח שהממשלה שמעה אינו כולל רק עקרונות, כי אם הממשלה שמעה דיווח מפורט על הממצאים של אותו יום, מהפעולה שנעשתה על ידי הטייסים שלנו ועד נפילת המטוס, נוסף למה שלמדנו מהקופסה הזו. זאת אומרת, זוהי התמונה המלאה וזה מה שנחוץ.

שר הבטחון מ. דיין:

על מה ששמענו כאן, אנו סומכים ידינו. הרמטכ"ל מסר לנו דיווח, ואנו סומכים ידינו עליו. עד כאן החלטת הממשלה, ללא ספק היא צריכה להיות אוטנטית, מלאה, ללא כל סייג. אחר כך, כאשר כלי שני בא, לא הרמטכ"ל שכל הידע בידיו, הוא צריך להיות מסוייג יותר ולומר כי זה הדיווח ששמע אתמול, והוא מעבירו בנוסף למה שהוא יודע.

השר י. גלילי:

אני רואה קושי רב בכך, שבהודעה שלנו ובתרגומה ללשון לע"ז, לא תהיה הגדרה של חקירה. אני מסכים לוותר על השימוש במלה "תוצאות", או שהדברים סופיים, אך זה יותר מאשר רפורט - יותר מאשר דיווח.

שר השיכון ז. שרף:

אפשר להשתמש ב-"SUMMARY OF THE FINDINGS".

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שצריך להיות ברור הוא, שמהרגע שהמטוס נפל, היה מישור במטכ"ל אשר אסף את כל הידע, וזה מה שישנו.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא יכול להיות מחר ב-4.00 בכנסת, לא ועדות חקירה ולא כל מי שמטפל בכך. לא עושים זאת בשעתיים. אני מעיד על עצמי, שלא התחלתי לערוך "SUMMARY OF THE FINDINGS".

ראש הממשלה ג. מאיר:

"SUMMARY OF THE FACTS".

שר הבטחון מ. דיין:

אני יכול לצטט במלוא ההזדהות את מה שאני שומע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כן.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מוכן לומר "הממצאים וכל מה שעשה הרמטכ"ל".

ראש הממשלה ג. מאיר:

בסדר.

שר הבטחון מ. דיין:

אני לא בטוח שזהו הניסוח המוצלח. מעבר לכך, יושב כאן דדו, יש לי בו כל האמון, ואם אני צריך לצטט אותו, אז עד הסוף. מעבר לכך, חוץ משיחה מאוד כללית עם הטייסים, אשר שאלתי אותם אם אפשר להוריד מטוס עם פחות אש, לא רציתי לשאול אותם מה היה אתמול ושלשום. בשמי אני יכול למסור דו"ח, מבלי לומר שזהו דו"ח של הרמטכ"ל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אך הדו"ח צריך להיות על סמך ממצאים, אחרת איך

תמסור דו"ח?

שר הבטחון מ. דיין:

בעברית יש הרבה מלים. אני יכול לומר "הממצאים

אשר בידינו הם אלה".

ראש הממשלה ג. מאיר:

בדיוק.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מוכן לומר "הדו"ח שבידינו", או "התמונה אשר

מצטיירת בעינינו".

ראש הממשלה ג. מאיר:

איש אינו מבקש שתאמר כי בדקת זאת, אלא אם אתה מקבל את הממצאים, כפי שהממשלה מקבלת אותם.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

את הסליל אשר בקופסה השחורה שמעת?

שר הבטחון מ. דיין:

אם אני צריך לומר מה קרה ב"קוקפיט", אומר: בואו נחכה עוד ימים מספר ונשמע זאת מפי ה"קורפילוט".

(עד כאן רשמה ת.כ. - מכאן י.מ.)

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם היום יבוא לכאן הרופא הצרפתי ויכול להגיד מר שטרן, מנהל בית החולים בבאר-שבע, שהנפצע הוא במצב כזה שאפשר להזיז אותו למקום אחר, אז יוציאו אותו מבית החולים בבאר-שבע וגמרנו אתו.

שר הבטחון מ. דיין:

אם איננו כאן - איננו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני חושב, שאירוע שנחקק ברמשקול תוך כדי התרחשותו הוא אוטנטי יותר מאשר אנו שומעים לאחר המעשה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מי יודע מה יודיע כאשר יגיע לפריז. הייתי נזהרת מלמקד את העניין לבחור הזה, מפני שאיני בטוחה אם יגיד את האמת פה או בפריז. אבל הוא עלול להיות מובא לפריז לפני שיגיד פה מלה.

שר הבטחון מ. דיין:

הוא יכול להגיד פה גם דברים שאינם אמת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שם וודאי. אומרים כי כאשר מישו שאל אותו "מה חשבת?" אמר בשיחה מכוללת שלו: "ZIONISM, IMPERIALISM". זאת הוא אומר בצורה מכוללת. האם אני יודעת מה יאמר כאשר דעתו תהיה צלולה עליו?

שר הבטחון מ. דיין:

כל זה איננו עומד בסתירה למה שאמרת. אם איננו
פה - איננו. אם הוא פה ואמר מה שאמר, הרי אנחנו יכולים לומר שהבדיקה נעשתה.

שר השיכון ז. שרף:

מהעובדות, כפי שישנן עכשו בידינו, מצטיירת

התמונה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מוכן לומר זאת, אבל לא מעבר לזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשו אנחנו צריכים להחליט בנוגע לפיצויים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני מציע, שנתאחד סביב הצעתו של בר-לב כסיכום

ולא כהצבעה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בהצעתו של בר-לב יש איזה דבר המוציא את העוקץ
מענין האשמה בזה שהוא אומר במפורש: בעד המטוס לא נשלם פיצויים; באשר לנפגעים -
הענין אחר.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

נדגיש את העניין ההומניטרי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

נודיע על נכונות לשלם מבלי לנקוב בסכום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היום ישאלו את מזכיר הממשלה. זאת תהיה בעיה שלו. אבל מחר תהיה זאת בעיה שלי. לא אוכל לגמגם, אצטרך להגיד איזה דבר.

שר הבטחון מ. דיין:

הדבר אינו נראה לי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מחר אסע ישר לווינגטון. שם בשדה התעופה יקבלו את פני עתונאים וישאלו אותי כל מיני "דברים נעימים". בין היתר ישאלו: "WHAT IS THE GOVERNMENT'S ATTITUDE OR DECISION AS TO COMPENSATION TO THE FAMILIES?"

שר הבטחון מ. דיין:

לא החלטנו עדיין בעניין זה. אם ישאלו אותי, אומר: תשאלו את ראש הממשלה. אבל עובדה היא, שלא החלטנו עדיין בעניין זה. אין לומר עכשו: אנו מוכנים לשלם פיצויים למשפחות הנפגעים, אבל בעד המטוס לא. היתה

אמנם ישיבת הממשלה, אבל תהיה זאת אמת אם נגיד, עדיין לא דנו בזה ולא החלטנו. איננו צריכים תוך 24 שעות להחליט על הכל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אבל עברו כבר למעלה מ-24 שעות מאז האירוע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שנוגע למשפחות הנפגעים, אני מניחה שבא

בחשבון תשלום פיצויים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

WE CONSIDER IT FAVOURABLE

ראש הממשלה ג. מאיר:

FAVOURABLY CONSIDERED

שר הבטחון מ. דיין:

במידה שאין מדובר על קבלת אשמה, אלא על הצד ההומניטרי בדבר תשלום פיצויים למשפחות, את בטוחה שנשלם.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

זו רוח הדברים של הצעת שר המסחר והתעשייה.

השר י. גלילי:

אני צריך עוד לנגוע בענין קודם. דיין אמר דבר מסויים: אם ישאלו אותו, יגיד שצריך לשאול את ראש הממשלה. בסדר. לראש הממשלה אינני דואג. היא תגיד מה שתגיד. אני דואג למזכיר הממשלה.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

תודה רבה.

השר י. גלילי:

נאמר: שמענו היום דין וחשבון. אני הגדרתי זאת כ"דין וחשבון משלים", כי פעם כבר שמענו דין וחשבון. אבל ישאלו את הרמטכ"ל ואת מזכיר הממשלה שאלה פשוטה: האם נערכה בדיקה? האם אתם מתכוונים לערוך בדיקה? על יסוד מה הדין וחשבון הזה? אני מבין את דאגתו של שר הבטחון שלא נאמר: חתמנו ויש לנו סיכומים סופיים של תוצאות החקירה.

שר הבטחון מ. דיין:

לא זו הדאגה שלי. הדאגה שלי לגבי ענין הטרמינולוגיה. הממשלה רוצה תשובה היום. בא הרמטכ"ל ומוסר מה שהוא מוסר, מאשרים את הדין וחשבון ומזדהים אתו וכו'. בענין זה אין שאלה. מדוע? מפני שהרמטכ"ל אומר מה שהוא אומר וכולנו איננו מסוייגים מזה במשהו. איני רואה קושי גם למזכיר הממשלה להסביר מה היה פה היום. אם ישאלו האם אנחנו מתכוונים לחקור, הרי אין זה שייך לענין, לא לישיבה זו ולא לישיבה של הכנסת. אין זה אומר, שאני רוצה להשאיר את הענין פתוח. אני רוצה דבר סגור. אני רוצה להשתמש במונח של

דיווח. אם במקרה אני מייצג את הממשלה בכנסת, הרי אני מוסר דיווח לכנסת על מה שידוע לנו על התקרית עם המטוס הלובי. לא אומר שאנחנו צריכים עוד לחקור את טייס המשנה. איני רוצה לומר שבדקתי את זה וזה וחקרתי את זה ואת זה, או שהממשלה בדקה או חקרה. יגידו: אם כן, מניין אתה יודע זאת? בא הרמטכ"ל ומסר כאן מה שאני כשר בטחון יודע מהליכי העבודה הרגילים שלנו. זה כולל את הסלילים ואת הכל. איני רוצה להשאיר דבר פתוח. אבל אני רוצה להיות זהיר בטרמינולוגיה לגבי העניין איך אני מגדיר מה שיש בידינו היום. יש בידינו ידע ויש לנו תמונה, ואת זאת אני מוסר לכנסת. איני מציע להבטיח לכנסת משהו מעבר לזה.

אני מבין מה שאמר שר החוץ, מה שנחוץ כלפי חוץ ואולי גם כלפי פנים, שאנחנו צריכים דבר יותר דמונסטרטיבי, להגיע בשימוש המונחים "היתה חקירה ואלה מסקנותיה"; זה סוגר את הדבר. זה יפה מאד. אבל אין זאת המציאות. ישאלו אותי את הדבר הקטן ביותר: האם דיברת עם הטייסים בעניין זה? האם חקרת אותם? באיזה שהוא מקרה אגיד "לא". האם זה נקרא חקרת? לא חקרת במגמה נגטיבית.

אנחנו יכולים למסור לכנסת דיווח על התקרית ולהשתמש באמצעים שבידינו ובתמונה שהיא לפנינו, אבל לא לומר משהו שפירושו איזה דבר פורמלי, יוריד, חקירה ובדיקה מבלי שהדבר הזה נעשה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אבל המלה "תחקיר" יכולה לעזור לנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם מדובר על דין וחשבון משלים, הרי זה בהחלט נכון להגיד, שביום רביעי אחר הצהרים שמעה הממשלה את הדין וחשבון הראשון של הרמטכ"ל ושל מפקד חיל האויר. היום בא הרמטכ"ל עם ממצאים נוספים שאסף מאז יום

רביעי, כולל הקופסאות השחורות, כולל כל מה שאספנו מאז. ביום רביעי דיבר על ממצאים בעל פה, היום הביא לממשלה את כל הנתונים, והממשלה מקבלת זאת.

שר התיירות מ. קול:

יהיה ויכוח בכנסת?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אין מנוס מזה.

השר י. גלילי:

האם נאמר "נערכה בדיקה"? או האם נאמר "תיערך

בדיקה"?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

נאמר "נערך תחקיר". אני סבור שנערך תחקיר. מה

שהרמטכ"ל מסר, מסר על יסוד התחקיר הזה.

השר י. גלילי:

האם הרמטכ"ל עשה את התחקיר?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

כן.

שר הבטחון מ. דיין:

הרמטכ"ל ומפקד חיל האוויר.
אני יכול לומר זאת על יסוד התחקיר שנעשה על ידי

שר התיירות מ. קול:

להצבעה היום, אלא כאשר נדון בכך.
ביחס להצעתו לדון בהוראות הקבע, איני מביא זאת

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

של הרמטכ"ל.
אבל ברור כי הממשלה סומכת את ידיה על הממצאים

ראש הממשלה ג. מאיר:

בהחלט.

שר הבטחון מ. דיין:

זה אפשרי.

השר י. גלילי:

היה תחקיר. נקרא לנערה בשמה.

שר התיירות מ. קול:

תחקיר וחקירה הם מאותו השורש.

שר האוצר פ. ספיר:

מדוע צריך קול להודיע שיזמין דיון כעבור שלשה

שבועות?

שר התיירות מ. קול:

ניסיתי לעשות זאת קודם לכן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קודם כל, אציע לך לבקש את הרמטכ"ל לתת לך את הוראות הקבע שישנן. אולי תגיע למסקנה שאין לך מה להוסיף.

מה בענין הפיצויים?

שר התיירות מ. קול:

כפי שאמרת, נתייחס באהדה לענין זה מטעמים

הומניטריים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני מציע לומר: אין אנחנו אחראים לאירוע הטראגי הזה שהתרחש מצרופ של נסיבות, ראשית בגלל המצב הכללי של לוחמה באיזור; שנית, בגלל טעות מקצועית של הטייס. כל המסתכל על המפה, ברור לו שאלמלא הטעות הזאת לא היה מגיע לכאן; שלישית, בגלל חוסר אינטרפרטציה של הסימנים שלנו ואי-היענות לנחות. אנחנו דוחים כל אחריות למה שקרה. יחד עם זה, מטעמים הומניטריים אנחנו מוכנים לפצות או לתת פיצויים למשפחות ההרוגים.

שר האוצר פ. ספיר:

נדון על כך.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני מציע לומר את זאת, שאנחנו מוכנים לתת פיצויים למשפחות הנפגעים, לא כן למטוס ולחברה. אם אתה מפצה את המטוס ואת החברה, קשה להבין למה אתה עושה זאת אם אינך אחראי לתקרית. לעומת זאת, אם אתה מפצה את משפחות הנפגעים, אפשר להסביר זאת כי המניעים הם הומניטריים.

מדוע אני מציע להחליט או לנסח את הדברים בצורה כזו, לא שנשקול או נביא בחשבון אלא שנעשה זאת? קודם כל, מאז האירוע עברו ארבעה ימים. אמנם נכון, שאנחנו דנים על זה רק היום. אבל מאז האירוע עברו ארבעה ימים, וזה הדיון השני של הממשלה בעניין. שנית, משום שאני מעריך כי איך שנסתובב, נגיע בסופו של דבר לאותה מסקנה, ואז אינני רואה שום סיבה למה ניתן את הקרדיט לכך להמרשלד, שיבוא ארצה ויסיים את העסק הזה או לאיזו שהיא סיעה בכנסת או לאיזה שהוא עתונאי בארה"ב.

אני רוצה להזכיר את התגובה המהירה של ממשלת יפן אחרי האסון בלוד ואת התגובה שהדבר הזה עורר אפילו אצלנו בישוב. אני חושב, שצער כזה של הממשלה, שדנה בפעם השנייה בסוגיה זו, הוא דבר במקומו. אבל אין אני מציע לנקוב בסכום, לא הגלובלי ולא החלקי, אלא לדבר על העקרון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לשאול את היועץ המשפטי: אם משלמים פיצויים, האם זה דבר המגיע? איך אפשר להשתמש באיזה ביטוי שיהיה ברור לגמרי, שאין זה מחובתנו לשלם פיצויים?

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

אפשר לומר במפורש "לפנים משורת הדין", אקס-גרציה, מטעמים הומניטריים. הדבר תלוי בניסוח.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

נאמר "במידה ותהיינה פניות", נדון על זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא תהיינה פניות. לא נכריח אנשים לקחת פיצויים. אבל אנחנו נודיע שנהיה מוכנים לתת פיצויים.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אני מציע לא להזכיר את ענין המטוס. מכלל הן אתה

שומע לאו.

שר הסעד מ. חזני :

אולי במקום "פיצויים" נאמר "מענק"?

שר האוצר פ. ספיר :

אם מדברים על מענק, ברור שזה לא למטוס ולא

לחברה.

ראש הממשלה ג. מאיר :

מי מתנגד לכך, שנהיה מוכנים לשלם למשפחות הנפגעים סכומים? נשתמש בכל טרמינולוגיה שלפיה יהיה ברור, כי אין אלה פיצויים לפי החוק והתקריט לא היתה באשמה שלנו. אם זה יכלול בתוך ההודעה, ברור שאין זו אשמה שלנו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון :

מטעמים הומניטריים.

מ ח ל י ט י ם :

הממשלה שמעה דו"ח משלים מאת הרמטכ"ל על ממצאי התחקיר בנוסבות היירוט של המטוס הלובי ועל ההחלטה האופרטיבית המוסמכת שנתקבלה. הממשלה רשמה לפנייה את הדו"ח.

הממשלה מביעה את צערה העמוק של ישראל על מותם של נוסעי המטוס הלווי, אשר ניספו באסון הנורא, שאירע בנסיבות של מצב לוחמה ואיומים בלתי פוסקים של מעשי טרור מן האויר.

הממשלה קובעת, כי חיל האויר הישראלי פעל תוך הקפדה על קיום החוק הבינלאומי, החל על תעופה אזרחית בתחום האוירי מעל למערכים הצבאיים החוצים בין מדינות, שהן במצב לוחמה ובהתאם להודעותינו על סגירת איזור צבאי זה, שהופצו בעבר לכל המדינות. חיל האויר נקט באמצעי ההתראה המירביים במטרה להביא לנחיתת המטוס, שחדר אל שמי האיזור הצבאי הרגיש בסיני, אולם למרבה הצער, ההתראות לא השיגו את המטרה והטייס לא הנחית את המטוס כפי שנדרש.

הממשלה תאפשר לגורמים בינלאומיים, שיימצאו מוסמכים לכך, לקבל את המידע שברשות ישראל בקשר ליירוט המטוס.

מטעמים הומניטריים מחליטה הממשלה, לפנים משורת הדין, על נכונותה לתשלומי אקס-גרציה למשפחות החללים.

שר הבטחון ימסור לכנסת הודעה על נסיבות האסון ועל ממצאי התחקיר.

510. נסיעת ראש הממשלה לארצות הברית

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנו עוברים עכשו לסעיף השני. אעמוד על כך בקיצור נמרץ. אין גם כל כך הרבה למסור.

לא רק אני, וודאי גם כל אחד מכם חשב על כך במה אפשר לבוא לווינגטון. נוצרו נסיבות כאלה, שהיה חשוב לדעת מה יאמרו ידידינו מסביב. היה חסיין בווינגטון ועכשו ישנו שם חפאז איסמעיל. אין אנחנו יכולים לדעת בדיוק מה דיברו עם חסיין ועוד פחות מזה מה מדברים עם איסמעיל.

מה שמסתבר מביקורו של חסיין הוא, קודם כל, שהוא ביקש דברים קונקרטיים. הוא ביקש כסף וביקש מטוסים וכנראה ששני הדברים הובטחו לו. בנוגע לחלק המדיני, עד כמה שאנחנו יכולים להתרשם, לא אמר שום דבר שונה ממה שהוא אומר בכל ההודעות הפומביות שלו: עניין ירושלים, נסיגה לקווים הקודמים, מובן שאחרי זה יהיה שלום והכרה בישראל וכל הדברים הטובים. ואז יש גם עניין הפרוציה שלו, שהוא אינו יכול להקים אותה כל זמן שהגדה כבושה בידי ישראלים, אבל כאשר אנחנו נצא משם, הוא יעשה מה שהוא צריך לעשות. לא ברור אם הוא ניסה לדבר בשם ערבים אחרים או לא. בכל אופן, הוא אמר שהוא בהחלט מוכן ויכול ללכת למשא ומתן, כאשר הוא יידע שהעקרונות שלו מקובלים.

אין הרגשה, שהוא הביא לשם איזה דבר מרשים, שנתקבל בממשל האמריקאי כדבר מרשים. אמנם הוא תמיד עושה רושם טוב, אבל נדמה לי שהפעם היתה פחות התעוררות לביקור שלו מאשר בביקורו הקודם, מפני שאת העובדה כי הוא מוכן לעשות שלום ואינו רוצה במלחמה, כבר אמר בעבר ולא היו בזה משום חדשות.

באשר לאיסמעיל - עד כמה שידוע לנו, גם הוא יאמר דברים יסודיים אחדים. למרות שסאדאת מנסה, בשיחות בארבע עיניים או בכל אופן בחדר סגור עם מבקרים מבחוץ, לעשות רושם שהוא רוצה בשלום - איני יודעת אם הוא באמת אומר זאת או שהם יוצאים ממנו ברושם שהוא גמיש יותר משהיה קודם לכן. מצבו חמור ודברים רבים מעיקים עליו. ישב אצלנו מישו וגם הוא אמר איך שאיש חשוב בממשלה המצרית התאונן בפניו כמה הם יכלו לעשות לאוכלוסיה המצרית הזקוקה היום לכך, לולא היה להם תקציב המלחמה של היום. המבקרים אצלו יוצאים ברושם, שאולי באמת חלה איזו שהיא תזווה אצלו. נדמה לי שכך זה עד עכשו.

מה שאני מניחה מהדיעות שיש לנו, שהעמדה של מצרים היא קיצונית כפי שהיתה ואולי קצת מעבר לזה. בכל אופן, כמעט ברור לגמרי שלא רק שהיא דורשת נסיגה מכל השטחים - פה יש ספק אם היא תאבד את עצמה לדעת אם חוסיין יותר על איזה דבר או לא - אלא עומדת על פתרון העניין הפלשתיני בפלשתינה בין ישראל ובין הפלשתינאים. באיזה שהוא מקום הוזכר גם גבול 1947.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

תכנית החלוקה?

ראש הממשלה ג. מאיר:

כן, דהיינו שבמסגרת של גבולות 1947, נסדר עם הפלשתינאים. באיזה שהוא מקום נאמר, שגם אחרי כל זה אין פירוש הדבר, שהיחסים בין מצרים ובין ישראל יהיו, למשל, כמו היחסים בין מצרים לבין גרמניה, או היחסים בין מצרים לבין יוגוסלביה. זה בכלל אינו בא בחשבון לדעת המצרים.

גם לאיסמעיל יש למעלה מכל ספק מטרה קונקרטית. הוא רוצה לתת לניקסון בנדוניה את העובדה, שהרוסים אינם עוד במצרים, שהם גרשו אותם משם; שנית, שהנה הם פונים לאמריקאים, למרות כל מה שהם אומרים עליהם, ושהמצב הנוכחי וודאי לא יוכל להמשך לאורך ימים, שמוכרחים למצוא פתרון או מדיני או צבאי. מצרים חלילה אינה רוצה במלחמה. אבל אם לחתור לפתרון מדיני, אם יש תקווה לפתרון מדיני, הרי למען השם, לא לחזק את ישראל מבחינה צבאית. ואז פירוש הדבר: אל תיתנו להם נשק. איני יודעת אם יגיד זאת או לא יגיד זאת, שהנה אנחנו דרשנו מרוסיה נשק התקפי ואיננו מקבלים זאת מהם, אל תיתנו זאם גם אתם לישראל.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

האם יש איזו ידיעה על הקפאת הנשק, שהאמריקאים

מציעים?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין לי מושג על כך. לפעמים, בכוונה אני קוראת מה שכותבים בעתון, כי אם אקרא, אני בטוחה בתוצאה אחת, שאהיה מבולבלת, כי אני עלולה רגע לחשוב שהעתונות הישראלית באמת יודעת מה שהיא כותבת. מה כבר לא היה בעתונות הישראלית? איסמעיל וודאי יבקש לא לתת ציוד צבאי לישראל ואולי גם לא עזרה כספית. אני יודעת. לא נראה שהם יהיו מוכנים להיות גמישים או בכלל נכונים לדון על ההסדר החלקי. יכול להיות שכן, אז אהיה מאד מופתעת.

אשר לעמדת הרוסים - נדמה לי, שאפשר לסכם, עד כמה שאפשר לנחש מכל מיני רמזים, שהרוסים אינם רוצים במלחמה. אשר לציוד, נדמה לי שהם מקיימים בקפדנות את ההסכם שלהם עם המצרים. בעצם אם זה בקפדנות, אני יודעת, אבל הם מקיימים את ההסכם. נותנים חלקי חילוף ותחמושת. גם זאת אין אני יודעת אם הם נותנים במידה מספקת מבחינה מצרית. אין סימן שהם הלכו למעלה מזה. לא ברור אם בזמן הקרוב יילכו למעלה מזה. אבל אפשר להגיד כמעט באותה המידה, שהם אינם רוצים כי השלום, במידה שיבוא, יבוא מידי האמריקאים. בכל אופן, בשום פנים ואופן אין הם מעודדים את המצרים לעשות איזו פשרה שהיא או להראות איזו גמישות שהיא. וודאי שלא יעשו זאת כלפי האמריקאים.

לאור המידע הזה או לאור ההשערות האלה מה אנחנו יכולים לעשות? גם לנו יש דרישות קונקרטיות. יש ענין של המשך אספקת הפנטומים לשנת 1974/75, יש ענין של חלקי חילוף בשביל היצור שלנו ויש הענין הכלכלי. הם מתחננים לפנינו שנעזור להם בענין הכלכלי, שנעזור להם במצבם הקשה על ידי זה שנדרוש פחות. שבעצמנו נגיד שעל זה וזה אנחנו מוותרים מפני שמצבם של האמריקאים קשה כמו שהוא.

בענין המדיני, נדמה לי שהמקסימום שאנחנו יכולים לעשות - אולי זה לא הרבה - אבל נוכל במרוכז להביא לידיעת הנשיא בהרצאת דברים כל מה שאנחנו היינו מוכנים לעשות. בענין ההסדר החלקי, הגענו להסכם עם האמריקאים על העקרונות. אנחנו מוכנים ללכת לשיחות קרבה, אבל מהמצרים אין תשובה. בכל אופן, אין לנו להגיד דברים חדשים מחוץ לדברים הידועים, שלא מכל סיני נצא ועוד דברים שאמרנו. אבל יכול להיות, אם זה ייאמר בצורה מרוכזת, אולי זה יעשה רושם על הנשיא.

אני מעודדת מהעמדה האמריקאית - זה בא לידי ביטוי עוד לפני בואי לשם וזה לא יהיה לזכותי - שגם רוג'רס והממשל האמריקאי בכלל קבעו זה חודשים רבים, שאל יחשבו המצרים שהמעצמות הגדולות יכולות לפתור בשבילם את הבעיה. המעצמות הגדולות יכולות לעזור, והנה אמריקה מוכנה לעזור בשירותיה הטובים, אבל הדברים מוכרחים למצוא פתרון על ידי הצדדים. הוא אינו אומר להם כתנאי, שיישבו בחדר אחד עם הישראלים, אבל זה מוכרח להיות פתרון בין הצדדים, הצדדים צריכים להגיע למסקנה ואל יחשבו המצרים שאפשר לחזור לימי הארבע או לימי השתיים. הימים האלה עברו.

בידי הערבים יש כמובן עוד קלף, שאין לנו שום דבר נגדו, זאת אומרת אין אנחנו יכולים לתת משהו תמורת זאת, דהיינו האיום הערבי בקשר לאספקת הנפט.

מה שאיני מוכנה לעשות, זהו לקבל את עצתו של בגין, לבוא ולהגיד: אמנם ביקשנו לסדר פגישה אתך, אבל היות ונודע כי אנחנו עומדים בפני בחירות, דע לך שאני לא אמשך אחרי הבחירות ושאין על מה לדבר אתי. בגין אמר זאת גם בועדת חוץ ובטחון, גם בכנסת וגם כתב על זה וגם דיבר על זה באסיפות. הכל טוב ויפה, אבל את העצה שלו איני מוכנה לקבל. אם יש לכם עצות טובות - אדרבא.

שר החוץ א. אבן:

אקדים מסקנה להערות. אני חושב, שהמצב המדיני עכשו איננו מחייב קבלת החלטות על ידי הממשלה היום, גם לא סיכומים חדשים וגם לא הגדרות חדשות מעבר למקובל במשנתנו עד כה. אני רוצה רק לסכם בקצרה איך ארה"ב מגדירה עכשו את מדיניותה ומהי התרשמותנו ממצרים. רבים שאלו לפני הבחירות, במהלך הבחירות ואחרי הבחירות: האם יחול שינוי במדיניות האמריקאית? ארה"ב עושה הכל כדי להדגיש שלא חל שינוי.

לפנינו היו שלש הופעות: רוג'רס בארוחה לכבוד רבין, בהופעה בפני ועדת החוץ, ושם נקרא נוסח מן הכתב, ותשובות במסיבת עיתונאים. ושם הוא אומר כמה דברים פשוטים, שהמשא ומתן הוא הדרך היחידה להתקדמות כלשהי, אין שום אפשרות שהמעצמות יכפו פתרון על הצדדים, הסכמה למשא ומתן אינה מחייבת שום צד לסטות מיעדיו, אלא רק לחתור לפתרונות. ארה"ב אינה מתכוונת ליזום תכניות משלה לפתרון. על אחת כמה וכמה שאין בדעתה לכפות פתרון על הצדדים. הסדר סואץ עודנו בעינו הצעד הראשון, היעיל והמעשי ביותר. אמנם הוא הוסיף: הסדר כזה יכול להשתלב במצב של הסדר כולל לפי החלטת ²⁴².

אומרים לנו, גם רוג'רס, גם סיקסו וגם האנשים בירושלים, אפילו הממונה על השולחנות הערביים, שארה"ב לא תסטה מן הדבקות הקפדנית ברעיון המשא ומתן וההסדר החלקי, תוך המנעות מהגשת הצעות מיד. הם עשויים להציע כל מיני אפשרויות למשא ומתן חשאי או גלוי, משא ומתן שלא יהיה ישיר במהלך הראשון, אבל על הנושא של NEGOTIATING PROCESS לא יוותרו ולא יילכו למעמדים של פקודות של שתיים או של ארבע, או של פרסום הצהרות אמריקאיות.

אנחנו בודקים את כל ההודעות מאז נובמבר, ואין אנחנו מוצאים שום סדק בחומה הזאת. הם אומרים, שאם מצרים רק תבוא ותאמר את הדברים הידועים, היא לא תמצא אצלם שום סימני התרגשות. יתר על כן - וחשוב שנדע זאת, כי יש לפעמים בארץ הרבה כתיבה על הצורך דוקא ביוזמות חדשות - נקודת המוצא

של המחשבה האמריקאית היא, שהמצב הוא טוב, על כל פנים טוב יותר ממה שהיה ושהמדיניות האמריקאית הוכיחה את יעילותה. הוא אומר:

"WHEN ONE COMPARES THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST TODAY WITH THE SITUATION FOUR OR EVEN TWO YEARS AGO, THERE CAN BE NO DOUBT THAT IT HAS GREATLY IMPROVED IN MANY RESPECTS".

הוא מונה: הפסקת האש, סכנת העימות בין הגושים פחתה והלכה, יש יותר יציבות פנימית בכמה מדינות באזור, ויש שיפור כללי ביחסי ארה"ב עם חלקים חשובים של העולם הערבי, כולל תימן, סודן ואלג'יריה. הכוחות הקיצוניים באזור - אם כי זהו גורם שיש להתחשב בו - צומצמו מאוד, לגבי יכולתם להפריע במהלכים של קידום השלום ושהאמריקאים דבקים בהערכתם, שכל הצדדים רוצים בהסדר של שלום. על כן, אין הוא אומר שהמצב מתוח ושיש חבית חומר נפץ, קומו ועשו משהו. ומשם ממשיך רוג'רס ואומר: כל הנסיון שלנו בשנים האחרונות מצביע על המסקנה שהתקדמות לקראת שלום לא תבוא אלא כאשר הצדדים לסכסוך ייכנסו למהלך: HAVE ENGAGED THEMSELVES IN A NEGOTIATING PROCESS. הוא מביא את כל הדוגמאות הידועות מכל היבשות. ואז הוא אומר: "GREAT POWER CAPABILITIES CAN SUPPORT EFFORTS TOWARD PEACE. THEY CANNOT IMPOSE PEACE, ONLY THE PARTIES CAN ACHIEVE THAT OBJECTIVE".

זוהי העמדה האמריקאית. אולי כל זה היה משתנה אילו בא איסמעיל והיה מציע פשרות או גילויים גמישים, ואז אולי האמריקאים היו מבקשים מאתנו גילויים גמישים.

אין לנו עדיין ידיעה מה דיבר איסמעיל ביום ששי עם ניקסון. יש לנו ידיעות האומרות: אל תצפו לתוצאות דרמטיות. אני נוטה להאמין, שאילו היה באותה שיחה משהו דרמטי, משהו היה דואג להעביר לנו את העובדה הזאת. אנחנו יודעים מה תורה היתה בפיו של איסמעיל ערב בואו לושינגטון. הוא היה במוסקבה, היה באירופה. ממוסקבה לא דיברו אתנו על תוכן השיחות אתו, מבירות אחרות אנחנו מקבלים דיווח.

שר האוצר פ. ספיר:

האם איסמעיל מעורב הרבה שנים במדיניות המצרית?

שר החוץ א. אבן:

הוא היה שגריר בצרפת. את אנשי שיחו בלונדון הביא לראיה פסימית לגבי אפשרות של תזוזה. הם דוקא נוטים להיאחז בכל קש מציאותי או לא מציאותי, ואם הם אומרים שאין שום שינוי - אין כל שינוי. גם בעתונות בלונדון נאמר, שזה היה מעניין ומאלף, אבל לא כל כך מחדש, כי הוא תובע שם למעשה שאנחנו נקבל את הנסיגה לגבול הבינלאומי, לפחות את זה, כתנאי להסדר החלקי.

אף על פי כן, עלינו לשים לב לכמה ניסוחים שהוא משתמש בהם. כאן אולי אפשר לראות את מוקד פעולתו בווישינגטון. לכאורה הוא אומר, שמצרים דוחה לחלוטין את המושג של הסדר חלקי, של שיחות קרבה. אבל כשקוראים ביתר עיון, אין זה כל כך החלטי. הוא אומר: לא נוכל לקבל את התיווך והשרותים הטובים של ארה"ב, במצב הנוכחי של יחסים בין מצרים ובין ארה"ב. אני מתמקד יותר במושג, שמצב היחסים בין ישראל לבין ארה"ב מונע את הפתרון. אם זה לא יהיה, אולי יקבלו את החסות האמריקאית. זה מביא אותם ממילא לענין של פנטומים. הוא יאמר: אתם רוצים למלא תפקיד, לקיים שיחות קרבה, תנו לנו התחיבות שאתם מפסיקים את העזרה הצבאית לישראל, ואז מצב היחסים ביניכם ובין ישראל איננו מונע מאתנו לדון בשיחות הקרבה. גם אז וודאי יבואו עם ההתנייה לנסיגה לגבול הקודם.

(עד כאן רשם י.מ. - מכאן ת.כ.)

יש סימוכין לכך בדיווחים ובעתונות במדינות ערב - איני רוצה לומר אם זה טוב או לא - שהסכמת ישראל לשיחות הקרבה לא הושגה חינם, אלא יש כאילו עיסקה. מדובר על חילופי דברים בין סיסקו לרביץ. יש מאמרים ודיווחים במצרים לאמור, אם הם קיבלו משהו, אם שילמו להם כדי לקבל את הסכמתם לשיחות קרבה, מדוע אנו צריכים להיות בטלנים וללכת לשיחות סתם כך, בלי עיסקה? העיסקה שלהם תהיה הצד השני של המטבע, לאמור יבקשו כי במשך זמן המו"מ על ההסדר החלקי, לא ימשיכו האמריקאים באספקה. אני חושב, שזה הקוץ אשר עשוי להיות. לא רק שברור כי איסמעיל יבקש זאת, אלא אם תשאלו אותי אם יש מאה אחוז בטחון שאין שום אדם בווינגטון שלא ישחק עם זה, אומר כי היה לנו פעם נסיון מסוים, ובכל זאת קיימת העובדה, שלפי שעה האספקה נמשכת. לדעתי, לא צריך להיות מומחה לספרות בלשית, כדי לנחש שאיסמעיל ביקש כתנאי, שהאמריקאים לא יכנסו לשום התחיבות חדשה כלפינו, ומה שפורסם בעתונות המצרית מאשר זאת.

זה אינו מוכרח לבוא לידי ביטוי בלונדון, כי מה שהבריטים רוצים למכור למצרים הם מטוסי "לייטנינג" וטנקים מסוג סנטוריון, אך בכך אין המצרים מעוניינים, ומה שהמצרים רוצים לקנות מבריטניה, הם יגוארים וצ'יפטיינים, אך האנגלים אינם מוכנים למכור להם זאת.

היה רושם כי אולי ירצו האמריקאים להקדים את הסוגיה הירדנית לסוגיה המצרית, ועל כך נשאל רוג'רס מפורשות במסיבת העתונאים. בתשובה לשאלה, ענה מר רוג'רס:

ISRAEL "WHETHER IT'S POSSIBLE TO THINK OF A PARTIAL SOLUTION BETWEEN JORDAN AND SURE. WE'RE BEFORE ANY PROGRESS IS MADE BETWEEN ISRAEL AND EGYPT WE'RE JUST NOT INCLINED TO THINK THAT IT WOULD BE EASIER IF SOME PROGRESS COULD BE MADE IN THE RELATIONS BETWEEN EGYPT AND ISRAEL FIRST, OR AT LEAST IN PARALLEL WITH PROGRESS BETWEEN ISRAEL AND JORDAN".

כלומר, יש אצלם סדר עדיפויות ברור. דרך אגב, לאחר הביקור של חוסיין, אלה דבריו האחרונים בנושא זה, והם נאמרו במסיבת עיתונאים אשר התקיימה ב-15.2.

אני סבור אם כן, שמטרת הדו-שיח עם הנשיא צריכה לבוא לידי ביטוי מדויק ומפורש ביסודות החיוניים של המדיניות האמריקאית - מאזן כוחות, נכונות להענות לאספקה. מאז נובמבר הצליח הנשיא לשחוק ולהחריש, אך אם רוג'רס מדבר דברים רצויים, יש להניח כי קל וחומר הנשיא אינו מחמיר כלפינו. בכל אופן, יכולה להיות התבטאות על מאזן כוחות, המשך הפסקת האש ועקרון ההדדיות, ובודאי ההעדפה שהם נותנים להסדר חלקי עם מצרים.

לא התייחסתי לסוגיה הכלכלית. לפי דברי הצייר הכלכלי שלנו, ישנו יחס אוהד והבנה גם במשרד האוצר האמריקאי. הצייר מדווח לנו על שיחות ספיר-שולץ; כאשר לצד היחס האוהד וההבנה, באה בקשה אלינו להפחית את התביעות שלנו, כדי שלא ייאלצו לקצצן בעצמם. הם מעדיפים כי נעשה זאת בהתנדבות של הורדת חלק מהתביעות שלנו והעמדתן על מימדים קטנים יותר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש לנו יותר מדי רזרבה.

שר האוצר פ. ספיר:

בשיחה עם סיסקו וראש, נשבעו בנקיטת חפץ כי הבקשה שלהם אלינו אינה סימן לשינוי ביחסם, אלא באה מסיבות כלכליות בלבד.

שר החוץ א. אבן:

אני חושב, שאם יבואו לידי ביטוי כל הגילויים של הרצון לשלום - מו"מ, נכונות להסדר חלקי, לשיחות קרבה, אפילו למו"מ על הסדר כולל - בלי התנאי שנתחייב מראש לקבל עמדה ערבית, ולגבי ירדן הם בהחלט סבורים ואף זכאים להיות סבורים, כי אנו מוכנים להתפשרות טריטוריאלית. זו ההתרשמות האמריקאית, לדעתי המוצדקת. איני מעלה על דעתי, שנציג להם תמונה אחרת.

שר התיירות מ. קול:

לבי לראש הממשלה הפעם, על הביקור הזה, כי הוא מתקיים בתנאים קשים יותר מאשר בעבר. אם מדובר על הסדר בינינו לבין מצרים, על הסדר חלקי, הרי וודאי תעמוד השאלה אם ישראל מוכנה לתת התחייבות, שהיא מוכנה להמשיך במו"מ לקראת הסדר כולל לשלום, כדי שהסדר חלקי לא ייהפך להסדר של קבע לזמן ממושך. כפי שאני מבין, זוהי אחת הבעיות המטרידות את מצרים. הם חוששים כי אם התעלה תיפתח, אנו ניסוג והצבא שלהם לא יעבור, ההסדר החלקי הזה יהיה עניין לשנים רבות. אם הם רוצים כי ניתן להם התחייבות מפורשת, לאן ניסוג בהסדר כולל ומה תהיה התמונה, את זאת איננו יכולים לומר, ובודאי שאנו חייבים להדגיש בכל מקום, שלמצרים צריך להיות ברור כי לגבול של ה-4.6.67 איננו חוזרים, ואנו עומדים על גבול בטחון. אני חושב, שאיננו יכולים לומר זאת. נדמה לי, כי באיזה שהוא מקום הוחלט על כך, אינני זוכר בדיוק היכן. אולי שר החוץ זוכר זאת טוב ממני.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אמרנו זאת, ולא רק אמרנו אלא גם כתבנו, והדבר נמצא בידי האמריקאים, והמצרים יודעים זאת.

שר התיירות מ. קול:

הם יודעים כי לא נחזור לגבול של 4.6.67. המושג "DEFENSIBLE BORDER" טושטש לאחרונה, מכיוון שיש גורמים בישראל, המשמיעים דיבורים המכוונים גם לגבי ירדן וגם לגבי מצרים, אשר מצרפים למושג זה חלקים גדולים, בניגוד למה שהיה מקובל על הממשלה מאז מלחמת ששת הימים. לא היו החלטות על גבולות. לא שרטטנו כאן מפות, אך נדמה לי שהדברים היו מקובלים מאוד, שאנו מדברים על גבול בטחון ויש משמעות למלים "גבול בטחון", ולגבי ירדן, מטעמים דמוגרפיים ומטעמים של נכונות לשלום בפשרה, איננו מוכנים להחזיק בשטחי אוכלוסיה ערבית גדולה, אלא נעמוד על קו הירדן, ועל כן עמדנו על ההתישבות בגדה, אשר מקופחת עתה בדעת הקהל הישראלית. ישנן עתה למעלה מ-40 נקודות, זה היה מבצע גדול מאוד, וזה וודאי אינו "ספר לבן".

השר י. גלילי:

היה בכך ביצוע מקצת האיסורים של כל "הספרים

הלבנים".

שר התיירות מ. קול:

היה מוסכם, שאנו מבצעים התישבות עפ"י שני עקרונות: (1) גבול בטחון; (2) מושגים מדיניים. אמרנו היכן אנו חושבים להשאר, מתוך התחשבות בטעמים מדיניים, דמוגרפיים ורצון להתפשר. מובן שבאופן עקרוני מותר לנו להתיישב בכל מקום, אך השאלה היא אם אנו רוצים בכך, והממשלה תמיד שקלה עפ"י קונצנזוס זה, שלא היה מקובל על גח"ל, אך גח"ל אינו בממשלה עכשו, ולכן הוא תובע לחכות עד הבחירות. אני חושב, שחשוב מאוד למען יחסינו עם ארה"ב ולמען המשך אספקת הנשק, שהאימאג' שהיה בעת ביקורה האחרון של ראש הממשלה בארה"ב, ואשר נפגע על ידי נאומים מקסימליסטיים...

שר הסעד מ. חזני:

נשמעים רק נאומים מקסימליסטיים?

שר התיירות מ. קול:

הנאומים האחרים הם רק בהתאם לקו המקובל.

שר הסעד מ. חזני:

גם נאומו של בן-אהרן?

שר התיירות מ. קול:

איני מדבר על בן-אהרן, אלא על שרים. איני מסכים לדברי בן-אהרן, שניסוג מאיזה שהוא מקום בלי שלום. אני מסכים לפשרה הוגנת ולגבול בטחון, כחלק מהסדר שלום, ולגבי מצרים אנו מסכימים, שהשלב הראשון של ביצוע החלטה ²⁴² יהיה הסדר ביניים. כאשר שאל אותי מיופה הכוח האמריקאי: נו, מה עם כל התכניות? אמרתי: אתם יודעים, גם אצלכם בשנת בחירות משמיעים כל מיני נאומים. כנראה גם בישראל זה משפיע. אך העמדה הבסיסית, שבאה לידי ביטוי בדברי ראש הממשלה, הדברים שכולנו אמרנו, אלה לא נשתנו.

יש הרגשה ויש חשש, שאיני יכול להתעלם מהם, כי הנה ישנם גורמים בישראל שנוח להם שהמצב הקיים יישאר, כי כל שלום אולי יותר גרוע, ויסבך אותנו עוד יותר. יש כאלה, אשר מאמינים שאפשר להמשיך לחיות כך הרבה זמן. אני לא מאמין בכך. אני חושב, שאנו זקוקים לשלום וצריכים להיות מוכנים לשלם עבורו, מבלי לפגוע בענין הבטחון, בדברים שאנו צריכים לעמוד עליהם. אך אנו צריכים את כל הדיבורים האלה, שאינם מועילים לנו ולא יעזרו לנו גם לקבל נשק, למנוע עד כמה שאפשר.

כאשר שואלים: אם אתם רוצים כי כל מה שתפנו בסיני יהיה מפורז, מדוע לכם גבול בטחון, אני אומר שלאחר שלש מלחמות וכל מה שהובטח לנו, מותר לנו להיות חשדניים, כדי שלא תהיה עוד מלחמה. ארה"ב היא המדינה הידידותית לנו, וחשוב מאד שהאמריקאים יקבלו מושג על כוונותינו. ראש הממשלה לא תוכל לדבר אתם על גבולות ברורים על המפה, אך צריך יהיה לדעת להשיב על שאלה העלולה להשאל על ידי ניקסון, נוסח השאלה ששאל ג'ונסון את אשכול: "WHAT KIND OF ISRAEL YOU WANT TO HAVE", או "WHAT KIND OF BORDERS YOU WANT TO HAVE".

ראשית כל, המצרים רוצים שניסוג לאיזה שהוא גבול. שנית, המצרים אמרו שאי אפשר להכנס אתנו למו"מ, אם אנו רוצים לקחת שליט או חצי מסיני. אלה אינם גבולות הגנה, וזה לא יביא אותנו לשלום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנו לא מנהלים עתה ויכוח מדיני.

שר התיירות מ. קול:

היו לא פעם ויכוחים ליד השולחן הזה, גם בעניינים יסודיים וגם בנוגע לבעיות תכסיסיות, אך יש לי הרגשה, שבעניינים בסיסיים אנו לא מחולקים בדעות. אני יודע את החלטותיכם, ידידי הטוב חזני, בענין ארץ הקודש, אך אני אומר מה חשוב לדעתי להדגיש.

אני מברך את ראש הממשלה בהצלחה. נקוה כי תצליחי להזיז את העניינים לקראת אלו שהן שיחות, בין עם ירדן ובין עם מצרים, ובלבד שהעניינים לא ישארו קפואים, כי לא יוכלו להמשיך להיות קפואים, ואיני רוצה שמישו ידחוף אותנו.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

נדמה לי, כי השליחות הזו של ראש הממשלה תתקיים לדאבונו באירה לא כל כך נוחה. אבל אפשר להביע תקווה, שבסופו של דבר, העניין הזה לא ישפיע על עצם הדיון ועל השגת המטרות, שראש הממשלה מציבה בפני עצמה בשליחות זו.

כמובן, קודם כל כולנו מקווים, שיהיה המשך לאספקה סדירה של כלי הבטחון הדרושים לנו, מתוך מגמה להבטיח רציפות, שתמנע את הדרמטיזציה המדינית של כל הכרעה מחודשת על אספקה צבאית לישראל. אשר לצד המדיני, נדמה לי שבאופן טבעי, דו-שיח כזה בין ראש הממשלה לנשיא ארה"ב, לא יישאר רק בתחום המהלכים הטקטיים הפרוצדורליים. אנו מסכימים לשיחות קרבה, והבעיה עכשו היא, שגם המצרים יסכימו לכך. אך הבעיה היא, שבדאי יהיה נסיון לעמוד על הגורמים המקשים על קיומן של שיחות הקרבה, והגורמים להמנעות מצרית מלהיענות לנושא של שיחות הקרבה. כאן אפשר לראות את החשש המצרי, שבמידה והם מסכימים לשיחות קרבה, אשר מוגבלות לנושא של פתרון ביניים, של פתיחת התעלה - הרי החשש שלהם הוא, שכל הסדר ביניים וכל התפתחות לקראתו, ישימו למעשה לאל את מגמתם ורצונם להגיע לידי פתרון כולל. וכאשר אני אומר פתרון כולל, בודאי איני מתכוון לאותו פתרון כולל, שהמצרים מתכוונים אליו, אך בכמה וכמה הזדמנויות אמרנו, שגם אנו רואים בהסכם ביניים דבר שאינו סוף פסוק, אלא שלב לקראת מו"מ על הסדר כולל, ונדמה לי שהיום חשוב להדגיש את הנקודה הזו, ומאחר ואפשר גם לראות את נייר יארינג, אשר הוגש לנו בשעתו וניתנה לו תשובה ברורה ומוסמכת מצד ישראל, כנייר שאינו מונח היום על שולחן הדיונים, אך יחד עם התשובה הישראלית מהווה עובדה ובסיס לעמדתנו - נדמה לי, שחשוב להדגיש שבנושא ההסדר הכולל עם מצרים, אנו רואים את כל הנושאים פתוחים למו"מ, וזאת כתשובה לחשש המצרי הזה, שבמידה ובמסגרת של שיחות קרבה נגיע להסדר ביניים, יהיה זה סוף פסוק. זה אינו סוף פסוק. אנו פתוחים לקיום מו"מ לפתרון כל הבעיות, וכל הבעיות פתוחות.

שנית, נדמה לי שמקובל עלינו במידה כלשהי, שבאלמנטים אשר באים בחשבון ביחס להסדר המדיני בינינו לבין מצרים, אנו רואים גם את נושא הפירוז ושליטה ישראלית בשטחים חיוניים לישראל, מבלי שהדבר הזה יפגע בריבונות המצרית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

על מה מדובר?

השר לקליטת העליה נ. פלד:

על חכירת שטחים. אנו לא מדברים עתה על גבולות. אני אומר, שבין האלמנטים להסדר סופי עם מצרים, יש שלשה אלמנטים שאפשר להעלותם: (1) נושא הפירוז; (2) נושא השליטה הישראלית ללא ריבונות ישראלית; (3) נושא הריבונות הישראלית. כל אלה יכולים וצריכים להיות חלק מהסדר סופי בינינו לבין מצרים, ובמידה וראש הממשלה תעמוד בפני השאלה, היא תצטרך להשיב עליה. האמריקאים נוקטים בעמדה מאד הגיונית ומאד רצויה לנו, והם מוכנים לתת את השרותים הטובים שלהם. אך אינם מקבלים על עצמם לקבוע גבולות או להציע הצעות מגובשות. בכל זאת אמרתי, כי אני סבור שיכולה להיות סיטואציה שבה תעמוד השאלה, כיצד ישראל מתארת לעצמה, בסופו של דבר, את פתרון בעיית היחסים הכוללים בינינו למצרים, ואז נדמה לי שחזרה על שלשת האלמנטים האלה יכולה לתרום תרומה חיובית לפתרון אפשרי סופי בינינו לבין מצרים.

אני חוזר ואומר: שינויי גבולות, שליטה בשטחים

ללא פירוז ושינויי ריבונות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם פירוש הדבר, שאם יהיו שינויי גבול, גם מעבר לגבול הקודם, זו לא תהיה ריבונות ישראלית?

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אני חוזר ואומר - שינויי גבול, שליטה בשטחים ללא פירוז ושינוי ריבונות.

אני לא חושב, שאנו נמצאים במצב או בזמן בו צריך וניתן להגדיר קווים מדויקים.

אשר לירדן - אני סבור, שבהחלטות שהממשלה קיבלה ב-1970 - בעקבות מה שקראו אז יוזמת רוג'רס, אשר הביאה בעקבותיה את הפסקת האש, והיוזמה האמריקאית של אותם ימים - ישראל הודיעה שהיא מוכנה למו"מ על בסיס החלטת מועצת הבטחון מס' 242, במשמעות שישראל נותנת להחלטה זו, וכאשר קיבלנו את ההחלטה הזו, אשר אושרה גם על ידי הכנסת, התכוונו גם לגבולנו עם מצרים ועם ירדן, והדבר היה ברור לכל.

שר החוץ א. אבן:

לא רק התכוונו, אלא זה נאמר במפורש.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

ואני חושב, שהיה ברור במפורש, בכל הופעותיה המדיניות של ישראל, שבמו"מ להסדר של שלום בינינו לבין ירדן, אנו מביאים בחשבון נסיגה ישראלית משטחים בגדה המערבית, במסגרת של הסדר שלום בינינו לבינם, ונדמה לי שגם דבר זה חשוב להבהיר ולהדגיש. אני יודע, שאין בכך כל חידוש, אך אני חוזר על כך, משום שבתקופה האחרונה נוצר הרושם, שיש בנושא זה איזו שהיא

אי-בהירות בעמדה הישראלית. אמנם אפשר לומר, כי ישנו הבדל בין זכות ההתישבות וזכות ההתנחלות הישראלית בכל הגדה המערבית, לבין כוונותיה של ישראל לספח את כל הגדה המערבית, אך לפי דעתי, השימוש בנוסחה של זכות התישבות בכל הגדה המערבית מערער את העמדה הישראלית הברורה, שאנו רואים שטחים מאוכלסים בצפיפות בגדה המערבית בנושא למו"מ, שבמסגרת מו"מ ניסוג מהם. איני חושב כי יהיה זה סביר ומתקבל על הדעת, שנטען לזכות התישבות ונבצע התישבות בשטחים שאיננו מתכוונים שישארו בתחום ריבונותה של ישראל. שנית, יהיה מוזר אם נאמר, שאנו מבצעים התישבות זו, אך מביאים בחשבון שהתישבות זו תישאר בבוא העת מחוץ לתחום ריבונותה של ישראל. אני לא חושב, שהציונות - על כל פנים הציונות בתקופה זו - יכולה לייעד למתיישבים את היעד של הקמת נקודות התישבות שלא תהיינה בשטח ישראל. יש די מה לעשות בתוך תחומה של ישראל. בכלל, העמדה הבסיסית שלנו היא, שאנו מוכנים למו"מ עם כל מדינה ערבית, אשר מוכנה לכך, ואני לא סבור כי רצוי לנו לומר, כי עם ירדן איננו מוכנים למו"מ, משום שהתנאים שהיא מציגה הם כאלה, שממילא לא ייצא שום דבר מכך.

אני יודע כי ראש הממשלה אמרה באופן מפורש, שאנו מוכנים למו"מ עם כל מדינה. מה שכל מדינה אומרת, היא אומרת, אך אם תהיה מוכנה למו"מ, נהיה מוכנים גם אנו לכך. יחד עם זאת, יש לי הרושם, שיש צורך בהבהרה די ברורה בנושא זה, זאת אומרת שהחלטת הממשלה מ-1970 חלה על ירדן. היא חלה על הגדה המערבית ובמו"מ בינינו לבין ירדן, קיימת נכונות ישראלית לפשרה טריטוריאלית, לנסיגה משטחים...

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם ישנה החלטה כזו בממשלה על הגדה המערבית?

השר לקליטת העליה נ. פלד:

ישנה החלטה בממשלה, שישראל מוכנה במסגרת של מו"מ עם כל מדינה, לסגת לגבולות בטוחים ומוסכמים, אשר ייקבעו במו"מ, וזה חל גם על ירדן וגם על מצרים.

השר י. גלילי:

זה חל על כל העולם - גם על ירדן - שאנו מוכנים לסגת לגבולות מוכרים ומוסכמים.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

על כל פנים, אני מביע דעתי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין לי כל הסתייגות מכך, שאתה מביע דעתך, אך אם אתה אומר שהוחלט על כך...

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אני אומר, שישנה החלטה שהיא עובדה, כי במסגרת מו"מ עם ירדן, אנו מוכנים לכך.

שר החוץ א. אבן:

לפי דעתי, המלה "ירדן" מוזכרת באותה החלטה, ולא מדובר שם על כל העולם.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

ישנה תכנית אלון, שלא הוחלט עליה, אך היא נחשבת

כתכנית ציונית.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

והיא תכנית טובה.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

יכולות להיות תכניות אחרות, אך לי על כל פנים נראה, שבמסגרת מאמצי ישראל לתת דחיפה חיובית להליכים המדיניים כלפי מצרים וירדן, חשוב שנבהיר שזה מה שאנו אומרים, וזה מה שאני מציע לראש הממשלה להדגיש בשיחותיה בארה"ב, כי ישראל תקיפה בדעתה, שלא תוותר על גבולות בטחון אשר הכרחיים לבטחונה ולקיומה, ובמסגרת הסדר שלום היא מוכנה לפשרות רציניות גם לגבי מצרים וגם לגבי ירדן.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

נסיעת גברת ראש הממשלה הפעם זקוקה לברכה

מיוחדת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

וגם לתפילה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם לתפילה, וזאת וודאי עם ישראל יעשה. גם לאור הנסיבות וגם לאור זה, שראש הממשלה אינה מביאה ואינה יכולה להביא לארה"ב רעיונות חדשים, לא מפות, לא גבולות בטוחים ולא גבולות בטחון, ואף לא סיכויי שלום. אנו חיים באיזור שיש בו הרבה פטה-מורגנה, וגם השלום הוא פטה-מורגנה. על ראש הממשלה יהיה להבהיר את המצב כפי שהוא, ללא כחל ושרק. לו הייתי מחפש הגדרה למצבנו הנוכחי עם מדינות ערב, הייתי אומר שהן מנהלות נגדנו מלחמת התשה מדינית. שנתיים-שלוש ניסו לנהל נגדנו מלחמת התשה צבאית, עכשו עברו לשלב של מלחמת התשה מדינית, תוך כדי שילוב פעולות חבלניות, פלוס ניצול בעית הנפט שעושים ממנה דחליל גדול, ויותר ויותר מדגישים זאת במאמרים, גם בארה"ב, ומשתמשים בכך כבנושא תעמולה לגיבוש השלב השלישי.

לצערי, איני רואה סיכוי למו"מ רציני, לא עם מצרים ולא עם ירדן, לא מפני שאני נץ או יונה. אצלנו רגילים שאם מישחו אומר כי אינו רואה סיכוי, סימן שאינו רוצה בשלום. אני מדגיש, עם כל הניציות שלי, הייתי רוצה מאד במו"מ רציני על שלום עם ירדן ומצרים, אך אני פשוט לא רואה סיכוי לכך. באחת הישיבות הקודמות הובאה הערכה, כי גם ירדן הקשיחה את עמדתה, ושר החוץ הכחיש זאת. קראתי את הדו"חות המגיעים אלינו ממשרד החוץ, אשר כללו את נאומיו של חוסיין לפני נסיעתו לארה"ב. משרד החוץ הדגיש שם שלש נקודות עקרוניות, בהן הקשיח חוסיין את גישתו.

שר החוץ א. אבן:

זו היתה הערה של מר ששון, וחשבתי שתעניין אתכם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מר ששון מציין: (א) את התייחסותו של חוסיין לירושלים במונחים יותר חזקים; (ב) הוא לוטש עין לעזה; () הוא מדגיש, שכל מו"מ כרגע יהיה שלב א' במאבק הערבי לשחרור מהציונות. זוהי הלשון בה נוקטת גם מצרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כך כתוב?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כך כתוב. אני חושב, שכדאי לקחת את הפיסקה הזו ולהדגיש. אם זהו שלב א' במאבקם, אני סבור כי זהו ניסוח לא פחות תקיף מזה של מצרים, ואולי אף יותר. איסמעיל פירסם כבר בפרסומיו הראשונים לאחר פגישותיו בארה"ב, שהעיקר הוא החייאת שליחות יארינג, ונדמה לי, עד כמה שזה פרדוקסלי, כי אם אנו חושבים שמו"מ רציני רצוי - אם יש איזה שהוא סיכוי לעורר את מדינות ערב אליו - אין זה במאמרים ובנאומים יוניים אצלנו, אלא אם נוכיח במעשים כי אנו מתכוונים להשאר בשטחים. עלינו להוכיח כי כוונות ההתנחלות שלנו רציניות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

את כל זה אני צריכה להגיד לניכסון? זה אינו

דיון מדיני.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זוהי אילוסטרציה. כל מה שנעשה בקשר יותר סובסטנטיבי עם השטחים, יהיה זה עדיף, כי מצרים וירדן חושבות שאין להן מה למהר. האם לא נחזיק עבורן היטב את השטחים? מדוע להן להתחיל בהפגנות? אשתמש בפסוק

שנאמר בירמיהו: "מפני חרב היונה", כי גם ליונה יש חרב, גם הפרזה ביוניות יכולה להרחיק הרבה יותר את השלום או איזה שהוא סיכוי לכך.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מדוע יוניות היא כל כך פסולה עכשו? מדוע בחודש מאי 1967 מצאו, מי שהיום הינם נצים, את הצורך להחליף את ראש הממשלה ורצו שיוכל לוותר לסורים על אדמת המריבה, ובלבד שייפסקו המלחמות?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מוכרחה להחליט בתור יו"ר, כי לשאלה זו אין שום קשר עם נסיעתי לניכסון.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יש לה קשר עם הנאום של ורהפטיג.

שר השיכון ז. שרף:

לנאום ורהפטיג אין קשר עם נסיעת ראש הממשלה

לארה"ב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם השר קול עשה זאת, גם השר פלד עשה זאת, וגם ורהפטיג עושה זאת. אני חושבת, שאם חברים סבורים כי יש צורך בדיון מדיני מחודש, מבחינתי הם יכולים לעשות זאת אפילו ביום א' הבא, כאשר לא אהיה כאן. עכשו מדברים על מה שאני צריכה לומר לניכסון. אני לא יכולה לומר לו מדוע ממשלת

ישראל לא עושה יותר למען התנחלויות, או ששר בממשלת ישראל אומר כך או אחרת, וזו לדעתי אינה ההזדמנות לומר זאת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

עוד משפט, בתשובה לקריאת הביניים של השר שפירא.
אני לא יודע על מאמץ להחליף את ראש הממשלה במאי 1967, אלא על מאמץ להרחיב את הממשלה, של אלה שחשבו שעל ידי כך ננהל את הממשלה ביתר יעילות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני יודע מה שאמרת לי, לכן אני שואל.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב, שראשית כל עלינו להתכונן נפשית ומעשית לכך, שאנו יושבים בארץ-ישראל הבלתי מחולקת, ועוד הרבה שנים נשב בה בדרך זו, ולכך עלינו להתכונן - כפי שאמרת - נפשית ומעשית, וזאת עלינו להסביר גם לגויים.

שר החוץ א. אבן:

אתה מציע זאת כהודעה לניכסון?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע שנתכונן לכך נפשית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני שואלת, צריך להודיע על כך לניכסון? ביום
ה' אני צריכה לראות את ניכסון, אני באה לממשלה ושואלת - מה אני צריכה לומר לו?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב, שעם ניכסון תדברי גם כיצד מחזקים את
ישראל, כאשר היא צריכה להמשיך להיות במצב הזה במשך שנים רבות. אם אי-פעם יהיה
מו"מ על שלום, זה לא יהיה מו"מ דמיוני, אלא צריך להסביר את העניין ולבקש ממנו
חיוזוק, כדי שנוכל עד אז להחזיק מעמד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מאד הייתי רוצה לעמוד מאחורי הדלת כאשר ורהפטיג
מסביר כך את הדברים לניכסון - וכל זה כדי שיתן לו עוד פנטומים ועוד כסף, ויעשה
כל מה שאפשר כדי שהרוסים יתייחסו כבני אדם לעלית יהודים - כי אנו רואים שעוד
הרבה שנים נצטרך לשבת בארץ-ישראל הבלתי מחולקת. הייתי רוצה ללמוד את השיעור
הזה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

כל הבעיה היא, אם תוכלי לשכנע אותו שיש לנו

נכונות נפשית לכך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מישהו יקרא פעם את הפרוטוקול, ואני לא רוצה שיתקבל הרושם, שאני יוצאת מגדרי מרוב אושר, למקרא כל הנאומים היוניים. הם גורמים לנו לא מעט נזק.

שר התיירות מ. קול:

יש ויש.

ראש הממשלה ג. מאיר:

נכון, יש ויש.

השר י. גלילי:

אילו היו עתותינו בידינו, יתכן שאפשר היה לנהל דיון שיש בו הערכת מצב, ולנסות להביא עצות לראש הממשלה במצוקות ובסבכים שהיא עלולה להפגש בהם במו"מ הפעם. אך השעה קצרה, ואני רוצה לומר דברים אחדים, שאני חושב כי בגדר חובתי לגלות את דעתי לגביהם.

אני סבור, שראש הממשלה יוצאת לשליחות הזו כאשר היא מצויינת בהחלטות המוסמכות של הממשלה בנושאים שיכולים לעלות במגעיה עם אנשי הממשל בארה"ב, ואני משוכנע שראש הממשלה גם מודעת לאותם נושאים בהם טרם קיבלנו החלטות מפורשות, כשם שנהירות לה המגמות הרווחות בממשלה. אני רוצה לחדד את המשמעות של ההתבטאות שלי לגבי ההחלטות המוסמכות של הממשלה, אשר חייבות לשמש הנחיות לראש הממשלה.

משום מה, יש אצלנו נטיה לייחד החלטה מסוימת, כאילו היא עונה על הכל. בזמן האחרון נתייחדה בעניין זה החלטת הממשלה מה-4.8.70, שהיתה תשובת ממשלת ישראל לממשלת ארה"ב, על מנת שהיא תימסר ליארינג. החלטה זו

היתה מאורע חשוב בחיים המדיניים, אך במהותה היה זה מהלך דיפלומטי חיוני וצודק, המבטא את המדיניות שלנו והבא לאפשר את כניסת הפסקת האש לתוקפה. אין לומר כי בנוסח החלטת הממשלה מה-4.8.70, כפי שנמסר לממשלת ארה"ב, מקופלת כל עמדת ישראל, באשר באותו יום הוסיפה ראש הממשלה והודיעה בכנסת דברים אשר באו כתוספת לנוסח ההחלטה כפי שנמסרה לארה"ב. היה זה אזכור העמדות המדיניות המוסמכות של ישראל. ביקשתי עכשו את ההחלטה ועיינתי בה ונוכחתי שוב, שבאותו נאום בכנסת, על דעת הממשלה, ב-4.8, נמסרו האלמנטים הבאים: שבאין שלום, אנו מחזיקים בכל קווי הפסקת האש, אזכור פסקה מאגרת נשיא ארה"ב אל ראש הממשלה, שבאין שלום, אף חייל ישראלי לא ייסוג, אלא אם כן יושג הסכם חוזי ומחייב לשביעות רצונה של ישראל. ישנו אזכור של אחדות ירושלים, וישנו אזכור התביעה שלנו לגבולות בני הגנה, והחלטתנו שלא נחזור לגבולות ה-4.6.67. גם אלה אלמנטים יסודיים, שאיש לא מערער עליהם כאן, והם כלולים בהודעת הממשלה מה-4 באוגוסט, והם מהווים חלק מהחלטת הממשלה. אי אפשר לומר, כי כל החלטות הממשלה באות לידי ביטוי בהודעה כי ישראל מסכימה לנסיגת כוחותיה מהשטחים לגבולות מוכרים ובטוחים, אם כי אין ספק, שזה צריך לחול על הסכם שלום בינינו למדינות ערב. אף פעם לא אימצנו לנו את תורת "אף שעל" של גח"ל, כשם שלא אימצנו את תורת "אף שעל" שיש לנו מן הצד השני. אף פעם לא אמרנו כי ישראל לא תיסוג משטחים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

מדוע אתה מבחין בין כל ההחלטות לבין ההחלטה מה-4 באוגוסט, ומגדיר החלטה זו כהחלטה טקטית?

השר י. גלילי:

בהחלטה אין תג חדש, שלא הוחלט עליו קודם. בהחלט יש בה מהלך טקטי מבחינתנו.

שר החוץ א. אבן:

המלה "נסיגה" הוזכרה בה.

השר י. גלילי:

אפילו המלה "נסיגה" הוזכרה בהודעת תקוע על קבלת החלטת מועצת הבטחון, הוזהר אומר קיבלנו את החלטת מועצת הבטחון ואף פעם לא אמרנו, שקווי הפסקת האש יהפכו לקווי השלום. מכל מקום, אין להעלות על הדעת שאפשר את ההחלטה מה-4 באוגוסט לתלוש ממכלול החלטות הממשלה ומהודעת ראש הממשלה בכנסת.

מדוע אני מציין זאת? כי לדעתי, חל בזמן האחרון ערעור, לפחות מבחינת ההתרשמות של גורמי חוץ, באיתנותה של ממשלת ישראל לגבי עמדתה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

באיזה כיוון חל הערעור, זה מה שמעניין.

השר י. גלילי:

חל ערעור מבחינה זו, שחוששים כי ישראל נתונה באימת הסכנה שיתאחדו כל הגויים ויכפו עליה את כל השטחים, עם כל התושבים, ובפני זה צריכה הממשלה לעמוד.

שר התיירות מ. קול:

איזה שר אמר זאת?

השר י. גלילי:

לא אמרתי כי אמר זאת שר.

שר התיירות מ. קול:

הרושם שלי הוא הפוך.

השר י. גלילי:

אני מבקש למסור לפרוטוקול, כי אני אומר את התרשמותי ולא את התרשמותו של משה קול, ואני חושב שהתרשמותי יש על מה להסתמך. אני רוצה לומר, שכאשר מדובר על החלטות הממשלה, ישנה גם החלטת ממשלה מה-31.10.68, המדברת על הגבול בינינו למצרים, והעובדה שגבול בר-הגנה בינינו לבין מצרים מחייב שינויים בגבול הבינלאומי, ורציפות עם שרם-א-שייך, שבה תימשך שליטתה של ישראל. לכן אני בא להדגיש, שהציוד שראש הממשלה נוסעת אתו - לא שאני בא להזכיר לה זאת, היא יודעת זאת יפה, אלא לעצמנו אני אומר זאת - הוא מכלול החלטות הממשלה, ואם מציעים לשנותן, צריך להביא הצעה לישיבת הממשלה ולשנותן. ישנה רעה חולה, שההורים ומחשבות מתפרשים כעמדות ואף כהחלטות, ואני לא יודע מפתח יותר רציני במאבקנו בזירה הבינלאומית מאשר בהירות רצונה האיתן של ממשלת ישראל. אם זה איננו, הרי אין בסיס למאבק שלנו.

עוד אני רוצה להעיר, שמעולם לא החלטנו על תביעות אולטימטיביות בנושא הגבולות, אלא על מגמות. מעולם לא החלטנו שכל אחת מההתנחלויות שהקמנו חייבת להשאר בגבולות ישראל, ואם זה יהיה מן הנמנע, נסכל אף את השלום. אך ההתנחלויות מלמדות על רצוננו, שאיפתנו, עמדתנו, ולא החלטנו שום דבר אולטימטיבי, אפילו לא לגבי ירושלים. כאשר החלטנו על חיבורה של ירושלים, לא

ליווינו זאת בהחלטה, שנושא ירושלים אינו עומד לדיון במו"מ. כאשר יהיה מו"מ, נקבע מה התביעות האולטימטיביות, אך לא עלה על הדעת להעמיד את ההתנחלויות שלנו בסימן שאלה, כאילו כולן או מרביתן מועמדות להיות מחוץ לגבולות מדינת ישראל, וזה אמור לא רק לגבי רמת הגולן, אלא גם לגבי בקעת הירדן.

אני פונה אל החברים בממשלה ואומר, כי אני מייחס קדושה לאף החלטה שנתקבלה אי-פעם. אפשר גם לשנות החלטות, אם הנסיבות מצדיקות את השינוי, אך אז צריך לבוא באורח מסודר ומוסמך, ולהציע להכניס שינוי בהחלטה מסוימת. אפשר לשוחח ולהרהר, אך יחד אנו חייבים לדאוג לכך, שההחלטות שלנו לא יערערו את תוקף ההחלטות שלנו.

המצב הוא, שראש הממשלה יוצאת לארה"ב בעת שלפי מיטב המידע שיש לנו, הרי לא הירדנים ולא המצרים, אינם מגלים נכונות לסטות מההחלטות הנוקשות שלהם, אשר הכשילו פתיחת מו"מ ויציאה מן הקפאון. אני אומר במלוא האחיות, שאני מסוגל לה - אני איני שואף להנציח את הסטטוס-קוו, כי אני חושב שבסטטוס-קוו הטריטוריאלי הקיים אפשרי שלום. לכן אני רוצה תזוזה, על כל הסיכונים הכרוכים בה, כי אני רוצה שלום. אבל לא המצרים ולא הירדנים חזרו בהם מהצגת התנאי, ששיחות עם ישראל אפשריות רק בתנאי של התחייבות ישראלית לסגת לגבול הבינלאומי הקודם. המצרים אומרים זאת גם לגבי ההסדר החלקי. המגמות הן לעקור אותנו מקווי הפסקת האש ללא שלום.

אני מסיים ואומר, אני משוכנע שראש הממשלה מודעת להחלטות המוסמכות אשר נתקבלו בממשלה, וחזקה עליה שכל שתתעוררנה בעיות המצריכות שינויים בהחלטותינו, הרי הדבר הזה יבוא לידיעתנו באורח מוסדר ומוסמך, וניתן את דעתנו לכך ונחליט בנדון. אפילו היה ידוע לנו על חידושים בעמדת הצדדים, אם בנושא טווח הנסיגה, אם בנושא ההסדר החלקי או הכולל, היה טעם לדון ולראות אם אפשר לדון בכך.

לפיכך, אני חושב שסיכומו של הדיון הזה צריך להיות מתן תוקף להחלטות המוסמכות של הממשלה, אשר התקבלו עד כה, עם ברכה לראש הממשלה, כי תצליח במסעה.

שר הסעד מ. חזני:

אני מגיע ישר לשאלה אשר הציגה ראש הממשלה, ואני מניח שעוד תהיה הזדמנות להביע דעה ביחס לשאלת סדרי השלום. הנכון הוא, שאין כל סימן לנכונות לשלום, לא מצד המצרים ולא מצד חוסיין, אלא בתנאים שלהם, וגם זה עוד בספק אצלי. אני סבור, כי יש אפילו לראות התקשחות מסוימת בעמדתם. אעפ"כ, איננו צריכים להיות פטורים מלומר מה שאפשר בתחומים בהם אפשר לומר. אלא שכאן אני מבחין הבחנה ברורה מאד בין סיני לירדן.

אשר לסיני, בצד הדברים אשר נאמרו כאן, כי איננו מעלים על דעתנו לחזור לקווי ה-4 ביוני ואיננו מעלים על הדעת נסיגה, אפשר לומר: איננו אומרים כי הקו אליו ניסוג לשם מתן אפשרות לפתוח את התעלה, הוא הקו הסופי עליו אנו רוצים לעמוד. בינו לבין הקו הסופי יש עוד מרחק רב, ואפשר להמשיך בנסיגה שלבים-שלבים, כפי שיוסכם בינינו. ליתר דיוק, צרוף של שטח וזמן. ניסוג לקו אחד, ולאחר איקס שנים, לאחר שנראה איך הצד השני מתנהג, ניסוג עוד קטע וכו'.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם כך אמרנו?

שר הסעד מ. חזני:

כך אפשר לומר, שהקו ליד התעלה אינו סופי, ואנו מוכנים לסגת שלבים-שלבים תוך שנים.

לעומת זאת, איני סבור שראש הממשלה יכולה לומר בשם הממשלה משהו בקשר לנסיגה או נסיגות משטחי יהודה ושומרון, וזאת מסיבה מסוימת: גם בתוך הממשלה יש חילוקי דעות על כך. הנימוק של בגין, ביחס לצורך לחכות עם ההחלטות עד לאחר הבחירות, אינו תופס לגבי סיני אלא לגבי ירדן.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מדוע?

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה זה שייך לזמן שלפני בחירות או אחרי בחירות? זהו הביקור הרביעי שלי אצל ניכסון. גם הביקור הראשון היה ערב בחירות, והביקור שלאחריו בין בחירות.

שר החוץ א. אבן:

באיזו החלטה יש הבחנה בין מצרים לירדן?

שר הסעד מ. חזני:

ביחס למצרים, אין חילוקי דעות בתוך הממשלה, אלא בין הממשלה לבין האופוזיציה, אך לגבי ירדן יש חילוקי דעות גם בתוך הממשלה. מתוך כך, איני סבור שאפשר לומר משהו לגבי ירדן. לעומת זאת, הייתי מציע לומר משהו, אפילו אם הנשיא לא ישאל על כך, והמשהו הוא שאנו מוכנים, כסימן של רצון טוב לחזק את הקשרים הקונסטרוקטיביים עם ירדן בתחום הכלכלי, על ידי פתיחת נמל

לרשות הסחר הירדני.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זאת כבר אמרתי לו.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

בעזה או בעקבה?

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

על כך יחליט משרד התחבורה.

שר הסעד מ. חזני:

נסלול גבול מיוחד על מנת לחזק ולהגביר את

הקשרים הכלכליים.

יותר מכך אי אפשר ואין צורך לומר, באשר אין נכונות מצדם להכנס לשיחה כלשהי, שלא על בסיס התנאים של חוסיין.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

גם אני אקצר. איני רואה את ההזדמנות הזו כשרה לדיון מדיני כולל. אני אפילו לא סבור, שהממשלה צריכה לסכם סיכום כלשהו. אני חושב, שיש במה שנאמר כאן חילופי דעות, וחזקה על ראש הממשלה שהיא יודעת מה היא יכולה לקבל על עצמה בשם הממשלה ומה באופן אישי, כי בתפקיד ראש הממשלה ישנה גם פררוגטיבה כזו.

לפעמים גם בדיפלומטיה השקר הטוב ביותר הוא האמת, במיוחד כאשר מדובר בחברה כמו שלנו, שבה דיונים פוליטיים מתקיימים גם בפורומים חוץ-ממשלתיים, גם במוסדות מפלגתיים, שלא לדבר על הדלפות מהדלפות שונות משיבות הממשלה. יהיה זה מוזר אם ראש הממשלה תתנהג בווישינגטון כאילו ווישינגטון אינה יודעת על הלך הרוחות והדעות, אלא כמצביא השומר לעצמו את סודות גייסותיו, מבלי שיהיה קיים המודיעין של הצד השני. לדעתי, הקטלוג של הבעת נכונות לפשרה קיים גם בתחום הכולל וגם בתחום החלקי, והוא מרשים מאד, עד היום התקבל על דעת הממשלה כולה, ואיני חושב שלראש הממשלה תחסרנה ההוכחות לכך, לא כאפולוגטיקה אלא במסגרת חילופי דעות, עד כמה שישראל הלכה לקראת הצד השני, לרבות היענות ליוזמה אמריקאית שנסתיימה בפירוק הקואליציה עם גח"ל, ולדעתי בהצלחה מדינית גדולה.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

אתה מתכוון לעצם פירוק הקואליציה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני מתכוון לאוגוסט. מבחינתי גם פירוק הקואליציה לא היה אסון גדול. מה שאני מתכוון לומר הוא, שצער זה הועיל מאד לישראל מבחינת ביצור עמדתה, וגם מבחינת חיזוק כוחנו על ידי אספקת נשק מאמריקה ושיפור יחסינו אתה.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

וגם הפסקת האש.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כאשר אני מנסה להגדיר לעצמי את היעד המדיני שלנו, כמובן אנו רוצים בשלום, אם כי אוזני קלטה באחת הישיבות גם חשש של אחד השרים, מה יהיה אם המצרים יסכימו למו"מ על ההסדר הכולל. אני מעריך, שאני מוכן גם לכך, אך אני סבור שביציאתה זו של ראש הממשלה עומד להפתח המו"מ לקראת שלום, בו נצהיר על כל עמדותינו. גם במו"מ אין מצהירים מראש על כל העמדות, גם בו יש כמה מהלכים. מה שנחוץ בעצם הוא להגיב במוקדם ככל שאפשר למצב בו יתחיל תרגיל של הדברות עם מדינה ממדינות ערב. לדעתי, רצוי שתהיה מצרים הראשונה, בגלל מעמדה בעולם הערבי. אנו צריכים להגדיר לעצמנו, מי בעד מצרים כמדינה ראשונה במו"מ ומי בעד ירדן כראשונה. כבר שמעתי מרוג'רס, כי הוא חושב על ירדן כראשונה. עכשו הוא חושב קצת אחרת. אנו לא צריכים להביע עמדות אשר תתפרשנה כאילו אנו בוחרים את הראשונה. עקרונית, אנו מוכנים לשאת ולתת עם כל מדינה ערבית אשר תהיה מוכנה לכך.

כשם שבאוגוסט 1970 הכוונה היתה להגיע משלב של אש לשלב של הפסקת אש, נחוץ היום לעבור משלב של הפסקת אש לראשית תהליך של הדברות, כדי לתת גם למדינות ערב עילה לא לפתוח באש, ולהאריך עד כמה שאפשר את הפסקת האש. נכון שלמדינות ערב אין אופציה צבאית מבחינה אסטרטגית, ואין צורך להרחיב על כך את הדיבור. יש להן אופציה צבאית מבחינה מדינית. מה קרה? בסופו של דבר לא הפלנו מטוס לובי בכוונה תחילה, וכבר יש דיבורים על כך שזה מערער את מעמדנו וקיימת החמרה במצב במזרח התיכון. אם המצרים יגיעו למצב של סף מלחמה או מלחמה עצמה, אשר תיפסק כתוצאה מהתערבות או"ם, הם יתנו לרוסים קלף כלפי האמריקאים. בשינוי הסיטואציה תהיה עילה בידי האמריקאים ללחוץ עלינו.

שום דבר אינו מונח בקופסה (לא בקופסה שחורה ולא בקופסה אדומה). מה שאני רוצה להגיע אליו כסיכוי סביר הוא מצב של תהליך הדברות, על מנת להמשיך בהפסקת אש ולפתוח סיכוי להדברות רצינית יותר, ולחילופין - אם אין סיכוי לכך, לפחות שלא יהיה ספק בלבו של איש שאנו מעוניינים במו"מ, כדי שלא

יתקבל הרושם שישראל מחפשת לה תירוצים על מנת להתחמק ממו"מ ולברוח מפשרה.

אני חושב, שבארסנל של ראש הממשלה יש הרבה החלטות שלנו ועמדות שנקטנו בעבר. צריך לרענן אותן. הנשיא ניכסון אינו חייב לזכור הכל, אם כי אני מניח, שגם לו מכינים נייר. חלק יהיה על דעת הממשלה וחלק על דעת ראש הממשלה בשם הממשלה. אם אמר חזני, שלגבי סיני יכולה ראש הממשלה לדבר על פשרה טריטוריאלית ולגבי ירדן לא, איני יודע מתי הדבר נאמר.

שר הסעד מ. חזני:

אמרתי מדוע.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ראש הממשלה אמרה בראיונות עתונאיים ובנסיבות פומביות בהן ציטטו בשמה, על נכונות לפשרה בגדה המערבית, מטעמים דמוגרפיים ואחרים. היא לא קשרה את ידיה. האם תגיד לנשיא ניכסון פחות מאשר לכתב ה"לה-מונד"? בכך עוד לא קושרים אף אחד מהשרים, שלא ירצה בכך.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

קושרים את המדינה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

יחד עם זאת, יהיה לראש הממשלה תפקיד לא קל לחזק את האמינות של מדיניותנו, מפני הארוזיה אשר פוקדת את מה שקוראים "גבולות בטוחים וברי הגנה". ישנו נזק בדעות קיצוניות של "אף שעל" מצד אחד, ו"כל השעלים" מצד שני.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קודם כל, מעולם לא אמרתי דבר למישהו, אם זה עתונאי או אישיות מדינית, על דבר שהממשלה לא קיבלה, כאילו הממשלה קיבלה אותו. כן אמרתי דברים על דעתי פעמים רבות, ותמיד בתוספת: אין החלטת ממשלה על כך, והוספתי: בתוך הממשלה יש חילוקי דעות. אז לא צריך להזהיר אותי, היות ואנו עומדים ערב בחירות, כי לא אגיד דברים אלה או אחרים. גם לא אמרתי לאף אחד כי אני מקבלת על עצמי להעביר דעות אלה או אחרות. אמרתי שזוהי דעתי, יש לי הערכה, אך כאשר נעמוד בפני הצורך להחליט, נבוא לממשלה ונכריע, נלך לכנסת ונכריע, ואם צריך בחירות, תהיינה בחירות. אני חושבת, שכל אחד צריך לעשות כך, אך אני רואה עצמי מחוייבת בתור ראש ממשלה, לשמור על כל פסיק - לא פחות ולא יותר.

שנית, לא חשבתי ואיני מקבלת דיבורים על כך, שאנו באיזו מידה שהיא, אף כחוט השערה, אחראים לכך שאין מו"מ על שלום כולל או על הסדר חלקי. אף פעם לא העמידו אותנו אפילו בנסיון, פשוט אין רוצים לדבר אתנו, ואומרים כי יהיו מוכנים לדבר אתנו, אם ניתן הבטחות מראש: כל סיני, כל הגדה המערבית, כל רמת הגולן - פלוס הפלשתינאים.

מה שאני חושבת על הנזק שעשינו לעצמנו על ידי העלאת העניין הפלשתינאי, אין זה הזמן לומר. אין לי שמץ של ספק, שהבאנו על עצמנו לא הכל, אך חלק גדול מהאסון הזה. נדמה לי, כי היינו החלוצים שעמדנו על כך. לא אגלה את כל טפשותי אם אומר, כי נאמרו הרבה דברים גם על ידי שרי הממשלה, שלא היו צריכים להאמר, וזאת בשני הכיוונים. אני איני יודעת מתי יהיה שלום. אני חושבת, שזה יהיה נזק גדול מאין כמוהו, אם נסביר למישהו שכך אנו רואים את הדברים - שעוד הרבה שנים לא יהיה שלום. בדיוק כפי שאינני צריכה לומר לניכסון או לאיסמעיל, כי ניסוג קצת מהתעלה, בעוד שנים אחדות ננהל עוד מו"מ וניסוג הלאה. ישנו אלוף חשוב מאד בצה"ל, עם תכנית לשלשים שנה, וזוהי תכנית מאד קונסטרוקטיבית, שפשוט מלהיבה את הלב, גם של האמריקאים וגם של המצרים. יכול

להיות שייצא בסופו של דבר כמו שכתוב בתכנית, אך האם זו התכנית שלנו? אמרנו כי אנו מוכנים למו"מ על ההסדר החלקי. לא ביקשנו שישאלו אותנו זאת. בנייר כתוב בהתנדבות שלנו, אמרנו כי איננו רואים זאת כגבול אחרון, והגבול האחרון צריך להיות לפי מו"מ והסכם בין הצדדים.

נניח שחזוני חושב שיעברו שנים עד אז, האם אני צריכה לומר זאת לניכסון? איזו חכמה יש בכך? האם אנו רוצים שתהליך זה יימשך עשרות שנים? אני מאמינה באמונה שלמה, שכאשר אנו אומרים שאנו רוצים שלום, אנו באמת רוצים שלום, בוודאי לא בתנאים של סאדאת וחוסייין. דרך אגב, בקשר להערתו של ורפהטיג על דבריו של חוסייין, כאילו מו"מ עתה יהווה שלב א' לקראת חיסול הציונות, מעירים לי כי אין זה כתוב, ואם שר החוץ אומר שאין זו אמת, אין זו אמת. זוהי הערכה של מישור, אך לומר על חוסייין שהקשיח עמדתו, אין זה נכון. הוא אינו מוכן לוותר על ירושלים - וזה מספיק.

קראתי בימים האחרונים באיזה עתון, וכי מה בכך אם איזה דגלון ירדני יהיה תלוי בירושלים? כאילו דגל אינו מחייב לשום דבר. יש דיבורים ויש כתיבה, גם של שרי ממשלה ובוודאי לא של שרי ממשלה. אני מודה ומתוודה, אני רואה ברכה רבה (אם אפשר לנקוט ב-"UNDERSTATEMENT") בויכוח שיתנהל ומתנהל גם במפלגתי. אין הוא מתנהל בזמן הנכון, אין הוא לענין, אך גם על כך אי אפשר להתגבר. חשבתי, ואני מקבלת זאת, שנביא קטלוג. אני חושבת, שזוהי עלילה עלינו, כי אנו עקשנים ואיננו זזים מעמדתנו. זה אינו נכון. קודם כל, יכולה להיות כותרת גדולה: בכל פעם שהוצעה פשרה, אנו קיבלנו אותה. אפשר עוד לחזור לשנות השלשים, אך אפשר גם להתחיל ב-1947. קיבלנו פשרה שהוצעה לנו ב-1947. הסתפקנו בגבולות 1949? הסתפקנו. אין לי הרגשת אשמה, שבגללנו לא זז דבר. ברור שאנו רוצים שיזוז, אך לא בכל מחיר, בדיוק כמו שאני נשבעת בפני עם, עדה ואלהים, כי אני רוצה בשלום, אני מוסיפה: אך לא בכל מחיר, כי שלום בכל מחיר לא יהיה שלום.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לא במחיר השלום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להגיד איזה דבר לפלד. כאשר המצרים יבואו ויאמרו לנו: אולי במקום זה או אחר תסתפקו בחכירה, נתייחס לכך. כשם שדיבר אתי פעם רוג'רס על חכירה ל-99 שנים, ואז לא אמרתי לו: מה אתה מדבר, אלא שמעתי. לו שארם-א-שייך היתה שלו, הייתי אולי מדברת אתו על 101 שנים. סאדאת אמר ובצדק: מי מחכיר את השטח הזה? הרי הוא שלי. כאשר סאדאת ירצה להחכיר, אני מבטיחה שאביא זאת לשולחן הממשלה. האם אני צריכה להניח על השולחן את כל מה שאני מוכנה לוותר עליו, כדי שיהיה המינימום למו"מ?

צריך עוד לאשר את נסיעתי (הלוואי ולא תאשרו).

מחליטים:

לאשר את נסיעת ראש הממשלה לארצות-הברית למשך עשרה ימים, החל ביום כ"ד באדר א' תשל"ג (26.2.73).

סגן רה"מ ושר החינוך והתרבות ימלא את מקום ראש הממשלה, בעת היעדרה מהארץ.

511. נסיעות שרים

ראש הממשלה ג. מאיר :

צריך לאשר את נסיעתו של שר העבודה לבלגיה, גרמניה ופינלנד בשליחות המגבית, למשך כשלשה שבועות. שר השיכון ימלא מקומו.

מוצע לאשר את נסיעת שר הקליטה לשוייץ ולאנגליה בשליחות המגבית, למשך שבועיים. שר הבריאות ימלא את מקומו.

מ ח ל י ט י מ :

א. לאשר את נסיעת שר העבודה לבלגיה, גרמניה ופינלנד, בשליחות המגבית למשך כשלשה שבועות, החל ביום כ"ח באדר א' תשל"ג (2.3.73).

שר השיכון ימלא את מקום שר העבודה, בעת היעדרו מהארץ.

ב. לאשר את נסיעת השר לקליטת העליה לשוייץ ולאנגליה בשליחות המגבית, למשך שבועיים, החל ביום כ"ח באדר א' תשל"ג (2.3.73).

שר הבריאות ימלא את מקום השר לקליטת העליה, בעת היעדרו מהארץ.

512. מכירת נשק

ראש הממשלה ג. מאיר :

מוצע לאשר מכירת 175,000 מערכות תוספות ותחמישים לפצצות מרגמה 120 מ"מ לחברת "וירה" מדנמרק.

המערכות מיועדות לתחמושת שחברת "וירה" מחדשת
בשביל הצבא הגרמני. שווי העסקה 3 מיליון מרקים גרמניים ומשרד החוץ אינו
מתנגד.

מ ח ל י ט י ם :

לאשר מכירת 175,000 מערכות תוספות ותחמישים
לפצצות מרגמה 120 מ"מ לחברת "וירה" מוגמר.

המערכות מיועדות לתחמושת שחברת "וירה" מחדשת
בשביל הצבא הגרמני.

אני מאחלת לכם שיהיה שקט גמור, יותר שקט מאשר
בעת החופשה שלי. נשבעתי לא לצאת יותר לחופשה. גמרנו עם כל הזוועות.
שלום ולהתראות.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת